

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

"...Я ПАВЯДУ ЦЯБЕ Ё МУЗЕЙ"

**18 МАЯ —
МІЖНАРОДНЫ
ДЗЕНЬ
МУЗЕЯЎ**

Млын у Беларусісім - дзяржаўным музей народнай архітэктуры і побыту. Фота Юрыя ІВАНОВА

**У нумары —
сучасны музей.
Які ён ёсць і якім будзе?**

На новы ўзровень зацікаўленасці

12 мая дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь адобрылі папраўкі ў Закон аб кінематографіі.

Як адзначыў з гэтай нагоды міністр культуры краіны Павел Латушка, юрыдычныя інавацыі будуць спрыяць прыцягненню ў кінавытворчасць прыватных інвестыцый, а таксама росту асабістай зацікаўленасці вытворцаў тых фільмаў, якія маюць дзяржаўную падтрымку. Таксама папраўкі ў закон павінны стымуляваць узнікненне інстытута кінапрадзюсарства. Пра гэта паведамляе БелТА.

Як адзначыў міністр культуры, на сёння вытворцы карцін звычайна не маюць асабістай зацікаўленасці ў камерыйным поспеху свайго прадукту. Папраўкі ў Закон змогуць істотна адкарэктываваць іх стаўленне: памеры бюджэтнага фінансавання кінавытворчасці не будуць перавышаць 70%, а астатнія сродкі вытворцы павінны знайсці самі. Выключэнне складзе тая кінапрадукцыя, якая мае асаблівую сацыяльную значнасць або не можа існаваць у рыначных умовах. Стопрацэнтнай дзяржпадтрымкай

могуць быць забяспечаны нацыянальныя кінапраекты, дэбютныя стужкі, а таксама дзіцячыя, анімацыйныя і дакументальныя фільмы.

Працэс прыцягнення пазабюджэтных сродкаў у кінавытворчасць таксама мусяць быць спрошчаны. Кінавытворцы здоліюць атрымаць крэдыт на льготных умовах. Прадугледжаны і механізм вяртання прадзюсарскай рызык: вытворцы фільма з бюджэтам звыш 6 млрд. рублёў, якія не здолелі акупіць свае затраты, змогуць атрымаць кампенсцыю з бюджэту ў тым выпадку, калі іх стужку цягам трох гадоў паглядзела ў кінатэатрах не менш за 80 тысяч чалавек.

Юрыдычныя інавацыі рэгулююць таксама і механізм заключэння дагавораў сацыяльна-творчага заказу, якія будуць адбывацца выключна на конкурснай аснове. Мяркуюцца, што магчымасць рэальнай канкурэнцыі створыць дадатковыя перадумовы для з’яўлення на рынку новых суб’ектаў кінавытворчасці, у тым ліку прыватных. Апошняя таксама здоліць прэзентаваць на атрыманне дзяржпадтрымкі для сваіх праектаў.

Як паведаміў Павел Латушка, у Міністэрстве культуры краіны быў распрацаваны праект Указа аб некаторых мерах сты-

мулявання развіцця кінематографіі. У прыватнасці, там вызначаны прынцыпы пакрыцця прадзюсарскай рызык і ўмовы прадастаўлення льготных крэдытаў.

На пасяджэнні Палаты прадстаўнікоў быў прыняты ў першым чытанні і яшчэ адзін законапраект, датычны сферы культуры: дакумент уносіць папраўкі ў Закон аб культуры. У прыватнасці, у ім з’явіцца паняцці “культурна-відовішчнае мерапрыемства” і “культурнае мерапрыемства”. У новай рэдакцыі будзе выкладзены артыкул 43 Закона аб правядзенні культурна-відовішчных мерапрыемстваў, які будзе мець адсылачны характар, што дазволіць аператыўна праводзіць карэкціроўку заканадаўства ў сферы культуры з улікам практыкі прымянення і магчымасцей новых тэхналогій.

Таксама змяніліся і артыкулы Закона, датычныя дзейнасці прафесійных і аматарскіх калектываў, што не з’яўляюцца арганізацыямі культуры. Права прысуджаць ім ганаровыя званні будзе нададзена Ураду і Міністэрству культуры краіны. Яшчэ адна важная інавацыя тычыцца мастацкіх Саветаў. Паводле новых паправак, іх існаванне пры тэатральна-відовішчных арганізацыях ужо не будзе абавязковым.

Першы — на “Славянскім базары...”

У Міністэрстве культуры прайшла сустрэча з кіраўнікамі беларускіх грамадскіх аб’яднанняў і прадстаўнікамі беларускамоўных сродкаў масавай інфармацыі замежжа, што ўдзельнічалі ў XV Мінскай міжнароднай выстаўцы “СМІ ў Беларусі”.

Як паведамляе “К” начальнік упраўлення ўстановаў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Уладзімір Шавялёў, на сустрэчу былі запрошаны прадстаўнікі беларускіх дыяспар з Польшчы, Латвіі, Эстоніі, Украіны, Грузіі. Натуральна, абмяркоўвалася развіццё супрацоўніцтва з беларусамі замежжа ў сферы культуры.

Гаворка ішла і пра Першы Фэстываль мастацтваў беларусаў свету, які мяркуецца правесці 8—9 ліпеня. Дырэктар Рэспубліканскага цэнтра нацыянальнай культуры Міхаіл Рыбакоў удакладняе для “К”, што гала-канцэрт фэсту пройдзе ў межах XX Міжнароднага фэстывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”. З мастацтвам суайчыннікаў можна будзе пазнаёміцца і ў Мінску. Тут, па словах Міхаіла Рыбакова, запланавана зладзіць выстаўкі творчасці мастакоў, фатографію, народных майстроў, а таксама сустрэчы з пісьменнікамі... Чакаецца, што ў Першым Фэстывалі мастацтваў беларусаў свету прымуць удзел некалькі соцень землякоў.

Па звестках Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, на згаданай сустрэчы

дасягнута дамоўленасць аб супрацоўніцтве з беларусамі замежжа па падрыхтоўцы фэстывалю, аб пашырэнні ўдзелу дыяспар у культурным жыцці нашай краіны. Гэтае пытанне будзе абмеркавана і на другім пасяджэнні Кансультацыйнага савета па справах беларусаў замежжа пры Міністэрстве культуры, што адбудзецца пад час Першага Фэстывалю мастацтваў беларусаў свету...

У Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь нашых суайчыннікаў праінфармавалі аб ходзе распрацоўкі Дзяржаўнай праграмы “Беларусы ў свеце” на 2011—2015 гады, аб сучасным стане і развіцці культуры ў краіне, аб планах па адкрыцці культурных цэнтраў Беларусі за мяжой цягам бліжэйшых пяці гадоў. Удзельнікі сустрэчы выказалі шэраг прапановаў па падтрымцы культурных праектаў і мерапрыемстваў па прэзентацыі нашай культуры за мяжой і развіцці міжнародных культурных стасункаў.

Наш кар.

Спадчына ў ракурсе

19—21 мая ў Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі адбудзецца Кансультацыйная сустрэча экспертаў і трэнінг UNESCO для краін кластара Бюро Міжнароднай арганізацыі ў Маскве.

Мерапрыемства праходзіць у рамках Міжнароднай канвенцыі аб ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны.

Сустрэча арганізуецца Міністэрствам культуры краіны, Нацыянальнай камісіяй

Рэспублікі Беларусь па справах UNESCO і Інстытутам мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. У мерапрыемстве прымуць удзел прыкладна 40 прадстаўнікоў з нашай краіны, Азербайджана, Арменіі, Рэспублікі Малдова і Расіі.

Па словах дырэктара Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Аляксандра Лакоткі, рэгіянальная кансультацыйная сустрэча экспертаў прысвечана стварэнню нацыянальных пералікаў (інвентароў) нематэрыяльнай культурнай

спадчыны, якія ёсць на тэрыторыі краін — удзельніц Міжнароднай канвенцыі. Прадстаўнікі дзяржаў Садружнасці абмяняюцца вопытам у гэтай сферы, пра міжнародны вопыт распаўсюджвання кансультацыйна-экспертнага доктара Рыкс Смітс, які доўгі час узначальваў Міжрадавы камітэт па ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны.

— Такая сустрэча адбываецца на прасторы СНД ужо другі раз, — зазначыў Аляксандр Лакотка, — і гэты знакавы міжнародны форум будзе садзейнічаць актывізацыі ўзаемакарных сувязей Беларусі з краінамі Садружнасці ў сферы культурнага развіцця, а таксама дазволіць падрыхтаваць шматлікія сумесныя праекты.

Ю.Ч.

Мы ў Канне, а ў нас — Рэнэ

З 11 па 22 мая беларуская дэлегацыя, як паведамляла ўжо “К”, наведвае Канн для працы ў Нацыянальным павільёне славутага міжнароднага фэстывалю.

Нашу дэлегацыю ўзначальвае дырэктар Дэпартаменту па кінематографіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Алег Сільвановіч. Павільён прадставіць паліграфічную прадукцыю да апошніх айчынных стужак, каталогі фільмапрадукцыі краіны за апошнія два гады, а таксама карціны і трылеры да іх, якія стануць транспіраваць на асобным экране. Удзел у яго працы возьмуць прадстаўнікі Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”, Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі і Пасольства Беларусі ў Францыі.

Рэалізацыя гэтага прэстыжнага для нашай краіны праекта, як паведамілі “К” у Міністэрстве культуры краіны, будзе спрыяць стварэнню ўмоў для адаптацыі нацыянальнага кінематографічнага міжнароднага рынкавага механізму, пашырэнню супрацоўніцтва беларускіх кінематографістаў з еўрапейскімі кінапрадзюсарамі, наладжванню кантактаў у галіне кінематографіі з мэтай рэалізацыі сумесных кінапраектаў.

Міністэрствам праводзіцца работа, накіраваная на ўнясенне змен у заканадаўчыя акты Беларусі, якія рэгулююць прынцыпы кіравання айчыннай кінасферай і дзяржаўнае фінансаванне падтрымкі нацыянальнага кінематографічнага стварэння сістэмы рынкавых механізмаў развіцця кінематографічнага і прадзюсарскага вытворчасці кіно ў Беларусі. А ўдзел прадстаўнікоў Беларусі ў дадз-

ным мерапрыемстве дазволіць пераняць і ўлічыць вопыт іншых краін у падыходах да рэформы кінасферы Беларусі.

Ётым і ждзямі ў мінскім кінатэатры “Перамога” пры падтрымцы Пасольства Французскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь праходзіць першая частка рэтраспектывы стужак Алена Рэнэ. У яе ўвойдуць кароткаметражныя карціны майстра, а таксама поўнаметражныя “Летась у Марыенбадзе”, “Мюрель, або Час вяртання”, “Хірасіма, любоў мая”.

На здымку: Палац фэстывалю і кангрэсаў на набярэжнай Круазэт, паблізу ад якога і размесціцца беларускі павільён.

Міжнародная канферэнцыя “Культурная спадчына і інфармацыйныя тэхналогіі на постсавецкай прасторы “АДІТ — 15” адкрылася днямі ў Замкавым комплексе “Мір” і сабрала каля паўтары сотні супрацоўнікаў музеяў ды інфармацыйна-вылічальных цэнтраў з дзевяці краін свету. Замежныя спецыялісты цягам гэтага тыдня дзяліліся досведам у музейнай справе і знаёміліся з нашай нацыянальнай культурай.

Тэхналогіі і спадчына

Гасцей форуму сустракалі тэатралізацыяй на сярэднявечную тэму.

— Нам прыемна прымаць у сябе гэтую шануюную юбілейную міжнародную канферэнцыю, — зазначыў намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Віктар Кураш у час адкрыцця форуму. — На ёй сабраліся спецыялісты высокага класа, прадстаўнікі 84 арганізацый з 30 гарадоў. Спадзяюся, яна стане асновай як для новых адкрыццяў у прафесійнай сферы, так і для будучага супрацоўніцтва. Дадам: нядаўна прайшла Міжнародная выстаўка “ТВО-2011”, і мне вельмі прыемна, што шматлікія ўстановы культуры нашай краіны — сельскія клубы, музычныя школы, раз-

лена абмяркоўвалі праграму. Госці краіны жадалі даведацца пра скарбы нашых рэспубліканскіх і мясцовых музеяў, замкаў, а беларускія музейшчыкі — пра замежныя інавацыі, якія дапамагаюць аптымізаваць працу. Па словах арганізатараў, пасля правядзення чарговай “АДІТ” у рэгіёнах кожны год з’яўляліся арыгінальныя праекты, якія сталіся вынікам атрыманых ведаў.

Намеснік дырэктара Магілёўскага абласнога мастацкага музея імя П.Масленікава Святлана Строгіна завітала на канферэнцыю з гэтымі мэтамі. Яна паведаміла карэспандэнту “К”: “Тут шмат расійскіх калег па музейнай справе, і хочацца даведацца пра іх досвед працы, перадаваць праекты, якія сталіся вынікам атрыманых ведаў. Хочацца, каб і замежныя музейшчыкі ведалі пра нашу праграму, напрацоўкі, сітуацыю ў музейнай справе ў Беларусі, каб адбыўся дыялог. Наш музей — адзін з першых, які стварыў свой сайт. Лічу, што ў айчынных установах культуры павінны працаваць дызайнеры і менеджеры, якія займаліся б распрацоўкай інтэрнэт-пляцовак, папаяўлялі іх актуальнай інфармацыяй, рэкламавалі, расказвалі пра вялікую работу, якая праводзіцца”.

Не толькі сайты ўстановаў культуры, але і стварэнне адзінай базы даных музейных прадметаў, электроннага каталога з’яўляецца сёння актуальнай задачай. Пра Дзяржаўны каталог музейнага фонду Расіі раскажаў у дакладзе начальнік аддзела навукі, інавацый і інфармацыйных тэхналогій Міністэрства культуры краіны-суседкі Павел Шапленка. А інфармацыю пра наш праект і перспектывы ў гэтым пытанні агучыла галоўны спецыяліст упраўлення ўстановаў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Беларусі Святлана Гаўрылава: “У музеях нашай краіны захоўваецца 2,8 мільёна прадметаў асноўнага фонду. Мы прынялі рашэнне, што ў першую чаргу цэнтралізуванаму ўліку праз Дзяржкаталог музейнага фонду будуць падлягаць асабліва каштоўныя прадметы — гэта каля мільёна экспанатаў. А праз два — тры гады ажыццявім наступны крок: унесём у базу ўсе астатнія”.

Інтэр’еры замка гасці захоўвалі на фота.

настайныя музейныя ўстановы — прынялі актыўны ўдзел у конкурсе на лепшы інтэрнэт-сайт. Новыя тэхналогіі знаходзяць усё большае распаўсюджванне ў паўсудзённым жыцці. Мы разам шмат прыдбаем дзякуючы міжнародным зносінам...

Раней канферэнцыя “АДІТ” (Аўтаматызацыя дзейнасці музеяў і інфармацыйныя тэхналогіі) праходзіла на тэрыторыі Расійскай Федэрацыі, а гэтым разам, па ініцыятыве Міністэрства культуры Беларусі, яе вырашылі арганізаваць у нашай краіне. Прэзідэнт некамер-

Пад час пленарнага пасяджэння.

цыйнага партнёрства Вікторыя Чарненка, дзякуючы якому такое супрацоўніцтва адбылося, адзначыла: “Пятнаццаць гадоў — гэта вялізны перыяд для сучасных тэхналогій, і за гэты час мы назапасілі ўнікальны досвед іх выкарыстання ў музеях. Удзельнікі канферэнцыі, новыя і тыя, што прывязджаюць на яе кожны год, упэўняць у гэтым пад час дакладаў...”

Карэспандэнт “К” пабачыў, што ва ўдзельніках літаральна кожная хвіліна працы распланавана з карысцю: лекцыі, майстар-класы, “круглыя сталы”, конкурсы, экскурсіі, канцэрты. Знаёмячыся з Мірскім замкам, спецыялісты дэманстравалі адно аднаму свае веды па гісторыі, абменьваліся кантактамі і ажыў-

Дзякуючы Дзяржаўнай праграме “Культура Беларусі” на 2011—2015 гады, для 153 музеяў галіны будзе выдзелена 2 млрд. рублёў на правядзенне інфарматызацыі: стварэнне каталога, набыццё ліцэнзійнага праграмнага забеспячэння і камп’ютараў. Адзін мільярд будзе накіраваны на патрэбы 13 рэспубліканскіх музеяў, яшчэ адзін — на развіццё музеяў абласнога, раённага, гарадскога падпарадкавання.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ, Андрэй СПІРЫНЧАН (фота), нашы спецыяльныя карэспандэнты Мінск — Мір — Мінск

Прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі

2011 года ў галіне літаратуры, мастацтва, журналістыкі і аматарскай творчасці

28 красавіка 2011 г. Прэзідыум Савета Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі прысудзіў прэміі 2011 года ў галіне літаратуры, мастацтва, журналістыкі і аматарскай творчасці з наданнем звання лаўрэата, уручэннем Ганаровага знака, дыплама і грашовай ўзнагароды:

I. За творы прозы, паэзіі і драматургіі (адна прэмія): **Ткачову Васілю Юрэвічу**, пісьменніку, — за кнігу “Снукер”, апублікаваную ў 2009 годзе.

II. За музычныя творы, канцэртна-выканальніцкую дзейнасць (адна прэмія): **Елісеенкаву Алегу Мікалаевічу**, кампазітару, дацэнту ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, — за песні апошніх гадоў на вершы беларускіх паэтаў (2007 — 2010 гг.).

III. За работы ў галіне тэатральнага мастацтва і кінамастацтва (адна прэмія): **Анісенку Валерыю Данілавічу** (рэжысёру-пастаноўшчыку), **Шуста Марыне Аляксандраўне** (мастак-пастаноўшчыку), **Сігаву Ігару Аляксеевічу** (артысту — выканаўцу галоўнай ролі) і **Сідаркевіч Людміле Аляксандраўне** (артыстцы — выканаўцы галоўнай ролі) — за стварэнне спектакля “Каласы пад сярпом тва-

ім” па рамане У.Караткевіча ў Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі (2008 г.).

IV. За творы жывапісу, скульптуры, графікі і прыкладнага мастацтва (адна прэмія): **Дамараду Сямёну Уладзіміравічу**, мастаку-жывапісцу, мастаку мастацкага ўнітарнага прадпрыемства “Мастацкі камбінат”, — за стварэнне серыі пейзажаў “Зямля беларуская” (2007 — 2009 гг.).

V. За актыўную работу па развіцці народнага мастацтва і аматарскай творчасці працоўных (адна прэмія): **Кіруту Уладзіміру Іванавічу** — дырэктару культурна-забавяляльнага рэспубліканскага кампазітара, заслужанага дзеяча мастацтваў БССР Дзмітрыя Лукаса, чыё жыццё было цесна звязана з Гомельскім краем.

VI. За выдатныя дасягненні аматарскіх калектываў мастацкай творчасці (адна прэмія): **народнаму хору ветэранаў працы “Славянскі сувенір”** Рэспублі-

канскага палаца культуры ветэранаў, г. Мінск (хормайстар — Кузьміна Вольга Пятроўна).

VII. У галіне журналістыкі (дзве прэміі): **Крэпаку Барысу Аляксеевічу**, рэдактару аддзела газеты “Культура”, — за распрацоўку канцэпцыі і падрыхтоўку матэрыялаў рубрыкі “Вяртанне імёнаў” і матэрыялы, прысвечаныя 65-годдзю Вялікай Перамогі, апублікаваныя ў газеце “Культура” ў 2010 годзе; **Міцюшнікаву Рыгору Мікалаевічу**, загадчыку аддзела інфармацыйных і грамадска-палітычных праграм галоўнай дырэкцыі вяртання на замежныя краіны Беларускага радыё (радыёстанцыя “Беларусь”) Нацыянальнай дзяржаўнай телерадыёкампаніі Рэспублікі Беларусь — за цыкл праграм “Сацыяльнае партнёрства” на радыёстанцыі “Беларусь” (2008 — 2010 гг.).

Грашовая ўзнагарода лаўрэатам індывідуальных прэміяў Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі 2011 года ўстаноўлена ў памеры 2 600 000 рублёў кожнаму, калектыўная прэмія за работы ў галіне тэатральнага мастацтва і кінамастацтва аўтарскаму калектыву (В.Д. Анісенка, М.А. Шуста, І.А. Сігоў, Л.А. Сідаркевіч) — у памеры 1 400 000 рублёў кожнаму, а калектыўная прэмія за выдатныя дасягненні аматарскіх калектываў мастацкай творчасці складае 5 600 000 рублёў.

Пяты раз у Чачэрску

14 мая пяты раз адбудзецца Свята беларускай музыкі ў старажытным Чачэрску.

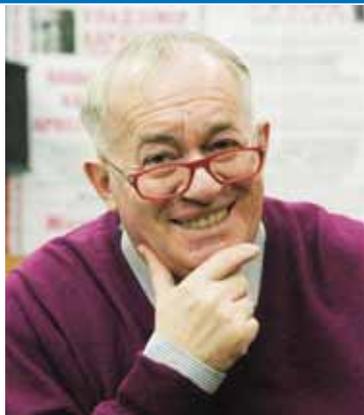
Гэты надзвычай цікавы культурна-асветніцкі праект, натхняльнікам і стваральнікам якога з’яўляецца народны артыст Беларусі, прафесар Міхаіл Фінберг, ладзіцца Нацыянальным акадэмічным канцэртным аркестрам Беларусі сумесна з Гомельскім аблвыканкамам, Чачэрскім райвыканкамам, Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь.

Чачэршчына пацярпела ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС, таму ў год 25-й гадавіны трагедыі акцыя Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі набывае асаблівае значэнне.

У Чачэрску акцыя з’яднае не толькі музычныя, але і сацыяльна значныя падзеі. Гэта

перш за ўсё — сустрэчы з гараджанамі. Таксама ладзяцца выстаўкі народных майстроў і, канешне ж, уласна музычныя імпрэзы, якія яднаюць творчасць беларускіх кампазітараў у розных жанрах. Класічныя жанры сёлета прадстаўлены музыкой выданага беларускага кампазітара, заслужанага дзеяча мастацтваў БССР Дзмітрыя Лукаса, чыё жыццё было цесна звязана з Гомельскім краем.

Як паведамлілі “К” у аркестры, галоўнай падзеяй фестывалю стане канцэрт “Выбітныя постаці беларускага нацыянальнага музычнага мастацтва. Кампазітар Дзмітрый Лукас”. Музычныя творы прагучаць у выкананні калектываў Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі пад кіраўніцтвам вядомых навукоўцаў, таленавітых музыкантаў. Своеасаблівым дыялогам паміж музыкантамі і слухачамі будзе канцэртная

праграма “Размова аб беларускім музычным мастацтве”.

А завершыцца Свята беларускай музыкі вялікім гала-канцэртам сучаснай эстраднай песні, у якім выступяць лаўрэаты міжнародных і рэспубліканскіх конкурсаў, вядомыя салісты славуэтага аркестра.

На здымку: Міхаіл Фінберг.

Падтрымка для тэатраў

Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь зацверджаны План пастановак спектакляў па сацыяльна-творчым заказе на 2011 год.

Сёлета дзяржаўную фінансавую падтрымку атрымаюць прафесійныя тэатральныя калектывы, якія ажыццяўляюць пастановкі новых спектакляў па творах беларускай драматургіі. Гэта “Сымон-музыка” па аднайменнай паэме Якуба Коласа Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра, “Камедыя” па п’есе Мікалая Рудава Магілёўскага абласнога драма-

тычнага тэатра, “Хамуціус” па паэме Аркадзя Куляшова Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага глядача.

Падтрымку дзяржавы атрымае таксама і тэатральны праект па п’есах маладых айчынных драматургаў пад рабочай назвай “Герой нашага часу”. Сучаснага мастацкага тэатра, што ўжо ажыццявіў пастановку “Мінск, я люблю цябе!” пры фінансавай падтрымцы Мінкультуры.

Па словах мастацкага кіраўніка Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага глядача Уладзіміра Савіцкага, які займаецца пастановкай “Хамуціус”, рэпетыцыі спектакля пачнуцца ўвосені, а прэм’ера чакаецца напрыканцы года.

Ю.Ч.

Менда танчыць!

З нагоды 10-годдзя Тэатра танца “Менда” ў Канцэртнай зале “Мінск” 20 мая адбудзецца музычна-харэаграфічнае шоу. На юбілейным канцэрте збяруцца ўдзельнікі танцавальных калектываў тэатра, якія атрымлівалі ўзнагароды на шматлікіх конкурсах, і госці свята, маладыя артысты і ансамблі сталіцы.

Дырэктар і харэограф-пастаноўшчык Тэатра танца Алеся Максіменкава адзначае:

— Найперш мы скіраваны на якасць танца, імкнёмся даць усім сваім выхаванцам — і падрыхтаваным, і звычайным аматарам — прафесійную адукацыю. Нашы педагогі — гэта трынаццаць чалавек — маюць выдатны досвед. А хутка харэографы дзіцячай школы Мікалай і Юлія Міхайлавы паедуць у Францыю — вывучаць асаблівасці “джаз-мадэрна”, складанага накірунку танца, які ў нас пакуль не выкладаюць...

Па словах суразмоўцы “К”, у тэатры існуюць канцэртныя калектывы, што ўдзельнічаюць у беларускіх і замежных фестывалях ды спаборніцтвах, дзіцячая школа і хобі-клас для ўсіх ахвотных.

Колькасць усіх удзельнікаў “Менды” дасягае 300 чалавек. Тут і трохгадовыя артысты, і людзі сярэдняга ўзросту, якія прыходзяць на заняткі пасля працы. Пра сур’ёзнасць падрыхтоўкі выхаванцаў тэатра сведчыць тое, што летас ён заняў II месца на Чэмпіянаце свету па джазе ў Маскве і II месца ў Рэспубліканскім аглядзе-конкурсе дзіцячай творчасці “Добры дзень, Свет!”.

С.К.

У спякотныя дзенькі так і карціць выбрацца з тлумнага горада. Лепшага месца для сямейнага адпачынку за Беларускай дзяржаўнай музеей народнай архітэктуры і побыту, бадай, і не прыдумаеш.

Моцарт у скансене

Ноч музееў пройдзе ў скансене ў “дзённым” фармаце: усё ж даецца ў знакі тое, што ўстанова знаходзіцца за межамі сталіцы. Але неўзабаве адкрыты для ўсіх новых форм дзейнасці музей пойдзе на чарговы эксперымент. 10 чэрвеня там адбудзецца “Чароўная ноч класікі”. Удзел у імпрэзе, якая распачнецца а 10-й вечара, возьмуць салісты трох тэатраў: Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі, Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра Расіі (Масква), Марыінскага тэатра (Санкт-Пецярбург). У антуражы беларускіх хат прагучаць найлепшыя здабыткі сусветнай оперы: творы Ж.Біза, Дж.Вердзі, В.-А. Моцарта, Дж.Пучыні...

На здымку: юныя наведвальнікі музея; у скансене — сезон буслоў.

Фота Юрыя ІВАНОВА

“Тэлеваршыня” запрашае

17 мая ў Вялікай зале Палаца Рэспублікі адбудзецца цырымонія ўзнагароджання пераможцаў VII Нацыянальнага тэлевізійнага конкурсу “Тэлеваршыня”. Уручэнне прэміяў пройдзе па 21 намінацыі.

Як распавяла “К” прэс-сакратар тэлеканала АНТ Таццяна Курбат, уладальнікі Прыз за глядацкіх сімпатый вызначылі самі глядачы шляхам інтэрактыўнага тэлефоннага галасавання. Прагаласаваць за ўлюбёнага тэлеведучага можна было ў рамках праграмы “Наша раніца” на тэлеканале АНТ 13 мая з 6 да 9 раніцы.

Сёлета ўсе цэнтральныя каналы вылучылі на намінацыю “Прыз глядацкіх сімпатываў”.

Гомель — Культурная сталіца Беларусі і СНД-2011

“Траншы” супрацоўніцтва

Яшчэ летась на сумеснай выстаўцы-продажы ў Кіеве кіраўніцтва Гомельшчыны і Чарнігаўшчыны распачало гаворку аб больш шчыльных стасунках двух рэгіёнаў-суседзяў.

Першым “траншам” сістэмнага супрацоўніцтва, як распавядае “К” намеснік начальніка ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Вольга Антоненка, стала канцэртная праграма Чарнігаўскай філармоніі, што была зладжана ў Гомелі — у Дзень вызвалення горада ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Канцэрт “у адказ” майстры мастацтваў Гомельшчыны арганізавалі сёлета і ў Чарнігаве, напярэдадні Дня Перамогі. Тады і было падпісана пагадненне аб супрацоўніцтве паміж галоўным упраўленнем культуры, турызму і аховы культурнай

спадчыны ўкраінскага рэгіёна і ўпраўленнем культуры Гомельскага аблвыканкама.

Пагадненне разлічана на пяць гадоў. Як паведамляе Вольга Антоненка, ім прадугледжана стварэнне спрыяльных умоў для развіцця тэатральнага, музычнага мастацтваў, кінавытворчасці, музейнай, бібліятэчнай і клубнай справы, а таксама традыцыйных народных рамёстваў і самадзейнай творчасці.

Шчыльныя кантакты будуць наладжвацца між установамі культуры, творчымі калектывамі, дзеячамі мастацтваў. Яшчэ адзін пункт пагаднення прадугледжвае правядзенне агульных штогадовых культурных акцый, рэалізацыю інавацыйных творчых праектаў.

Асобная гаворка — пра сумесную падрыхтоўку і перападрыхтоўку спецыялістаў культурнай сферы, пра абагульненне вопыту культурна-асветніцкай і дасугавай дзейнасці.

СТРАТА

У ноч з 6-га на 7-га мая 2011 года пайшла з жыцця нястомны захавальнік спадчыны Песняра, пляменніца Янкі Купалы Ядвіга Юльянаўна Раманоўская.

Чалавек з гарты тых рупліўцаў беларускай культуры, якія рабілі сваю справу старанна і карпатліва, без гучных дэкларацый, але менавіта дзякуючы ім у самыя складаныя часы нацыянальнага нігілізму не згас агеньчык Памяці і Спадчыны, Ядвіга Юльянаўна Раманоўская, галоўны захавальнік фондаў Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы на працягу 26 гадоў, збірала купалаўскую рукапісную спадчыну, дакументы і матэрыялы да біяграфіі Янкі Купалы і яго асяроддзя, успаміны пра Песняра сучаснікаў паэта, прымала ўдзел у стварэнні экспазіцыі і выставак у музеі і яго філіялах. Аўтар і рэцэнзент шматлікіх артыкулаў энцыклапедычнага даведніка “Янка Купала”, буклетаў, артыкулаў у перыядычным друку. Дзякуючы намаганням Ядвігі Юльянаўны ўсталяваны мемарыяльныя дошкі, увекавечаны мясціны, звязаныя з жыццём і творчай дзейнасцю Янкі Купалы.

Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы, падзяляючы ўвесь цяжар бязмернай і незаменнай працы, выказвае словы спачування і падтрымкі родным і блізкім.

“А ты хто такі?”

Як патлумачыў Генадзь Сівахін, гэта месца (безыменная плошча па вуліцы Савецкай) знаходзіцца ў той зоне музея-запаведніка, якая мае першую ступень аховы. Гэта значыць, што ніякія будаўнічыя работы там не магчымыя без узгаднення з дырэкцыяй установы. А любое “паглыбленне ў зямлю” — непазбежнае пад час такіх работ — павінна адбывацца пры наяўнасці археалагічнага нагляду.

— Адным восеньскім днём я ішоў на працу акурат паўз тую плошчу, і ўбачыў там рабочых, якія зварвалі нейкія металічныя канструкцыі, — распавядае ды-

— Калі мы сустрэліся з тым прадпрымальнікам, я настойліва запатрабаваў ад яго праект новых пабудов, — распавядае Мікалай Паграноўскі. — І тое, што мне давялося ўбачыць, я нават малюнкам не назваў бы, — хутчэй, гэта проста эскіз.

Азнаёміцца з ім на ўласныя вочы ўдалося ў кабінцеце Аксаны Смятэрэнка. На тытульным аркушы — надпіс: “Праектная прапанова”. Пад ім — шэраг аднаціпных павільёнаў (агулам — 51), якія, па шчырасці, трохі нагадваюць баракі. І, думаецца, аўтар праекта не пакрыўдзіцца праз такое параўнанне. Бо галоўная канцэпцыя такой архітэктуры відавочная: эканоміка павінна быць эканомнай.

тоўкі “ўключаць” у сцэнарыі тэатралізаваных святаў, якія ладзяцца ў гарадку, — падзяліўся задумамі Генадзь Сівахін. — Ён быў бы здатны рабіць свой унёсак у стварэнне прывабнай для турыстаў атмасферы.

— Калі б праект тых павільёнаў быў выкананы густоўна, яны сталі б сапраўднай “разыначкай” Заслаўя — і зручнай для жыхароў, і прывабнай для турыстаў, — амаль ва ўнісон, адзначыла Аксана Смятэрэнка.

Што да густоўнасці (бо гаворка ў дадзеным выпадку вядзецца менавіта пра стылізацыю, а не пра захаванне рэальных помнікаў)... Натуральна, тут можна за-

сведчаць навуковыя даследаванні, у Заслаўі апошня не змянялася з той самай “свой даўніны”. Менавіта таму гістарычны цэнтр горада ўнесены ў Дзяржаўны спіс як комплексная гісторыка-культурная каштоўнасць. І менавіта таму ў Заслаўе сёння прыемна прыязджаць, каб адпачыць ад сталічнага тлуму.

Genius loci мае мноства складнікаў. Атмасфера даўніны выбудоўваецца па драбніцах, і працэс гэты патрабуе карпатлівай дбайнасці. А вось яе руйнаванне куды прасцейшае за рэгенерацыю. Адна асобна ўзятая дэталі — такая, як дызайн павільёнаў, — можа і не мець вызначальнай ролі, але ў сукупнасці...

выраз “гісторыка-культурная каштоўнасць” не згадваецца ўвогуле!

Начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Ігар Чарняўскі нагадвае і пра іншы пункт заканадаўства, аб якім таксама “забылі”, — распрацоўка праектаў зон аховы для гісторыка-культурных каштоўнасцей. Як перакананы спецыяліст, менавіта гэтыя захады здатныя стаць універсальнай “панацэяй” ад усіх падобных да вышэйапісанай прыкрасцяў.

— Праект зон аховы дакладна акрэслівае функцыянальныя прызначэнні гістарычных тэрыторый: на якіх з іх можа развівацца гандаль, на якіх — жыллё, — распавядае Ігар Чарняўскі. — Адпаведна, інвестар — з’яўленне якога мы павінны толькі вітаць, — можа ад самага пачатку ведаць, якім параметрам павінна адпавядаць новае будаўніцтва ў ахоўных зонах. І гэта дазволіць унікаць тых сітуацый, калі сродкі ўжо ўкладзены і планы сфарміраваны...

У Заслаўі — адным з найстарэйшых беларускіх гарадоў — гэтыя важныя захады дагэтуль не зроблены. Адсюль і непаразуменні.

— Хаця часу ўжо шмат прамінула, — працягвае наш суразмоўца. — Паняцце праекта зоны аховы з’явілася ў заканадаўстве яшчэ БССР ажно ў 1977-м. У апошнія гады мы надаём гэтаму пытанню асаблівую ўвагу, пра што сведчаць і рашэнні калегіі Міністэрства культуры, прысвечаных тэме аховы спадчыны.

Дызайн для “genius loci”

Пад час нядаўняга “круглага стала” ў рэдакцыі “К”, прысвечанага тэме аховы гісторыка-культурнай спадчыны, асаблівая ўвага была нададзена пытанню зберажэння гістарычных ландшафтаў. І гэта заканамерна: менавіта яны ствараюць той непадробны “водар даўніны”, без якога нават самыя выбітныя архітэктурныя помнікі падаюцца вырванымі з кантэксту “аскепкамі мінуўшчыны”. Своеасаблівым працягам тэмы стаў ліст, дасланы на электронны адрас “К” супрацоўнікамі Гісторыка-культурнага музея-запаведніка “Заслаўе”. Аўтары звяртаюць ўвагу на канкрэтную праблему: у цэнтры аднаго з найстарэйшых беларускіх гарадоў пачалося несанкцыянаванае будаўніцтва гандлёвых аб’ектаў, якія, на думку дырэкцыі ўстановы, не ўпісваюцца ў гістарычны ландшафт Заслаўя.

рэктар установы Мікалай Паграноўскі. — Карціна стала для мяне поўнай неспадзяванкай. Я запытаў іх: хто вы такія і што тут робіце? Ім, падобна на тое, карцела задаць мне тое ж самае пытанне. Я працягнуў ім сваю візітоўку ды папрасіў перадаць заказчыку гэтых работ з прапановай неадкладна са мной звязцца...

Дырэктар музея-запаведніка быў паслядоўны ў выкананні ўскладзеных на яго службовых абавязкаў. Ён звярнуўся і ў Мінскі райвыканкам, і ў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Уласнік аб’екта прадэманстраваў юрыдычную дысцыплінаванасць і, зразумеўшы ўласныя памылкі, па сваёй волі прыпыніў работы.

— Іначай гэта адбылося б пасля адпаведнага прадпісання Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, — удакладніла намеснік начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства Аксана Смятэрэнка.

Цяпер плошчу “ўпрыгожвае” металічны “шкілет”, які спакваля ржаве пад майскімі дажджамі. Лёс яго пакуль што няпэўны.

Металадахоўка “ў напрамку старога горада”

Далей заказчык будаўнічых работ зрабіў цалкам лагічны (хаця і відавочна запознены) крок: ён прадставіў праектную дакументацыю для ўзгаднення ў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Як вядома, распрацоўка праектнай дакументацыі мае тры стадыі: эскізную, архітэктурную і будаўнічую. Чацвёртая стадыя — выкананне. Рэалізацыя праекта гандлёвых радыёў была прыпыненая ўжо менавіта на гэтым этапе.

Затое эксплікацыя архітэктурнай задумкі забівае напавал: “Стыль аздаблення ўпісаны ў існы будынікі і пабудовы гарадскога ансамбля. Аб’ект змадзяваны ў напрамку гістарычнага комплексу старога горада з дадаткам элементаў сучаснага дызайну”.

— Такія гандлёвыя рады з профнацілу і металадахоўкі дарэчы выглядалі б у нейкім мікрараёне, але толькі не ў гістарычным цэнтры актуальнага для турізму горада, — выказвае сваё меркаванне Аксана Смятэрэнка.

Пад час прыняцця вельмі важнага для заказчыка рашэння супрацоўнікі Міністэрства культуры краіны кіраваліся таксама і Генеральным планам Заслаўя, распрацаваным БелНДІ горадабудаўніцтва. У дакуменце, які вызначае магістральную лінію архітэктурнага развіцця горада на многія гады наперад, абумоўлена адна з найважнейшых функцый Заслаўя — турыстычна-рэкрэацыйная зона. На сёння ўвасабленне ў жыццё гэтага падыходу ўсё яшчэ ў перспектыве. Але ж перспектыва тая — сапраўды відавочная.

Адпаведна, вердыкт спецыялістаў наўрад ці ўзрадуе ўласніка аб’екта, які ўжо паспеў укладзі ў яго стварэнне нямала сродкаў ды часу.

З пункта гледжання “літары закону”, сітуацыя — зразумелая. Але, натуральна, можна зірнуць на яе і ў іншым, “чыста чалавечым” ракурсе. Знайшоўся прадпрымальнік, які ўклаў сродкі ў карысны для мястэчка аб’ект інфраструктуры — і атрымаў такія праблемы!

Як падкрэсліў Генадзь Сівахін, дырэкцыя музея-запаведніка толькі вітае ідэю стварэння на гэтым лапіку зямлі рынку (балазе ён і сапраўды там існаваў з павяненых і да зусім нядаўніх часоў). Але — толькі з адной умовай: усе новыя пабудовы павінны эстэтычна адпавядаць самому духу мястэчка з даўняй гісторыяй.

— У гэтым выпадку той кірмаш можна было б нават без асаблівай падрых-

дацца пытаннем: “А суддзі хто?”. Але адказ на яго — відавочны. Той жа Мікалай Паграноўскі — аўтарытэты мастацтвазнаўца з атрыманым у Ленінградзе дыпламам. Як падказвае элементарная логіка, да ягоных парад папраўдзе нялішне прыслушацца, бо гэта — парад спецыяліста.

І менавіта спецыялісты павінны мець вырашалны голас у такой складанай і карпатлівай справе, як захаванне і рэгенерацыя гістарычнага ландшафту старажытных гарадоў ды мястэчак.

— Супрацоўнікі Заслаўскага музея-запаведніка здатныя падказаць, пракансультаваць, даць накірунак, — адзначыў начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ігар Чарняўскі. — І таму, без сумневу, яны павінны мець магчымасці выканаць сваю функцыю ў фарміраванні аблічча гістарычнага цэнтры горада. Прычым гэта тычыцца не толькі Заслаўя, але і любой мясціны, дзе ёсць гісторыка-культурная каштоўнасці: горада, вёскі ды і нават лесу або поля... Усе рашэнні, датычныя лесу тых тэрыторый, павінны прымацца з улікам меркавання спецыялістаў па ахове спадчыны рэгіянальных упраўленняў або аддзелаў культуры...

Архітэктурныя дамінанты Заслаўя — два старадаўнія храмы, прызнаныя выбітнымі ўзорамі беларускага дойлідства, — сёння атачаюць камяніцы ўжо павянаеных і да зусім нядаўніх часоў. Але пры гэтым варта аддаць належнае архітэктарам мінулых дзесяцігоддзяў: агулам яны здолелі захаваць дух старадаўняга мястэчка, які мае такія істотныя складнікі, як ландшафт, паверхавасць забудовы, трасіроўка вуліц... Як

Таму асаблівая “прыдзірлівасць” спецыялістаў у сферы аховы спадчыны ў дадзеным выпадку цалкам выплывае з рэальнасці. Урэшце, яна зусім не супярэчыць прагматычным інтарэсам прадпрымальніка: напэўна, ён спадзяецца прапрацаваць на гэтым месцы не адзін год...

“Шкілет” добрых намераў

Адпаведна, у “ідэальным” варыянце вырашэння праблемы былі б зацікаўлены ўсе. Але ў рэальнасці сітуацыя склалася папраўдзе драматычная. Са скрухай у голасе гэта падкрэсліла Аксана Смятэрэнка: чалавек абсалютна шчыра хацеў зрабіць добрую справу, уклаў сродкі, і вось — атрымаў на сваю галаву мноства праблем...

Узнікае непазбежнае пытанне: ці можна было перадухіліць гэты прыкры варыянт развіцця падзей? Паспрабуем знайсці на яго адказ.

Своеасаблівую “пуцёўку ў жыццё” будаўніцтва “рыначка” атрымала дзякуючы рашэнню Мінгарвыканкама ад 30 верасня 2010 года аб прадастаўленні прыватнай фірме зямельнага ўчастка. Дэманструючы копію дакумента, Аксана Смятэрэнка звяртае ўвагу на адну акалічнасць: у тэксце няма ніводнага слова пра тое, што работы маюць праходзіць на тэрыторыі, якая сама па сабе мае статус гісторыка-культурнай каштоўнасці і ўваходзіць у межы музея-запаведніка. І гэта прытым, што дакумент уключае нямала пунктаў. Пра тое, што павільёны трапляюць у водаахоўную зону, яго складальнікі не забылі, а вось

Дык чаму ж яны не выконваюцца? У якасці контраргумента, пастаянна чуюм адно і тое ж: занадта дорага. Але ж і гэты фактар таксама быў улічаны ў рашэнні леташняй калегіі. Мы прапанавалі наступны падыход: стварыць графік распрацоўкі праектаў зон аховы, звярнуўшы ўвагу на тыя тэрыторыі, дзе ў бліжэйшай перспектыве плануецца будаўнічыя або земляныя работы. Здаецца, усе прадстаўнікі ўпраўленняў культуры, якія прысутнічалі на тым пасяджэнні, з гэтым рашэннем пагадзіліся. Дык, пытаюся яшчэ раз, чаму яно не выконваецца?..

Як падкрэсліла Аксана Смятэрэнка, канкрэтнае рашэнне аб лёсе гандлёвых радыёў у Заслаўі можа быць прынята толькі пасля распрацоўкі праекта зоны аховы гэтай тэрыторыі, бо такой паслядоўнасці дзеянняў патрабуе заканадаўства. У сваю чаргу, спецыяліст адзначыла, што гэтыя клопаты і фінансавыя затраты павінны ўзяць на сябе мясцовыя ўлады, а не інвестар. Дызайн павільёнаў — гэта ўжо наступнае пытанне.

Заслаўе — месца вельмі адметнае, але ж распаведзеная вышэй гісторыя, на жаль, тыповая. Якой павінна быць “праца над памылкамі”, каб яна не паўтаралася? Каб “шкілеты” добрых намераў не ржавелі, а абрасталі плошчу ўвасаблення.

— Калі б усе ўдзельнікі гэтай гісторыі кіраваліся беларускім заканадаўствам, ніякіх праблем не ўзнікла б, — рэзюмаваў Ігар Чарняўскі. — Іншай парадцы на гэты конт я даць не магу.

Ілля СВІРЫН,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Заслаўе — Мінск

Не раней за 2014-ы

“Хутэй за ўсё, праца па рэалізацыі гэтага праекта распачнецца не раней за 2014 год, калі не 2015-ы”, — распавёў журналісту “К” галоўны інжынер прадпрыемства “Мінская спадчына” Міхаіл Жых. Каб знайсці адказы на пытанні “Хто? Калі? Як?” карэспандэнту давялося прыкласці пэўныя намаганні, пераадолеўшы нават філасофскія паняцці часу і адлегласці.

На дадзены момант архітэктурны праект праходзіць апошні этап экспертызы, аднак на падыходзе новая стадыя: распрацоўка будаўнічага праекта “Мінскага замчышча”. А гэта, акрамя энергазабеспячэння комплексу, і дадатковае стварэнне магчымасцей па электрыфікацыі і цеплафікацыі аб’екта, і абавязковая рэканструкцыя сеткі, правядоў, новая схема арганізацыі дарожнага руху.

— Акрамя вышэйзгаданага ўсталявання новых камунікацый, нам неабходна будзе прайсці яшчэ адзін этап —

Другая частка комплексу — гісторыка-археалагічны зандаж-рэканструкцыя “Мінск XII стагоддзя” — будзе ўяўляць з сябе вобразнае рашэнне старажытнага Мінска. Відарыс старажытнай царквы, уязная брама, вал, маленькі абарончы квартал старажытнага горада — усё гэта з’явіцца на месцы, дзе сёння яшчэ стаіць спарткомплекс “Працоўныя рэзервы”.

— Так, гэта будзе менавіта рэканструкцыя знойдзеных пад час археалагічных раскопак экланатаў, — удакладняе Міхаіл Жых.

— Да нас паступалі прапановы аднавіць Ніжні рынак па фотаздымках XIX стагоддзя, — распавядае галоўны інжынер “Мінскай спадчыны”, — аднак мы вырашылі адмовіцца ад гэтай ідэі: навошта сумяшчаць розныя перыяды гісторыі горада на тэрыторыі аднаго комплексу? Мы кажам аб эпасе Сярэднявечча — дык давайце будзем паслядоўнымі...

Аднавіць Ніжні рынак нават у тым выглядзе, якім ён паўстае на выявах XIX

Якім будзе новае Замчышча?

Ладдзя-Мінск

Напэўна, ніводзін апошні архітэктурна-музейны праект не выклікаў такой цікавасці і абмеркаванняў грамадскасці, як “Мінскае замчышча”. Яно і не дзіва: “падземны” музей Мінска XII стагоддзя, наземная рэканструкцыя старажытнага горада з уязной брамай, царквой, абарончым валам, рэчышчамі Нямігі, старымі вулічкамі — такога Мінск яшчэ не бачыў! Днямі архітэктурны праект Нацыянальнага гісторыка-археалагічнага цэнтра “Мінскае замчышча” быў адобраны Прэзідэнтам краіны. Аб гэтым карэспандэнту “К” паведаміў галоўны архітэктар праекта Сяргей Багласаў. Нягледзячы на тое, што пэўны шлях да ажыццяўлення ідэі пройдзены, увасабленне комплексу ў рэальны культурны і турыстычны аб’ект акажацца справай яшчэ не аднаго года...

археалагічных даследаванняў, — працягвае галоўны інжынер. — Мы не закранулі тая ўчасткі, якія знаходзяцца пад будынкам Дома фізкультуры, пад інжынернымі камунікацыямі... Уся гэтая праца вымагае ўважлівага стаўлення і часу...

Нагадаем, археалагічныя раскопкі, якія вяліся на праспекце Пераможаўця цягам некалькіх гадоў і выявілі тая ўнікальная знаходкі, што ляглі ў аснову экспазіцыі музея ды гісторыка-археалагічнага цэнтра ў цэлым, былі завершаны ў мінулым годзе. Але паводле заканадаўства археалагічнае суправаджэнне мусіць далучацца да кожных земляных работ на тэрыторыі гістарычнага цэнтра.

Мінск рэальны і віртуальны

Як і было запланавана галоўным архітэктарам праекта Сяргеем Багласавым, галоўнай часткай будучага замчышча стане музей. Менавіта ў яго крытым будынку наведвальніку будуць прадстаўлены ўнікальныя здабыткі археолагаў: рэшткі старажытных драўляных маставых і пабудов, фундамент першай каменнай царквы XII стагоддзя, фрагменты абарончых валоў і ўязной брамы, прадметы побыту нашых продкаў... Экспазіцыя мае знаходзіцца ў цэнтры амфітэатра на 240 месцаў, даючы магчымасць без перашкод разгледзець усім ахвотным назіранні даследчыкамі скарб мінуўшчыны. Не адмовілася творчая група праекта і ад медыйных справаў, з дапамогай якіх на вялікіх экранях будуць дэманстравацца візуалізаваныя гісторыі Мінска, фатаграфіі гістарычных дакументаў, прадметы адзення, зброі, упрыгожаныя старадаўніх мінчан.

— Нашай задачай не было аднавіць будынкi ў дакладнасці з іх старажытнымі арыгіналамі. Ёны квартавалі — мастацкае рашэнне. І тым не менш, тое рашэнне, якое абаяраецца на гістарычных сведчаннях. Радзільны накірунак адноўленых вулачак, геаметрыя пабудовы — усё захавана для таго, каб далучыць нашага сучасніка да паўсядзёнасці тых часоў... Завершаць гэтую задачу дзючы майстэрні “Мінска XII стагоддзя”, у якіх жыхары і госці сталіцы змогуць пачаставацца старадаўнімі стравамі і напоямі або пастрабаваць сябе ў пэўным рамястве.

Метро — не мех з бульбай!

Што да змен, то шкляны купал, які першапачаткова мусіў абараняць інтэрактыўны горад мінуўшчыны ад ападкаў, па выніках разваг галоўнага архітэктара, застаўся “без падтрымкі”. Старажытны Мінск пакінуты ў атачэнні сучаснага гарадскога ландшафту, што, па законе кантрасных з’яў, толькі падкрэслівае адметнасць архітэктурны.

Ніжняму рынку — трэцяй частцы комплексу — выпала доля стаць рэкрэацыйнай зонай гісторыка-археалагічнага цэнтра. На пустыні паміж вуліцай Нямігай і праспектам Пераможаўця паўстануць кафэ, сувенірныя крамы і адкрытая пляцоўка для тэатральных дзей, якая будзе прывабліваць публіку, звяртаючы яе да ўспамінаў пра вулічнае мастацтва мінуўшчыны.

стагоддзя, амаль немагчыма, мяркуе спецыяліст. Тэрыторыя Мінскага замчышча ў цэлым сёння разрэзана напалам лініяй праспекта Пераможаўця. Вядома, што ніхто не збіраецца перанесці адну з галоўных магістралей горада ў іншае месца. Тая ж сітуацыя — і з месцам былога размяшчэння Ніжняга рынку: станцыю метрапалітэну таксама не перанясеш, маўляў, як мех з бульбай. У выніку спецыялісты вырашылі аднавіць калі не месца і арыгінальную забудову Ніжняга рынку, дык яго функцыі, зрабіўшы тут пляцоўку для адпачынку.

Менеск, а за ім — Усяслаў

І, вядома, легенды: куды без іх Мінск?

— Мы стварылі праект ладдзі-млына, на якой плаваў волат Менеск, паводле швейцарскай гравюры, — Міхаіл Жых не абыходзіць увагай і гэты цікавы момант. — Ад Мінскага замчышча да Траецкага прадмесця праз Свіслач будзе перакінуты пешаходны мост, пад якім і з’явіцца гэты карабель, што адлюструе легенду аб стварэнні нашай сталіцы...

Пэўныя ўдасканаленні зведалі і рэчышчы рэчкі Нямігі. Згодна з першапачатковым планам, яны павінны былі атачаць рэканструюваны Мінск XII стагоддзя ў заспакоеным стане. Сёння творчая група прадугледзела пабудову некалькіх помпавых станцый — з той мэтай, каб “ажывіць” вытокі Нямігі.

— Вада ў рэчышчах цяпер будзе віраваць, — удакладняе Міхаіл Жых. — І гэта адразу надасць усёй кампазіцыі пэўны ўзняты настрой... Пэўнай навіной у праекце стала і ўвядзенне ў комплекс помніка Усяславу Чарадзею. Яго каменная постаць мае ўпрыгожыць Замчышча з боку Ніжняга рынку...

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ
На здымках: пакуль Мінскае замчышча ўвасаблена ў макетах і камп’ютарных мадэлях.

Як вядома, Міністэрствам культуры плануецца цягам 2011 — 2017 гадоў стварыць Музейны квартал на базе Нацыянальнага мастацкага музея па перыметры вуліц Кірава, Леніна і Маркса ў Мінску. Агульная канцэпцыя праекта адобрана Кіраўніком дзяржавы. Стварэнне квартала мяркуецца рэалізаваць у два этапы: напачатку — праектаванне, затым — уласна будаўніцтва, рэстаўрацыя і прыстасаванне існуючых будынкаў пад музейныя памяшканні...

Перыметр ідэй

Што пабачым з мансарды Музейнага квартала?

Напярэдадні Міжнароднага дня музейнаму нашым карэспандэнты выправіліся на незвычайнае заданне: наведваць тая вулачку, што мусяць стаць “сэрцам” Беларускаму музейнаму, каб распытаць у мінчан і гасцей сталіцы, якім ім бачыцца падобны квартал. Такім чынам, наперад — “узброіўшыся” нататнікам, дыктафонам і раздрукоўкай з выявай праекта комплексу, а таксама...

— Мы з задавальненнем пабывалі б у такой запланаванай канцэпцыяй кавярні пасля прагляду экспазіцыі, — казалі Святлана і Людміла, — бо вось выйшлі зараз з музея і на лавачках адпачываем. А так прыемна было б пасядзець у якой кафэшцы з адпаведным антуражам, абмяркоўваючы толькі што ўбачанае...

А таксама звесткамі, якія і паведамылі апытаным. Ужо сёння, па інфармацыі Міністэрства культуры, нагадаем, вядома наступнае. На першым этапе ў 2011 — 2015 гг. прадугледжана праектаванне дэпазітарыя і рэстаўрацыйнага цэнтра па вуліцы Кірава, 25, злучаных з будынкамі па вуліцах Кірава, 25 і Леніна, 20, Леніна, 22 з прыбудовай да галоўнага корпуса з комплексам дапаможных памяшканняў.

Другі пускавы комплекс прадугледжвае злучэнне галоўнага будынка музея па вуліцы Леніна, 20 з адміністрацыйным корпусам па вуліцы Леніна, 22, а таксама стварэнне скульптурнага дворыка. У трэці пускавы ўключана рэстаўрацыя і прыстасаванне ў сучасны музейны тэхналогіях галоўнага корпуса па вуліцы Леніна, 20 і экспазіцыйнай прыбудовы да будынка.

На другім этапе ў 2012 — 2017 гг. плануецца стварэнне прыбудовы да галоўнага корпуса — надбудова мансарды для экспазіцыі сучаснага беларускага мастацтва, а таксама прыстасаванне і рэстаўрацыя будынка па вуліцы К.Маркса, 24 пад экспазіцыю беларускага народнага мастацтва, кафэ і сувенірныя крамы.

Вядома, у якасці своеасаблівага “тэставага пытання” мы пацікавіліся ў рэспандэнтаў, ці ведаюць яны пра Міжнародны дзень музеяў і акцыю “Ноч музеяў”, пад знакам якіх праходзяць гэты і наступны тыдзень. Тут меркаванні падзяліліся: нехта чуў пра праекты шэрагу ўстаноў і наведвае некаторыя з іх 14 мая, а хтосьці — проста здзіўляўся, што такая традыцыя існуе, прычым — не першы год.

Пытаючы пра тое, што ж зможна насыціць прастору Музейнага квартала, мы пачулі ад нашых суразмоўцаў на мінскіх вуліцах, збольшага, меркаванні аб інфраструктуры комплексу.

— Думаю, варта прадугледзець у плане як мага больш невялічкіх крам па продажы сувеніраў, прычым — рознай накіраванасці, — сказала карэспандэнту “К” выкладчыца Алена.

Шмат хто з апытаных звяртаў увагу на тое, што ў Нацыянальным мастацкім музеі і паблізу яго пакуль няма ніякага кафэ.

З гэтымі, сярэдняга веку, наведвальнікамі Нацыянальнага мастацкага цэнтру згоднае і маладое пакаленне мінчан:

— Што да мяне, дык кафэ, сапраўды, тут было б цалкам дарэчы, — кажа Дар’я, студэнтка БНТУ, — а ў названым вамі дворыку можна ўстанавіць невялічкі фантан, пасадзіць паболей дрэў — і, такім чынам, прадугледзець адпачынак для наведвальнікаў...

Праўда, каб быць цалкам аб’ектыўнымі і дакладнымі, трэба сказаць, што адзін чалавек з апытаных усё ж такі ідэю кафэ не падтрымаў:

— Я хацеў бы, каб можна было пабачыць больш карцін, скульптур, — значыць 40-гадовага веку служачы Аляксандр, — і не трэба ствараць там кафэ ці яшчэ нейкія пункты харчавання. Музей створаны ўсё ж такі не для гэтага...

Пра жаданне пабачыць на новых плошчах як мага больш мастацкіх твораў казалі амаль усе апытаныя.

— Мне, да прыкладу, падабаюцца творы сучаснага мастацтва, — кажа Вольга, яшчэ адна студэнтка, — а таксама — работы айчынных мастакоў. Іх хочацца бачыць як мага больш. Усё-такі наш музей, у першую чаргу, — для жыхароў Беларусі, і адкрытая калекцыя нацыянальных мастацкіх твораў, мяркую, магла б пашырыцца.

— А мы хацелі б бачыць больш прадстаўнікоў класічнага жывапісу, рэалізму, а таксама карціны сусветна вядомых мастакоў, — казалі Алена і Аксана, — бо упэўнены, што гэтыя творы заўсёды будуць запатрабаваны наведвальнікамі музея...

Адна з апытаных, Ірына, выказала свой пункт гледжання на тое, што павінна быць у музейным квартале:

— На маю думку, для дзяцей і падлеткаў музейныя экспазіцыі варта зрабіць больш жывымі. Напрыклад, адкрыць якія-небудзь пакойчыкі, дзе стаялі б фарбы і мальберт або ляжаў кавалак гліны: мо хто хоча паспрабаваць свае сілы, хоць бы і гуляючы, несур’ёзна, у стварэнні твораў мастацтва? Але галоўнае — наладзіць культуру стасункаў, каб кожнаму наведвальніку Музейнага квартала ўсміхаліся супрацоўнікі, ветліва яго сустракалі і супроводзілі. Бо ад гэтага таксама залежыць, як будуць успрымацца гледачамі творы мастацтва.

На здымку: макет Музейнага квартала.

— Музей, у шырокім значэнні гэтага слова, — сховішча калектыўнай памяці. А таму музеі павінны быць бліжэй да грамадства, ягоных патрэб, яны мусяць удзельнічаць у яго жыцці і пазіцыянаваць сябе як актыўны сацыякультурны інстытут, на чым, дарэчы, акцэнтавалася ўвага цягам канферэнцыі ІКОМ напрыканцы мінулага года ў Шанхаі.

— **Якія агульнасусветныя патрабаванні сёння прад'яўляюцца музейам? Сучасніку, відэавочна, не цікавыя шаблонныя, статычныя экспазіцыі...**

— Вядома, музей як устаноўа мусіць адпавядаць сучасным патрабаванням. Маю на ўвазе, што ў ім павінен быць як адэкватны менеджмент, так і якаснае тэхнічнае абсталяванне. Калі казаць больш канкрэтна, то на сённяшні дзень, на мой по-

структура музеяў, не хапае месцаў для адпачынку наведвальнікаў, спецыялізаваных адукацыйных зон. Але мяне асабіста непакоіць не гэта, а праблема захавання музейных прадметаў.

— **Сапраўды, часта ад музейшчыкаў даводзілася чуць пра нястачу месца для фондаў...**

— Сучаснае абсталяванне можа справіцца і з гэтым. Праз сваю мабільнасць яно можа і эканоміць месца. Але галоўнае — якаснае абсталяванне дазваляе стварыць мікраклімат і тым самым абараніць каштоўнасці ад самых розных негатыўных знешніх уздзеянняў. Існуе такое паняцце, як натуральнае старэнне рэчэй, і задача музея — прадоўжыць перыяд жыцця каштоўных прадметаў. Да прыкладу, існуюць тэхналогіі з інертным газам, якія

навыкі напісання заяўкі, абгрунтавання праекта, быць гатовым да дэтальнай справаздачнасці перад інвестарам, пастаяннай камунікацыі з ім і мабільнасці. Належыць улічваць і такую асаблівасць супрацоўніцтва з прыватнымі арганізацыямі: за кароткі час ды невялікія грошы стварыць якасны, цікавы музейны прадукт. Вядома, гэтыя навыкі можна набыць. І ў нас сёння існуюць досыць добрыя перспектывы. Відэавочна паспрыяе развіццю музеяў і адпаведны Указ Прэзідэнта, дзейнасць Міністэрства культуры краіны ў гэтым кірунку.

Ажыццяўленне праектнай дзейнасці з'яўляецца рэальным спосабам зарабіць дадатковыя сродкі для музея. Скажам, калі для правядзення знакамітых “журфіксаў” (літаратурна-музычныя сустрачы ў кі-еўскім Музеі Булгакава) спатрэбіўся якас-

прадукт, цікавы для розных узроста-вых, сацыяльных груп насельніцтва?

— Рэаліі ці не большасці музеяў на постсавецкай прасторы такія, што 60, а то і 80 працэнтаў іх наведвальнікаў складаюць школьнікі. Безумоўна, гэта частка адукацыйнага працэсу. Тым не менш, шмат музеяў нават са школьнікамі ствараюць цікавыя музейна-педагагічныя праекты для розных узростаў катэгорый. Зноў-такі, можна згадаць наш Літаратурны музей Янкі Купалы: за апошнія два гады, дзякуючы разнастайным акцыям і мерапрыемствам, ва ўстанову прыйшло вельмі шмат моладзі. У цэлым жа, можна сказаць, што культурна-адукацыйная праца музеяў сёння дыферэнцавана, накіравана на канкрэтныя сацыяльныя групы.

Рэйтынг па шкале інавацый

Музейны менеджмент з прыкідкай на вынік

Музейны менеджмент і фандрайзінг, рэйтынгі і сямьи — такімі тэрмінамі насычаны дыскусус гутаркі пра цяперашні дзень і будучыню музеяў. А яшчэ штогод да Міжнароднага дня музеяў Міжнародны савет музеяў вызначае дэвіз святкавання. Сёлета ён гучыць: “Музей і памяць”.

“Дэвіз нагадвае, што музейам трэба больш актыўна рэалізоўваць свой інфармацыйны патэнцыял”, — зазначае суразмоўца “К”, начальнік аддзела навукова-метадычнага забеспячэння дзейнасці па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Інстытута культуры Беларусі, старшыня Беларускага камітэта Міжнароднага савета музеяў Ала СТАШКЕВІЧ.

гляд, прафесійны маркетынгавы падыход і мэтанакіраваная камунікатывная палітыка існуюць толькі ў некаторых беларускіх музеях, сярод якіх варта асабліва адзначыць Нацыянальны мастацкі музей, Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы і Гомельскі палацава-паркавы ансамбль. У прыватнасці, апошні дэманструе, што плённая дзейнасць літаральна за два гады можа вывесці музей у шэраг паспяхоўных культурных інстытутаў рэгіёна. Актыўная пазіцыя значна ўзняла рэйтынг гэтай установы: у выніку другі год запар яна займае трэцяе месца па колькасці наведвальнікаў сярод музеяў Беларусі. Дагэтуль ніводны абласны музей не мог пахваліцца падобным дасягненнем.

Што да Музея Янкі Купалы, дык за некалькі апошніх гадоў адбыліся “купалаўскі сям’я”, фестываль бардаўскай песні ў Акапах, “Купалле ў музеі”, партнёрскае праект з прыватнай аўтамабільнай кампаніяй па рэстаўрацыі асабістага “Шэўрале” пээта, праект па алічбоўцы калекцыі рукапіснай спадчыны Янкі Купалы (разам з UNESCO). Згадайма і досыць паспяхоўны праект “Універсітэт трэцяга ўзросту”, які цягам апошняга года ажыццяўляла Гарадская галерэя твораў Леаніда Шчамялёва і ў выніку пашырыла рамкі традыцыйнай аўдыторыі.

— **Цікава пачуць пункт гледжання музейзнаўцы аб праблемах у рэалізацыі праектнай дзейнасці...**

— Для развіцця музеяў, сярод іншага, не хапае і яркіх праектаў з канкрэтным вынікам, па вялікім рахунку, праектнай стратэгіі як часткі камунікатывнай палітыкі музея, якая заклала б падмурак для далейшай дзейнасці установы і сфарміравала яе ўстойлівы імідж у грамадстве. Апрача гэтага, бракуе добрай падрыхтоўкі менеджменту. Інстытут культуры Беларусі шмат працуе па павышэнні кваліфікацыі, перападрыхтоўцы кадраў: мы распачалі трэнінгавую работу.

Што да інтэлектуальнага патэнцыялу айчынных музеяў, то ён даволі высокі. Можна быць, не дастаткова развітая інфрас-

дазваляюць захаваць рукапісы, дакументы. А таму, думаецца, варта стварыць хаця б адно паказальнае фондасховішча, каб было да чаго імкнуцца астатнім музеяў.

— **Наколькі рэальна сёння атрымаць грант для музея раённага маштабу на тое ж пераабсталяванне фондасховішчаў? Ці працягваюць музейшчыкі ініцыятыву самі?**

— У гэтай справе існуюць дзве праблемы. З аднаго боку, на Беларусі вельмі мала дабрачынных фондаў, скіраваных на культурныя праекты. Варта адзначыць актыўную працу UNESCO, якое падтрымала ўжо даволі шмат музейных ініцыятыў. Не выпадкова міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка на выніковай калегіі Міністэрства культуры адзначыў важнасць стварэння ўмоў для прыходу тых замежных фондаў, якія падтрымліваюць культурныя праекты.

Ёсць таксама рэальная магчымасць стварэння ўласных фондаў і адкрыцця дабрачынных рахункаў пры саміх музеях. Звярнуся да досведу суседзяў. Як зазначалася на Міжнароднай канферэнцыі “Грамадская рэфарма музейнага менеджменту і маркетынгу”, што прайшла ў Кіеве, для эфектыўнага вядзення праектнай дзейнасці многія ўкраінскія музеі рэгіструюць пры сабе дабрачынныя фонды з асобным рахункам, да вопыту стварэння якіх прыходзім цяпер і мы. Дзякуючы ўдалай практыцы фандрайзінгу і праектнага менеджменту, каманднаму стылю кіравання нават невялікія музеі становяцца культурнымі цэнтрамі ў сваіх рэгіёнах. Пятнаццаць гадоў таму, адкрыўшы пры Адэскай муніцыпальным музеі асабістых калекцый імя А.Блешчунова дабрачынны фонд і распачаўшы праектны дзейнасць, яго дырэктар Святалана Астапава здолела зрабіць маленькую ўстанову адным з самых наведвальных месцаў прыморскага горада.

Сутыкаемся і з такімі з’явамі: работнікі культуры часцяком маюць вельмі аддаленае ўяўленне аб праектным менеджменце. А для яго рэалізацыі трэба мець

ны белы раэль, а сродкаў не было, супрацоўнікі, каб сабраць неабходную суму, выраслі папрасіць яе ў сваіх наведвальнікаў. Праз СМІ прадставілі падрабязную характарыстыку інструмента, і ён быў... “прэпаратыраваны” на часткі (на прэзентаваным публіцы малюнку). Прапанавалася купіць адну з іх ахвотным. Той, хто набыў гэтыя часткі, атрымаў адпаведны сертыфікат. Грошы сабралі за два месяцы.

— **Існуюць пазітыўныя спробы стварыць цікавыя акцыі і ў музеяў з рэгіёнаў. Мяркуем аб гэтым па камандзіроўках і чытацкай пошце...**

— Сапраўды, рэгіянальныя музеі становяцца больш актыўнымі. Возьмем тую ж Ноч музеяў. Летась праект распачаўся ў многіх рэгіянальных музеях, у тым ліку ў Оршы, Светлагорску. У апошнім горадзе не так даўно давалася павыцца пад час абмеркавання канцэпцыі сёлета музея музейнага свята. Я бачыла, як гэты крэатыў фарміруецца. Музеі ўжо гатовы да актыўнай работы са сваім спажывцом, ім вельмі цікава распрацоўваць адметныя праекты. Галоўнае, што яны разглядаюць кожны інавацыйны праект як кластерны. У межах канкрэтнай акцыі, мерапрыемства да музеяў далучаюцца іншыя ўстановы культуры, знаходзяцца спонсары, прычым — нават хутчэй, чым у Мінску! А ўсё таму, што прадукт скіраваны на мясцовую аўдыторыю. Ужо сёння некаторыя музеі думалі, як прыняць усіх ахвотных паўдзельнічаць у Ночы музеяў. Людзі гатовы за некалькі месяцаў забраніраваць білет.

— **Відэавочна, сваімі сіламі стварыць вялікае свята вельмі цяжка, улічваючы абмежаваны рэсурс айчынных музеяў?**

— Сапраўды, штат установы не заўжды здольны самастойна ажыццявіць буйны праект. Дарэчы, у тым жа светлагорскім музеі ёсць цікавы вопыт працы з пенсіянерамі, якія актыўна прыцягваюцца ў якасці валанцёраў. Абудзіла такі рух Ноч музеяў.

— **Але, па вялікім рахунку, ці гатовы айчыныя музеі сёння прапанаваць**

У маленькіх музеях адбываецца прыкладна тое ж самае. Але варта ўлічваць і пэўныя нюансы. Справа ў тым, паўтаруся, што асноўны кантынгент такіх музеяў — мясцовыя жыхары. І калі музей не прапануе цікавы прадукт, яны чарговы раз наўрад ці пойдучь туды. А таму выстаўкі павінны арыентавацца на культурныя патрэбы сваіх патэнцыйных гасцей, адпавядаць іх інтарэсам. У той жа час, нашы музеі часцей мысляць глабальнымі катэгорыямі. Вось толькі, ці заўжды тое апраўдана?

— **Але якія цяжкасці ні ўзніклі б на шляху развіцця айчынных музеяў, галоўнае, што яны жывуць, развіваюцца, імкнуцца прыцягнуць да сябе як мага больш неабябавых наведвальнікаў...**

— Больш за тое: мы можам назіраць, што з кожным годам колькасць музеяў павялічваецца. Пры гэтым узнікаюць не толькі дзяржаўныя, але і прыватныя, грамадскія музеі. Гэтая сусветная тэндэнцыя працягваецца і на Беларусі. Кожны год з’яўляецца некалькі цікавых праектаў. За апошнія гады ўсё ж адчуваецца станючыя змены ў жыцці музеяў як устаноў культуры. І хоць было шмат нараканняў на сістэму плана платных паслуг, але менавіта за гэты час музеі навучыліся зарабляць грошы. Іншая справа, каб у пагоні за фінансавым дабрабытам не адбывалася замена выключна музейных форм працы на камерцыйныя, забяўляльныя.

— **Мо своеасаблівым стымулам магла б стаць магчыма Нацыянальная прэмія?**

— Прэмія можа стаць дадатковым стымулам для музейшчыкаў праявіць сваю крэатыўнасць. Да таго ж, вядомы музейзнаўца Міхаіл Гнядоўскі, які з расійскага боку ўзначальвае конкурс “Еўрапейскі музей года”, прапанаваў далучыцца да гэтага конкурсу нашай краіне і прадставіць адзін са сваіх праектаў. Таму варта стварыць і нацыянальную прэмію, якая дазволіць матываваць развіццё айчынай музейнай дзейнасці і далучацца да міжнародных ініцыятыў.

Занатаваў Кастусь АНТАНОВІЧ

Фота Юрыя ІВАНОВА

Гід па Ночы музеяў

Чым запомніцца Ноч музеяў-2011 14 мая і не толькі?

Нацыянальныя: карціны і...

Нацыянальны гістарычны вырашайў прадоўжыць “вопльты” па “ажыўленні” марцін. Акрамя 35 работ Андрэя Смаляка 14 мая самім наведвальнікам прапануецца паспрабаваць свае сілы ў справе пераўвасабленняў і “ажыўлення” карцін.

Дарэчы, якраз міс і ўсім прадстаўніцам прыгожай паловы чалавецтва прысвячае сваю прастору — “Прасторы жанчыны” — Нацыянальны мастацкі музей, куды ўвайдуць асобныя сегменты “Поры года”, “Музы”, “Прынцысы”, “Ідалы”, “Жарсці”... Распачнецца таксама дэманстрацыя трох выставак: работ у стылі “ню”, фотаэкспазіцыі, а таксама “ТРОГАТельной” скульптуры.

“Ноч у музеі” ў Нацыянальным гісторыка-культурным музеі-запаведніку “Нясвіж” пройдзе з удзелам гурта “Стары Ольса”. Месца дзеі — унутраны дворык і першы паверх палаца.

Літаратурныя: стылягі і кактэйль

Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры прапануе наведвальнікам рэцэпт “Культурнага кактэйля” з майстар-класамі, выстаўкай карыкатур і падарожжам па Палесціне. Коласаўцы падрыхтавалі, сярод іншага, рэтра-танцпляцоўку “Ноч стыляг” і працяг праекта “Мы родам з СССР”.

Дзея “Малюнкі і спевы” ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча адбудзецца сёння на двох пляцоўках: уласна ў музеі і ля помніка пэту. Уключае яна перформансы, канцэрт, а таксама прэзентацыю асобнікаў зборніка “Вянок”. А Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы правядзе ў музейную ноч “Фестываль беларускай, не зусім беларускай і зусім не беларускай рэкламы” з пляці арт-дзей.

Ад кіно да рыцараў: камедыя і экакасцюм

Рэтраспектыву стужак “Дні і ночы братоў Маркс” прапануюць у “начным” сеансе супрацоўнікі Музея гісторыі беларускага кіно. Свята ж у Дзяржаўным музеі тэатральнай і музычнай культуры распачнецца гала-канцэртам міжнароднага праекта “Маладыя галасы” — “Вечная магія музыкі”.

Чатыры выстаўкі з інтэрвалам у гадзіну прадставіць глядачам 17 мая Музей сучаснага выяўленчага мастацтва: шведская карыкатура, польскі жывапіс, беларускае фота і біжутэрыя. Сярод праектаў Музея гісторыі Мінска на 14 мая вылучаюцца экакасцюмы і байк-шоў. А вось у Дзяржаўным музеі прыроды і экалогіі жывапісі творы ДПМ прадстаўляюць стучане.

Культурная сталіца плюс...

Сёлета свае залы ўпершыню адкрывае ўначы Гомельскі палацава-паркавы ансамбль. У рамках Ночы музеяў — канцэрты, спектаклі, дабрачынныя аўкцыён.

У Магілёўскім абласным краязнаўчым музеі імя Я.Раманова сёння ўвечары пануюць мода, фэйс-арт і шматлікія інтэрактыўныя пляцоўкі. Адметна правядуць свята і ў іншых кутках рэгіёна. Бабруйскі краязнаўчы музей прадставіць “Фарбы старажытнага кірмашу”. А ў Касцюковічах і Чэрыкаве будучь працаваць выстаўкі-продажы вырабаў народных майстроў.

У Віцебскім абласным краязнаўчым музеі ў рамках мерапрыемства адкрыецца выстаўка “Планета Японія” (графіка, ДПМ, васковыя фігуры, традыцыйнае японскае адзенне). Літаральна ўсе ўстановы Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка парадуць наведвальнікаў арыгінальнымі праектамі. А, відаць, найбольшыя эскізы — адкрыццё выстаўкі галаўных убораў і элементаў вайсковага адзення з прыватных калекцый. А ў Музейным комплексе гісторыі і культуры Аршаншчыны адкрыецца цыкл выставак “Горад, якога няма”.

Мотальскі музей народнай творчасці прапануе пад час Ночы музеяў вяржоркі, а ў “Бездзежскім фартушку” — “Цікавае і невядомае”.

Лідскі гісторыка-мастацкі музей 21 мая знойдзе мяжу паміж “Містыкай і рэаліямі”, а Гродзенскі дзяржаўны гісторыка-археалагічны — пакажа “Пікавую даму”.

Калісьці, у першыя гады пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі, у Віцебску спрабавалі стварыць Музей сучаснага ("левага") мастацтва. Але са значнай калекцыяй, у якой былі прадстаўлены лепшыя мастакі рускага авангарда таго часу, у фондах Віцебскага абласнога краязнаўчага музея захавалася толькі адна карціна — "Нацюрморт" Давіда Штэрэнберга.

За апошнія дзесяцігоддзі музею ўдалося сфарміраваць нядрэнную калекцыю работ сучасных віцебскіх творцаў, аднак шмат чаго з насычанага мастацкага жыцця Віцебска так і не знайшло адлюстравання ў фондах установы. Але цуды — здараюцца. Сёлета Віцебскі абласны краязнаўчы музей атрымаў у дар усе работы з выстаўкі "Рэтраспекцыя" мастачкі Валянціны Ляховіч — адной з вядучых творцаў віцебскай школы акварэлі.

Валянціна Антонаўна заявіла аб сабе як мастак, які склаўся ўжо ў 1960-я, упершыню прыняўшы ўдзел у рэспубліканскай выстаўцы, прысвечанай 50-годдзю Кастрычніцкай рэвалюцыі. У канцы 1980-х полівалентная пазтыка мадэрнізму становіцца для яе, так бы мовіць, шукаемым. Як піша мастацтвазнаўца Л.Вакар: "Скасаванне эстэтычных забарон і адкрыццё свабоды ў выбары выразных сродкаў і прыёмаў забяспечылі тую шматмернасць і поліфанізм мастацкіх вобразаў, якія складаюць сутнасць яе творчасці".

Выстаўка "Рэтраспекцыя" — гэта прастора Свету ў прасторы карціны, дзе нараджаюцца мары і памкненні мастака, які незалежна і смела выказвае свае мерка-

Фота Валерыя ШЫШАНАВА

Фрагмент экспазіцыі.

Дынаміка графікі

У мастацкай галерэі "З'ява" Барысаўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя І.Х. Каладзева днямі завяршылася выстаўка сучаснай айчыннай графікі. Пятнаццаць знакамітых мастакоў графікаў прадставілі каля сарака твораў, выкананых у розных тэхніках: афорт, літаграфія, акварэль...

Л.Алімаў. "Народжаны".

Барысаў упершыню прымаў такую прадстаўнічую экспазіцыю сучаснага графічнага мастацтва. Так, побач з творамі знаных майстроў станковай графікі барысаўчане пазнаёміліся з творчасцю таленавітай моладзі, якая адметна заяўляе аб сабе ў мастацкім асяроддзі.

Няспынны пошук мастацкай формы адлюстравання асабістага сусвету робіць мастакоў Ю.Хілько і А.Савіча філосафамі.

Манументальныя па форме і пачуццёвыя па змесце літаграфіі А.Шапо вабяць сваёй загадкавай

Прастора ў прасторы

"Рэтраспекцыя", або Дар Валянціны Ляховіч

В.Ляховіч. "Пункт адліку".

ванні і натхнёна выяўляе ўнутраны свет. Гэта своеасаблівы "музей", сарцавіну якога складае комплекс культурнай, эстэтычнай, сацыяльнай інфармацыі, што адлюстравана ў акварэльным жывапісе і аб'ёмных кампазіцыях, звязаных асноўнай ідэяй. Для творчай інтэрпрэтацыі Ляховіч запазычвае вобразную аснову ў класікаў, але напаяе яе ўласным светаўспрыманням. Так, у серыі кампазіцый "Мікеланджэла-7" жаночая фігура эпохі Адраджэння паводле колеравай гармоніі і

лінейнага рытму ўспрымаецца як візуальная рэтраспекцыя далёкай эпохі. Традыцыйныя для акварэлі плоскасныя работы невялікага памеру аўтар дапаўняе нехарактэрнымі для гэтай тэхнікі творамі вялікага фармату, паўсюдна прымяняючы ўласцівую ім шматслойнасць — вобразную і тэхнічную. І шматслойнае пісьмо, спалучаючы шматразовыя змывы, адбіткі, пацёртасці, зрывы фарбай палітры, набывае глыбіню і фактуру ("Мора", "Пункт адліку").

Частка работ на выстаўцы прадстаўлена скульптурамі, у якіх мастачка перадае тэму чалавечых пачуццяў і эмоцый, выяўленых колерам і формай. Гэта сапраўдны сінтэз пластыкі і жывапісу. Творца распісвае скульптуру як карціну: з паўтонамі, блікамі і рознымі адценнямі. У скульптурах, што злучаюць канструктыўныя элементы і натуралістычныя, Валянціна Ляховіч эксперыментуе не толькі з колерам, але і з матэрыялам, максімальна выкарыстоўваючы паперу, шкло, метал, тканіну. З дапамогай элементаў так званай смеццевай культуры, якая шырока распаўсюджана на Захадзе, Ляховіч стварае работы з матэрыялаў, што ўжо былі ў выкарыстанні, тым самым звяртаючы ўвагу і на праблемы экалогіі.

Экспрэсія, хвалюючая недаказанасць — рысы, якімі прасякнута ўся палітра мастачкі. "Я ствараю работы на тэму чалавечых пачуццяў, у якіх імкнуса перадаць эмоцыі, намёкі, пачуццёвасць. І ўсё гэта выражаю колерам і формай", — кажа Валянціна Антонаўна.

Выстаўку "Рэтраспекцыя" мастачка прысвячае сваім бацькам — Антону і Любові Ляховічам.

Наталля ГУЛІДАВА, мастацтвазнаўца Віцебск

"Жыць — летуценіць" — пад такой рамантычнай назвай у галерэі "Панарама" Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі працуе выстаўка графікі вядатнай кіеўскай мастачкі Галіны Бадзяковай.

Г.Бадзякова. "Прынцэса пясчаных замкаў".

Казка і золата

Галіна Аляксандраўна, член Саюза мастакоў Украіны, спачатку прайшла навучанне ў Бранскім мастацкім вучылішчы, а ў 1991 годзе паспяхова скончыла Кіеўскі дзяржаўны мастацкі інстытут па спецыяльнасці "станковая графіка".

Бадзякова — прызнаны майстар афорту, які прыцягвае яе сваім элементам неспадзяванасці і магчымасцю эксперыменту. Менавіта таму яна так любіць у тэхніку каляровага афорту, што дазваляе ў адным і тым жа сюжэце заўсёды знаходзіць новыя адценні настрою праз розныя нюансіроўкі колераў.

Не забываецца мастачка ў сваёй творчасці і на іншыя тэхнікі — літаграфію, ксілаграфію, кніжную і камп'ютарную графіку, гравюру. Шмат работ яна выконвае і ў тэхніцы манатыпіі.

Трэба засведчыць, што Бадзякова — майстар, якому падабаюцца розныя віды мастацтва і рамяства: яна займаецца кніжнай ілюстрацыяй, распісам па дрэве, стварае эскізы вітражоў, лагатыпы, экслібрысы, габелены, насценныя роспісы, ляўкасы і многае іншае. Аб ёй шмат пішуць, здымаюць тэлефільмы, яна часта выступае ў розных краінах, удзельнічае ў

Г.Бадзякова. "Не сумуй, не смуткуй, о мая Вера...".

міжнародных конкурсах і атрымлівае дыпламы.

Выстаўка "Жыць — летуценіць" аднолькава цікавая

для маленькіх і дарослых, для аматараў і аналітыкаў-знаўцаў.

Ул. інф.

Прыезд у Мінск Сімфанічнага аркестра Марыінскага тэатра на чале з самім Валерыем Гергіевым стаўся папраўдзе фантастычным падарункам, здзейсненым пры падтрымцы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, Міністэрства культуры нашай краіны і бізнес-структур. Канцэрт у межах X Маскоўскага Велікоднага фестывалю адбыўся напярэдадні свята Перамогі, з'яднаўшы дзве падзеі светлымі ідэаламі міру, духоўнай моцы, сяброўства між народамі.

Загадка ад... Багдановіча

Адгадка паводле Гергіева

Такі гастрольны графік вытрымалі б не ўсе. 6 мая пецябуржцы выступілі ў Кіеве, 7-га — у Вільнюсе, а 8-га літаральна а 5-й раніцы апынуліся ў Мінску, а 11-й — прыехалі з гатэля ў філармонію, а 12-й — далі канцэрт. І адразу — па аўтобусах, бо а 20-й у іх — канцэрт у Смаленску. Дый 9 мая — два канцэрты, адзін з якіх, паводле традыцыі, — на Паклоннай гары ў Маскве. І так было цягам двух тыдняў!..

Але Валеры Гегіев, па ўласным прызнанні, папросту не мог абмінуць нашу сталіцу. Калісьці менавіта тут у канцы 1970-х адбылося адно з яго першых самастойных выступленняў пасля бліскучай перамогі на прэстыжным дырыжорскім конкурсе фонду Г.Караяна ў Берліне. Узгадаў ён і свае далейшыя прыезды ў наш Вялікі тэатр, і канцэрт, які даваў у Гомелі, і тое, як яму давялося дырыжыраваць найскладанай "Вясной свяшчэннай" І.Стравінскага, — усяго з адной рэпетыцыяй з Дзяржаўным акадэмічным сімфанічным аркестрам Беларусі. А што трэба было рабіць, калі самалёт затрымалі? Але нашы

музыканты, у адрозненне ад надвор'я, не падвялі. Памятае ён і тое, што "ў Мінску не падманвалі, здачу давалі — да апошняй капейкі". І тую аўру нашай рэспублікі ён беражліва захававу ў сваёй памяці, папоўніўшы ўражаннем цяперашняга візіту. Нават апавёў пра далейшыя гастрольныя планы, звязаныя з нашай краінай: вельмі хацеў бы выканаць у нас творы С.Пракоф'ева (іх В.Гергіев перайграў, мабыць, больш, чым усе

астатнія дырыжоры, разам узятых), "Цара Эдзіпа", "Вяселля" ды іншую музыку І.Стравінскага (апошняй у яго рэпертуары — на 20 га-дзін). Сапраўды, чаму б не наведваць часцей горад, дзе цябе ведаюць і чакаюць?

Мы ж, у сваю чаргу, марым, каб ён прыехаў не толькі з аркестрам, але і з салістамі Марыінскага тэатра, які ён ўзначальвае, паказаў бы оперны спектакль. Тым больш, што ў ягонай трупі — шмат беларускіх музыкантаў, сярод якіх — габаіст Аляксей Кундзянок (яго мы, дарэчы, убачылі на канцэрце), барытон Уладзімір Мароз і іншыя зоркі. Ды і самому маэстра, па яго словах, вельмі хацелася б апрабаваць залу нашага адноўленага тэатра, пра прыгажосць якога ён шмат чуў.

Пакуль жа ў праграме была магутная Пятая сімфонія Г.Малера. Ледзь скончылася прэс-канферэнцыя, Валеры Гегіев прайшоў на балкон, зірнуўшы зверху на аркестр, які праводзіў ціслую акустычную рэпетыцыю. Папрасіў сыграць адзін фрагмент, другі, крыху адсунуў саліста-валтарніста ўглыб сцэны. На ўсё — тры хвіліны. Але выступленне перасягнула ўсе самыя завоблачныя чаканні!

Такое маналітнае сімфанічнае гучанне ў нашай філарманічнай зале, што быццам падзяляе аркестр на асобныя інструментальныя групы, мы чулі ўпершыню. У чым жа сакрэт? У незвычайным размяшчэнні аркестрантаў на сцэне? Ці ў іх неверагодным майстэрстве? А можа, у асаблівасцях дыры-

жорскай манеры Гергіева? Бо ён "трапеча" пальцамі, бы багдановічаўскі "легакрылы матылёк", і пры гэтым дакладна трапляе ў метрарытмічную сетку, перадаючы музыкантам унутрана-змястоўны тэмпарытм. Няхай гэта так і застаецца загадкай — Майстра і крыху Чараўніка.

**На здымках: Валеры Гегіев пад час прэс-канферэнцыі і на сцэне.
Фота Андрэя СПРЫНЧАНА**

А вы знаёмы з анёлам?

На ўласны сольнік, што патрабуе сур'ёзнай падрыхтоўкі і разнастайнай праграмы, адважваюцца далёка не ўсе нашы эстрадныя зоркі. Настасі ж АРЦЕМ'ЕВАЙ — усюго 21, і ведае яе пакуль не кожны, а, між тым, за плячыма дзяўчыны з дзясятка конкурсных перамог, у тым ліку ў Італіі. Можна, і сапраўды яе ахоўвае "Анёл каханья"? Бо менавіта так называецца сольная праграма, з якой яна днямі выступіць у Маладзёжным тэатры эстрады.

— І хто ж той ваш анёл? Прадзюсар ці, можа, абраннік жыцця?

— Я, калі можна так сказаць, сама па сабе: шукаю конкурсы, езджу. А ў тую ж Італію мяне запрасілі пасля перамогі ў Еўпаторыі, бо збіралі на спаборніцтва лаўрэатаў іншых конкурсаў, як на нашым "Славянскім базары ў Віцебску". Што ж да абранніка, дык маё першае каханне аказалася не зусім шчаслівым: яму не падабалася "дзяліць" мяне з музыкай і сцэнай.

— Хто ж тады натхніў на гэты сольнік? Бацька? Колькі гадоў ён быў салістам цяперашняга Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра, потым — Ансамбля песні і танца Узброеных Сіл нашай краіны...

— Я і сапраўды вырасла на тых спектаклях, дзе ён іграў, асабліва

Вясна — час справаздач у многіх творчых калектывах, незалежна ад таго, прафесійныя яны, аматарскія або студэнцкія. Вось і канцэрты кафедры харэаграфіі, якая паспяхова працуе на факультэце традыцыйнай беларускай культуры і сучаснага мастацтва Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, карыстаюцца заўсёднай папулярнасцю ва ўсіх, хто звязаны з танцавальнай творчасцю.

І кожным разам зала Палаца культуры чыгунчыкаў аказваецца запоўненай "пад завязку". Прычын гэтаму шмат. Па-першае, сталічнаму глядачу не хапае новых харэаграфічных уражанняў, бо танцавальныя традыцыі ў Беларусі заўжды былі моцнымі. Па-другое, мала што можна параўнаць у сваёй відовішчасці з танцам — незалежна ад таго, у якім жанры пастаноўка. Па-трэцяе, праграмы, якія штогод увесну прапаноўвае кафедра, з'яўляюцца эксклюзіўнымі. І, нарэшце, па-чацвёртае — Ансамбль кафедры харэаграфіі (мастацкі кіраўнік кафедры і ансамбля — Святлана Гуткоўская) — лаўрэат міжнародных і рэспубліканскіх конкурсаў і фестывалюў.

Дынамічнае відовішча, як звычайна, распачалося невялікім відэафільмам, што адлюстроўваў здабыткі студэнтаў і выкладчыкаў

Экспрэсію пластыкі цяжка пераказаць на вербальную мову. Бо выразнасць руху, жэсту, позірку існуе менавіта ў танцавальнай стыхіі. Сёлетні харэаграфічны "Арт-мажор" прадставіў шмат нумароў непаўторных, яркіх, якія хацелася б пабачыць яшчэ раз. Да іх ліку варта аднесці амаль усе кампазіцыі бальнікаў: яны заўжды дынамічныя, відовішчныя, экспрэсіў-

Неспадзяванкі "Арт-мажору"

Драйв, біт, "Крок..."

цягам навучальнага года. А далей — дзве гадзіны эмацыянальнага і зрокавага "драйву". Што больш за ўсё ўразіла, засталося ў памяці як аб'ект для абдумвання і аналізу? Як ні дзіўна, шэраг работ выкладчыкаў. Найперш пастаноўка "Фрыданс", ажыццёўленая вядомай Ірынай Канавальчык (некалі яна была стваральнікам і мастацкім кіраўніком надзвычай самабытнага калектыву "Бліскавіца"). У гэтым нумары, ярэйскім танцы, пастаўленым на некалькі пар, вабіла ўсё: пабудова, тэмп, які нарастаў у фінале, эмацыяны запал, небанальная і праўдзе віртуозная пластыка. Яшчэ адзін "клінік" новай праграмы — пастаноўка "Давай успомнім", прэзентаваная Уладзімірам Івановым, народным артыстам Беларусі. І хоць цяпер ён — галоўны балетмайстар Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра, мае шмат кло-

ня. Гэта і "Выпадковы вальс", і "Ляцінскі біт", і "Самба"... Свежасцю задумы і ўважлівасцю прывабілі пастаноўка "Вяры", дзе была занята мужчынская частка народнага адзялення, арыгінальнасцю харэаграфічнага мыслення — "Крок у падсвядомасць". Усходняя экзотыка і ўсмешлівая радасць жыцця дамінавала ў мініяцюры "Вясна на галінках" кітайскай студэнткі Ці Шуан. Сапраўднае захапленне залы выклікаў "Танец з веерамі "Пучэ-чум": за падманлівай прастатой хаваўся ўсходняя вытанчанасць і мудрагелістасць.

Бясспрэчным плюсам праграмы ўспрымалася і тое, што яна не перанасычана бясконцамі народнымі танцамі, якіх было думецца, занадта шмат у папярэдніх канцэртах. Зразумела, што ў будучых харэаграфуў, як у фігурыстаў, існуе "абавязковая праграма", але ж ёсць і мяжа

патаў як кіраўнік балетнай трупы, але надзвычай шкада, што ў апошнія сезоны мала ставіць сам! А тут атрымалася сапраўды працула, глыбокая кампазіцыя...

Калі да згаданных нумароў далучыць камедыйна-сакавітую, прасякнутую нечаканым гумарам мініяцюру "Працавалі мужык ды баба", прадстаўленую дацэнтам Вольгай Бяляевай, а таксама рамантычную пастаноўку "На крылах ветру" выкладчыка Яўгеніі Чарнышовай, мімавалі думецца, што кафедры варта прэзентаваць праект, які быў бы складзены толькі з работ педагогаў, а ў якасці выканаўцаў выступалі б іх студэнты. Такая праграма, з аднаго боку, сталася б вынікам сумеснага пошуку, а з іншага — мысленне прафесіяналаў задавала ўзровень, да якога будучым кіраўнікам танцавальных калектываў варта імкнуцца.

глядцакага "насычэння", пасля якой пэўныя нумары ўжо не ўспрымаюцца. Маляўнічасці відовішча надзвычай спрыялі разнастайныя касцюмы Юрыя Піссуна і Алены Юр'евай — сапраўдных майстроў сцэнічнага адзення. Невыпадкава з імі ахвотна і шмат гадоў супрацоўнічаюць многія прафесійныя харэаграфічныя калектывы. У якасці вядучага імпрэзы выступіў Дзмітрый Карась — некалі выпускнік кафедры, а цяпер выканаўчы прадзюсар тэлеканала "ЛАД". Танец адкрывае перад кожным выканаўцам і глядачом новыя далягяды. Мо таму, што далучае да сваёй надзвычайнай экспрэсіі і магутнай энергетыкі?

**Татьяна МУШЫНСКАЯ
На здымках: мініяцюры
справаздачнага канцэрта
кафедры.
Фота Віктара ЗАЙКОўСКАГА**

“Добры дзень! Я — Тыгравіч...”

Голас, вочы, душа і... Чалавек!

Зусім хутка, 26 мая, заслужаны артыст Беларусі, “залаты голас” айчынага радыё і бліскучы педагог па сцэнічнай мове Ілля КУРГАН адзначаць сваё 85-годдзе. Акрамя шматлікіх шчырых і цёпрых віншаванняў, якія атрымае юбіляр у гэты дзень, яго чакае яшчэ адзін сюрпрыз: акурат да юбілейнай даты ўбачыць свет кніга “Залаты голас Беларусі”, прысвечаная асобе гэтага выдатнага чалавека, прафесіянала і педагога. Яе аўтар і складальнік Алена МІНЧУКОВА пагадзілася прыадкрыць некаторыя таямніцы будучага выдання.

— Алена, раскажыце, калі ласка, як узнікла ідэя стварэння асобнай кнігі пра Іллю Кургана?

— Гэта ж — чалавек-эпоха! Ідэя з кнігай была маёй прапановай, але, калі я звярнулася з ёй да Іллі Львовіча, аказалася, што яна зусім не арыгінальная: шмат хто і да мяне хацеў гэта зрабіць. Аднак ён усім адмаўляў. Чаму ж мне даў згоду? Напэўна, пашчасціла, таму, што я ў свой час была ягонай вучаніцай, ён добра ведаў і асабіста мяне, і мае творчыя інтарэсы, ды і мы з ім шмат у чым супадаем у поглядах на жыццё.

— Ваша першае знаёмства з ім, якім яно было?

Ілля Курган разам з колішняй студэнткай — актрысай Аленай Унукавай.

— Я паступала на курс рэжысёраў дакументальнага кіно ва Універсітэце культуры. У ПК трактарнага завода ў нас быў маленькі пакойчык, нешта на кшталт “штаба”, дзе мы — дзесяць чалавек — займаліся кожны сваім. І вольна аднойчы... Адчыняюцца дзверы і ўваходзіць худзенькі немалады чалавек. Але — вочы!.. Гэта быў ашаламляльны погляд, які літаральна зачараваў прысутных. А Курган да нас проста так, з ледзь улоўнай жартаўлівай усмешкай: “Ну, добры дзень. Я — Тыгравіч...” І гэтак першае ўражанне адразу стварыла цудоўную атмасферу шчырага і даверлівага настрою.

— Відаць, таму, што Ілля Курган заўсёды вылучаўся надзвычайным уменнем кантактаваць з людзьмі, не заўважаючы ўзроставай “дыстанцыі”, нібыта — на роўных, але ж, разам з тым, крыху “прыўзнямаючы” свайго суб’ядседніка над яго ўласным “узроўнем”...

— І гэта — дарагога каштуе! Памятаю, як я рабіла свой дыпломны фільм “Вытокі”. Спецыяльна для яго напісала вершы, і іх неабходна было прачытаць, як заўсёды — у апошнюю хвіліну. І раптам — усё не складваецца: прыкладзены Вялікадзянь, усе тыя, з кім у мяне былі папярэднія дамовы, з розных прычын не могуць прыехаць на запіс, я, да ўсяго,

цяжарная сваім першынцам... І ўжо як у апошнюю “інстанцыю” тэлефаную да Кургана: “Ілля Львовіч, не ведаю, што рабіць са сваёй праблемай!..” А ён мне: “Дзяўчынка мая, не хвалюйся!” І прышоў у перадсвяточны дзень. Яму тут жа вызвалілі студыю гуказапісу. А працавалі мы так: “Ілля Львовіч, — кажу, — неабходна ўкласціся ў хвіліну дваццаць дзевяць”. І ён — дакладна секунда ў секунду, з першага ж дубля. Так і прачытаў усе тры вершы з трылогіі.

— Калі ж чытае пабачыць кнігу?

— Плануем арганізаваць прэзентацыю выдання пад час святочнага вечара, прысвечанага юбіляру, у Акадэ-

Ілля Курган пад час вучобы ў Тэатральным інстытуце.

міі мастацтваў, а таксама ў Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі, дзе Ілля Львовіч таксама працуе. Магчыма, яно таксама з’явіцца і ў кнігарнях.

— А што асабіста вы як аўтар адкрылі новага ў гэтым чалавеку пад час працы над кнігай?

— Вельмі шмат! Але больш за ўсё мяне ўразіла тое, што, нягледзячы на такую папраўдзе “ўсенародную” тэатральную любоў, гэты светлы, адкрыты чалавек у глыбіні душы — вельмі адзінокі. Прытым, што і да сёння, зведаўшы тры інфаркты, не можа без работы: “бегае” на чатыры працы, шмат сустракаецца з людзьмі. Уся ягоная кватэра ад падлогі да столі застаўлена кнігамі. “Яны — мае адзіныя сапраўдныя сябры”, — кажа Ілля Львовіч. І я разумею гэта, калі ён распавядае, як некалі зусім хлапчуком у эвакуацыі ён проста-такі зачытваўся не кім-небудзь, а Сафоклам, Эўрыпідам, Арыстафанам, і аднойчы нават “сцягнуў” адну з гэтых кніг з бібліятэкі, за што і па сёння сорамна (магчыма, ніхто іншы там яе нават і не разгарнуў).

Я бачу, як яму “баліць”, калі сёння Ілля Львовіч глядзіць на тое, як развіваюцца і чым цікавяцца творчыя маладыя людзі, якія “каштоўнасці” выходзяць для іх на першы план. Аднак для мяне гэта і добрая прыкмета: значыць, нягледзячы на ўзрост, Ілля Курган не перастае жыць, актыўна рэагаваць на тое, што адбываецца навокал, і сваім прыкладам паказваць існуюць іншыя “сцэнарыі” жыцця ў мастацтве.

Гутарыла Тацяна КОМАНАВА

Літаральна месяц застаўся да таго, як у сталіцы Чэхіі адкрыецца Пражскі квадрыенале — найбуйнейшы міжнародны тэатральны форум, які раз на чатыры гады збірае разам сцэнографію з усяго свету.

Вось і сёлета з 16 па 26 чэрвеня Прага стане сапраўдным горадам-тэатрам, “фабрыкай ідэй”, дзе сваё бачанне развіцця “мадэлявання” тэатральных прастор і вобразаў прадставяць мастакі з самых розных краін.

Рыхтуюцца да паездкі на Пражскі квадрыенале і беларускія сцэнографы. Як мы пісалі раней (“К”, № 14 за

Прага Прагі

Што пакажам на “фабрыцы ідэй”?

2011 г.), па выніках традыцыйнай справаздачнай выстаўкі “Вынікі сезона-2011”, што адбылася ў музеі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, былі вызначаны мастакі і работы, якія прадставяць айчыннае сцэнаграфічнае мастацтва ў рамках нацыянальнага павільёна.

Хочацца адзначыць той факт, што поруч з прызнанымі мастакамі старэйшага і сярэдняга пакалення, Міністэрства культуры краіны стварае ўмовы для экспанавання ў Празе і работ маладых сцэнографію, якія робяць свае першыя крокі ў гэтай прафесіі. Студэнцкі павільён прадставяць выхаванцы чацвёртага курса спецыяльнасці “тэатральна-дэкарацыйны жываліс” (майстэрня Барыса Герлавана) і трэцякурснікі, будучыя майстры выяўленчага рашэння фільма (майстэрня Дзмітрыя Мохавы), для якіх падобны “выпад у свет” і

сустрэча з работамі масцітых сцэнографію-калег станаць не толькі магчымаасцю ацаніць уласныя сілы і ўзровень творчага мыслення, але і выдатным урокам таго, як творчыя амбіцыі скіроўваць у рэчышча, здольнае несці канструктыўны плён не толькі для самаўдасканалення, але і для развіцця нацыянальнага тэатральнага мастацтва ў цэлым. Бо сёння менавіта такое ўменне мысліць маштабна, разглядаючы сваю творчую работу з пазіцыі тэатральнай рэчаіснасці і перспектывага развіцця ўласнай прафесіі, — надзвычай каштоўны і важны навык, які ўжо ў хуткім будучым стане вельмі запатрабаваным.

На здымках: макеты дэкарацый да спектакляў “Эдзіп” і “Шэрыбрэндзі, анёл мой”.

Рытм на ўзроўні эмоцый

Тэатр вобразаў: Грым-Асы

У Віцебскім абласным мастацкім музеі працуе выстаўка малюнкаў... тэатральным грывам па паперы пад назвай “Грым-Асы”. Прафесійны актёр з Санкт-Пецярбурга Віктар Бердакоў прадставіў 35 работ, што блізкія да жанру партрэта, але непасрэдна такімі не з’яўляюцца.

Ён называе свае творы вобразамі, маючы на ўвазе іх шматгранны змест і асацыятыўнасць. Героі актёра-мастака вельмі разнастайныя: блізкія людзі, персанажы сусветнай класікі, вядомыя асобы са свету тэатра і літаратуры... Асэнсаван-

не лёсаў такіх асоб, як Фаіна Ранеўская, Іосіф Бродскі, Аляксандр Пушкін, суседнічае з мяккім гумарам работ “Сябар у футболцы з дзіркай”, “Хлапчук. Адкрыццё”. Рознымі адценнямі пачуццяў вылучаюцца жаночыя вобразы: Мама і Незнаёмка ў сінім пакрывале, Бабуля і Паломніца, Жанна д’Арк і булгакаўская Маргарыта... Шмат падстаў для разваг даюць работы “Анёл-ахоўнік”, “Манах”, “Іуда”.

Віктар Бердакоў выстаўляецца ў Віцебску ўжо другі раз. Маляванне тэатральным грывам па паперы адно праз дакрананне пальцаў, якое ён практыкуе, пазбаўляе выяву выразнасці контураў, але пластычнасць фарбавага слою захоўвае дынаміку дакрананняў і іх энергію. Гэта — даволі рэдкая з’ява ў выяўленчым мастацтве. Вобрацы ко-

В.Бердакоў. “Вялікая актрыса. Фаіна Ранеўская”.

В.Бердакоў. “Гамлет”.

леру ў яго работах задае пэўны рытм, які чытаецца гледачом на ўзроўні эмоцый. Мастак лаканічны ў перадачы дэталяў, абмяжоўваючыся дакладнасцю характэрных рыс пластыкі твару або мімікі. Вочы яго “вобразаў” часта з’яўляюцца энсавым і кампазіцыйным цэнтрам. Віктар Бердакоў, гіпербалізуючы памер вачэй, актэнтуючы

паказ позірку, карыстаючыся ўмоўнасцю партрэтага выяўлення, стварае ключы да асацыятыўнага ўспрымання гледача.

Недэталізаваныя выявы, што ў чымсьці маюць падабенства са старажытнай мініяцюрай або фрэскавым жывалісам, стрыманыя па каларыце, з тонкімі нюансамі тону, настройваюць на сутворчасць у той жа ступені, у якой глядач адгукнуўся на эмоцыю або асацыятыўны ключ аўтара. Кожны наведвальнік з цэлай галерэі “вобразаў” зможа знайсці найбольш блізкі сабе.

Бердакоў, які любіць мастак, уключае ў свае работы толькі перадумовы да вобраза, што ўзнік ва ўяўленні як нейкая задумка або вынік роздумаў і перажыванняў. У працы над вобразам няма месца строгай рацыянальнасці і часовай азначальнасці, але абавязкова прысутнічае духоўнае напружанне, у якім чалавек жыве. Менавіта яно служыць асновай для творчага азэрэння.

Алена КРЫВЕНЬКАЯ, навуковы супрацоўнік Віцебскага абласнага мастацкага музея

— Усё — толькі жывым гукам, — горача дзеліцца ўражаннямі Дзяніс. — Публіка прымала вельмі добра. Прычым слухачы былі не па запрашальніках, кожны прыдбаў білет. Таму, трэба спадзявацца, усе ішлі на тых артыстаў і калектывы, якіх па-сапраўднаму любяць.

— Хто ваша аўдыторыя? Вы імкняцеся задаволіць тых, каму блізкае італьянскае мастацтва з яго жывапісным сімвалам “Джаконда”, ці тых, хто асацы-

Дзяніс ДУДЗІНСКІ — адна з самых пазнавальных асоб айчынага шоу-бізнесу. Бо аднолькава часта ён з’яўляецца і на тэлеэкранах, і на канцэртных сцэнах, уключаючы нашу, бадай, галоўную фестывальную пляцоўку — Амфітэатр “Славянскага базару ў Віцебску”. Тая, дарэчы, апошнім часам усё больш выкарыстоўваецца ў цёплую пару года і для іншых праектаў, і для асобных канцэртаў і нават спектакляў. Вось і нядаўна там запісаўся праект Сталічнага тэлебачання з удзелам дзеячаў эстрады. Кожны з калектываў, сярод якіх быў і гурт “Да Вінчы”, дзе спявае мой суразмоўца, атрымаў па цэлай гадзіне для сваёй прэзентацыі.

Лідар “Да Вінчы” “без грыму”: творчасць, бізнес-разлік ці капрыз?

Чаго ж хоча

іруе гэтую краіну з кінастужкамі пра мафію?

— “Да Вінчы” — гэта проста вяслая музыка. Яна даспадобы і ў дарагіх рэстаранах, і на выпускных вечарах, і, дабрачына, у дзіцячых дамах. Выступаем паўсюль, дзе нас чакаюць. Бывае, вядома, ад нейкіх канцэртаў адмаўляемся: мы не хапаем за любую прапанову, а ідзем, найперш, туды, дзе і нам цікава.

— Цікаваць — гэта тое, што рухае вамі ў жыцці?

— Не цікаваць, не! Хутчэй, капрыз. Гэтакі дзіцячы капрыз: “Хачу!”. Хачу — і ўсё. Але як толькі дасягну нейкай больш высокай прыступкі, калі пачынаюць з’яўляцца нейкія першыя вынікі, становіцца нецікава. І я пераключаюся на штосьці іншае.

— Здаецца, вы паспрабавалі ўсё: тэніс, скалалажанне, падводнае плаванне, конны спорт, хор, студэнцкі тэатр, кіназдымкі, напісанне і выданне кніг... Можа, хіба малявання не было, якое вы і “кампенсуеце” назвай свайго гурта?

— Не, таксама было! І ў выяўленчую студию хадзіў, і лінаграфіяраў запаліўся, але гэта ўсё дзіцячае, таму хутка завяршылася. Я і цяпер магу штосьці накідаць, але каб займацца гэтым сур’ёзна — лянота, ды і часу няма. І, галоўнае, навошта? Што ж да назвы гурта — яна ўзнікла неяк спантанна, без паралелей з жывапісам, без якіх глыбокіх філасофскіх ці сімвалічных сэнсаў.

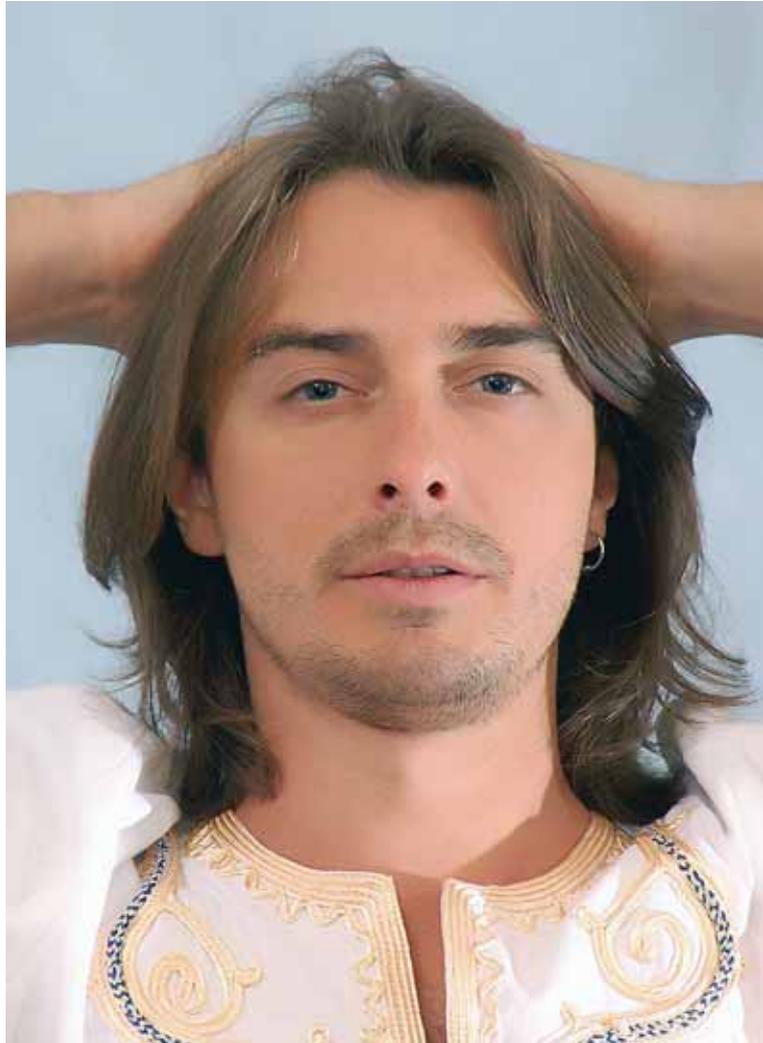
— Проста як нейкі “паказчык” італьянскага?

— З італьянскай мовай усё было — амаль у заклад. Леанід Шырын сачыніў мелодыю, сталі думаць пра словы, хтосьці ўгадаў, што я вучуў італьянскі... І раптам замацавалася. Пэўна, таму, што ўсім спадабалася. Прызнацца, мне самому палова песень, што мы спяваем, не даспадобы. Але пакуль людзі жадаюць чуць нас яшчэ ды яшчэ — мы будзем спяваць. Гэтакі “бізнес”, калі хочаце.

— Бізнесам вы таксама спрабавалі займацца, нават адкрылі сваё святочнае агенцтва. Але потым ад гэтага адмовіліся. Творчасць вам бліжэй?

— Дзе вы бачыце тут творчасць? Чысты разлік! Прадуманая інтанацыя, аранжыроўка — з задавальненням, словы — самыя простыя. Усё вельмі дасціпна: калі “Да Вінчы” не прыносіла б нам грошай, мы гэтым не займаліся б. Рабілі б штосьці іншае: можа, плітку клалі ці паркет. Іншая справа, што мне сапраўды пашанцавала: я займаюся тым, што прыносіць мне не толькі грошы, а яшчэ і задавальненне.

— А што ж тады, навашу думку, творчасць?

Дудзінскі?

— Не верце тым, хто кажа, што займаецца тым ды гэтым, бо жыць без гэтага не можа. Можа! Толькі, пэўна, не ўмее. Ці папросту хлусіць. Творчасць — гэта тое, што нараджаецца ў пакутах. Што прыносіць дыскусію, бо адны гэта прымаюць, іншыя — катэгарычна, катастрафічна не. І мастак паміж імі — бы ў пастцы: куды бегчы? Туды ці сюды? Гэтакі вечны пошук без надзеі на яго шчаслівае завяршэнне. А што такое, да прыкладу, “Чорны квадрат” Казіміра Малевіча? Для мяне — таксама не творчасць, а ўласнае бачанне свету. Во, прыдумаў формулу: творчасць — гэта веды, памножаныя на талент і на памкненне абавязкова дабрацца да вяршынь. Але ў мяне гэтага няма — я ж казаў! Хіба я спяваю? Так, мармычу штосьці ў мікрафон нізкім голасам — і хтосьці ў задавальненні. Мне гэтага хапае.

— Можа, тады творчасць для вас — гэта праца вядучага? На тым жа “Славянскім базару ў Віцебску” вам даводзіцца, наколькі я ведаю, працаваць амаль выключна на імпрывізацыі...

— Вось, менавіта працаваць! Гэта таксама не творчасць — складаная, адказная, вельмі сур’ёзная, нават вар’яцкая, але ўсё ж такі праца. Мяне напружваюць ужо самі зборы: сцэнічныя строі, кашулі, хусткі, увесць гэты антураж, калі з мяне робяць “сапраўднага маха” — за ўсё тое адказваюць пэўныя людзі, я ім падпарадкоўваюся, але, калі можна было б, абышоўся б “без грыму”. Калі я вяду той жа конкурс “Славянскага базару...”, мая роля — быць на сцэне за гаспадарам, а ўсім канкурсантам — за сябра. Яны прыязджаюць у чужую краіну, часта не ведаюць мовы, ды і само спаборніцтва, дзе кожны з іх прадстаўляе не проста сябе, а быццам увесь свой народ, ды яшчэ ў прамым эфіры... Тут хто заўгодна можа разгубіцца! А я знаходжуся побач з імі — літаральна з першага дня. Распытваю, “здабываю інфармацыю”, каб потым кожнага з іх як мага лепш прадставіць глядачам. Таму звяртаюцца да мяне з любімымі пытаннямі: і “Дзе тут прыбіральня?”, і “Як я спяваў?”. А калі

журы выстаўляе балы — сітуацыя ўвогуле непрадказальная: лічбы могуць з’явіцца на табло адразу, а могуць — і праз некалькі хвілін. Ды і па тэлебачанні могуць рэкламу запусціць, папярэдзіўшы мяне праз навушнікі. І вось я стаю “пад прыцэлам” тэлекамер, з аднаго боку — сувядучая Анжаліка Агурбаш, а ў яе таксама свае “імпрывізацыі”, з іншага — канкурсант, які не паспеў яшчэ адысці ад выступлення і хвалюецца, як яго ацэняць, у вуху — “Сыходзім на рэкламу!” ці яшчэ якія-небудзь “парады”... А галоўнае — ніколі не ведаеш, колькі часу трэба гэтак весела, нязмушана “размаўляць” з канкурсантам, і як ён на гэта адрэагуе. Памятаю, прыехала дзяўчынка з Кубы, ніякай іншай мовы, акрамя іспанскай, не ведае. Але ж і я не магу аднолькава добра падтрымліваць гутарку на ўсіх мовах свету! І якраз з іспанскай у мяне, так бы мовіць, “не вельмі”: штосьці больш ці менш простае — калі ласка, перакладу, а так, каб лапатаць без перадыху, — канешне, не. Таму з той кубінкай мы дамаўляемся: маўляў, я запытаю ў яе тое ды гэта, а яна мне адкажа... карацей, тое, пра што дамовіліся. І вось, “паводле сцэнарыя”, вымаўляю падрыхтаванае пытанне, а яе раптам як панесла! Словы ляцяць, бы з кулямёта, і ніводнага не разбярэш, бо іспанцы і кубінцы гавораць на розных дыялектах. Што тут рабіць?.. За адзін такі канцэрт па два кілаграмы вагі скідаю, а то і болей, а вы кажаце: творчасць... Праўда, пры скалалажанні скідаеш яшчэ больш...

— Добра, а што тады для вас адпачынак? Я ўжо зразумела, што дакладна — не горы і не паглыбленне з акалангам...

— Апошняе — пераклучэнне ўвагі. Адпачынак жа — прабачце, ляжаць на канапе і нічога не рабіць. Ну, можа, хіба тэлевізар “пашчоўкаць” — так, бяздумна, чыста на аўтамаце.

—Тэлевізар, а не камп’ютар?

— Я чалавек абсалютна “некамп’ютарны”, “неаўтамабілізаваны”, езджу на метро. Ужо некалькі месяцаў як стаў вольным мастаком. І, ведаеце, мне так спадабалася! Прачынаюся, калі хачу, а не калі трэба (гэта калі нічога ў гэты дзень няма). Адчыняю халадзільнік, шукаю гародніну, садавіну, кефір — што ёсць, тое і добра. Уключаю тэлевізар. Калі надвор’е добрае, раблю шпацыр вакол дома. У абед прыязджае Вольга Рыжыкава, удзельніца нашага “давінчаўскага” трыя. Я саджуся да яе ў машыну, едзем катацца вярхом на конях. Потым — дамоў, вчэрні душ, кавярня з сябрамі ці трэніроўка па скалалажанні. Апоўначы магу фільм на DVD паглядзець — сам-насам, без “публікі”. А зранку — новы дзень.

— Як жа ў такіх размераны “расклад арыстакрата” ўпісваюцца разнастайныя падарожжы? У адной толькі Італіі вы бывалі, пэўна, безліч разоў...

— Сапраўды, шмат. Асабліва — у Венецыі. У некаторых раёнах, здаецца, ведаю там ужо кожны завулачак. Заўсёды цікава крочыць не толькі па распрацаваных турыстычных маршрутах, але і штосьці спазнаваць самастойна, пабачыць горад такім, якім яго, можа, яшчэ ніхто ніколі не бачыў. Першыя замежныя паездкі пачаліся, яшчэ калі вучыўся ў лінгвістычным і спяваў у хоры. Адна з апошніх — разам з Вольгай і маёй маці: вельмі хацелася паказаць ёй “маю Італію”, бо яна там ніколі не была. Наведалі Мілан, Венецыю...

— Можа, з-за гэтага і італьянскую мову абралі? Маўляў, з дзяцінства хацелася ў Італію трапіць...

— Зусім не! На той час, у пачатку 90-х, італьянскую мову яшчэ толькі-толькі пачыналі ў нас выкладаць. Я вучыўся на патоку, дзе з трыццаці груп толькі дзве былі — з італьянскай мовай. Апынуўся ў адной з іх, можна сказаць, выпадкова: так студэнтаў падзялілі. І, як з часам высветлілася, зусім “не прагадаў”. Тады італьянская толькі другі год як была ўведзена, а сёння яна — адна з самых запатрабаваных.

— Акурат з пачатку 90-х нават оперы ў нашым Вялікім тэатры сталі спявацца на мове арыгінала, збольшага — па-італьянску, на адной з самых спеўных моў свету. Дарэчы, наколькі вы як лінгвіст падзяляеце думку, што беларуская мова не саступае ў мілагучнасці італьянскай?

— Дадам, што, як ні дзіўна, але першымі гэта заўважылі іншаземцы. Бо многія рэчы лепей бачныя не зблізку, а менавіта на аддаленні. Так і тут: калі нам кажуць, якая прыгожая беларуская мова, некаторыя (а я такіх рэальна ведаю!) носам чмыхаць пачынаюць: “Ды ну? Вось італьянская — гэта зусім іншае: тут табе, маўляў, і мелодыя, і гармонія — песня, дый толькі!” А часам скажы тое ж самае італьянцу — і ён цябе не зразумее: “Што? Італьянская мова — музычная? Тая, на якой мы лаемся ды крычым адно на аднаго? Вось ваша беларуская — такая спеўная ды мілагучная!”

— А як наконт па-беларуску заспяваць?

— Былі нават прапановы: маўляў, давайце перакладзем вашы тэксты на беларускую — і будзеце спяваць на матчынай мове. І праўда, адзін такі пераклад зрабілі. Але на тым імперат нашых крытыкаў скончыўся: больш ніводнага тэксту нам не прапанавалі. Хаця “гразіліся”, што літаральна закідаюць беларускамоўнымі песеннымі вершамі! Ёсць у некаторых такая рыса: крытыкаваць — гэта калі ласка, а ледзь штосьці трэба зрабіць — іх няма і не будзе. Увогуле, такое пытанне, пэўна, ніколі не паўставала б, калі б па-беларуску спявалі многія гурты. Гэта як на кірмашы: “А чаму вы бананамі гандлюеце, а не бульбай ды цыбуляй?” Прабачце, але чым хочам — тым і гандлюем, калі гэта не забаронена...

Пакуль ніша “Да Вінчы”, можна сказаць, эксклюзіўная. Хаця... Як хацелася б, каб і ў Італіі штосьці раптам узяў прыклад з Дзяніса Дудзінскага ды заспяваў... па-беларуску. Як тут не пагадзіцца, што модны цяпер “дыялог культур” узбагачае кожную з іх!

**Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Аляксея КАЛЕСНІКАВА**

**Сакрэт, даступны
кожнаму**

Айчынную лянную галіну чакае паўнаватаснае тэхнічнае пераабсталванне. Пра гэта кажуць з упэўненасцю спецыялісты. У выніку павінна палепшыцца якасць сыравіны, што, у сваю чаргу, адаб'еца на якасці тканін і вырабаў з іх. Новыя тэхналагічныя лініі павінны дапамагчы ўзняць аб'ёмы вытворчасці, каб цалкам задаволіць патрэбы айчынных прадпрыемстваў і выйсці на важкія лічбы ў экспарце.

Змены ў ляннай прамысловасці ўзяты пад пільны кантроль на самым высокім дзяржаўным узроўні. Такая ўвага надаецца галіне небеспаспартна: у свеце ўзмацняецца тэндэнцыя звароту

лігорск. У адзеле маркетынгу і рэалізацыі ЗАТ "Калінка" прызналі, што я не першая, хто звяртаецца да іх са скаргаю на лянныя вырабы. У гэтым выпадку супрацоўнікі аддзела тлумачыць пакупнікам, што лён — тканіна недаўгавечная, і ставіцца да яе патрэбна вельмі акуратна.

Пагадзіцеся, дзіўнае тлумачэнне, калі ўгадаць, што лён на Беларусі заўсёды з'яўляўся сімвалам ткацтва, яго цанілі за трываласць і непадладнасць уздзеянню часу... Вось з-за такіх акалічнасцей у айчыннага пакупніка складаецца памылковае ўяўленне, нібыта лянное адзенне не можа быць утульным, прыгожым, практычным і даўгавечным. З-за гэтага ўзнікае парадаская лянная сітуацыя, калі беларусы вымуша-

вінен добра вывучыць структуру лёну, яго асаблівасці, і з улікам гэтага распрацаваць спецыяльныя лякалы. "Прынамсі, тканіна Аршанскага льнокамбіната карыстаецца вялікім пошптам у краінах Прыбалтыкі. Суседзі неаднойчы прывозілі прадэманстраваць нам свае калекцыі, але ніводнага разу не было чуто нараканняў, што палатно не падаецца шыццю, тапырыцца. Вось прыклад дакладнай працы з матэрыялам", — зазначыла кіраўнік аддзела маркетынгу.

Але, пры ўсім тым, на Аршанскім льнокамбінаце не спыняюцца на дасягнутым: цяпер працягваецца тэхнічнае пераабсталванне, якое дапаможа ў чарговы раз павысіць якасць палатна.

Дзяцінства ў ільняным

Зрэшты, разумны падыход да выкарыстання ўнікальных уласцівасцей ляннай тканіны зробіў сапраўдны пераварот у галіне тавараў для дзяцей. Як вядома, лён — не толькі экалагічна чысты прадукт, які добра ўбірае вільгаць і хутка высыхае. Да ўсяго, гэтая натуральная тканіна валодае антысептычнымі якасцямі, а таксама мае каштоўныя мікраэлементаў і аддае іх чалавеку, прынамсі, папаўняючы дэфіцыт крэмнію і селену. Немалаважна, што лянное палатно пэўнага пляцення можа вытрымаць нагрузку да 25 кілаграмаў. Усе гэтыя акалічнасці дазволілі айчынамму лёну заняць выдатнае месца ў нішы такіх модных тавараў сучаснай моладзі, як слінгі — перавязі для нашэння дзяцей.

У сакавіку Прэзідыум Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь адобрыў комплексны бізнес-план развіцця ляннай галіны краіны на бліжэйшую пяцігодку. Згодна з ім, Міністэрства сельскай гаспадаркі і харчавання да 2013-га плануе стварыць ільняны холдынг, які павінен аб'яднаць 30 айчынных галіновых прадпрыемстваў. Як заявіў на нядаўняй прэс-канферэнцыі міністр сельскай гаспадаркі Міхаіл Русы, "...у Еўропе відавочна скарачаюць вытворчасць ільну, таму ў апошнія месяцы замежныя інверстары працягваюць усё большы інтарэс да нашых ільнопрадпрыемстваў. Такім чынам, Беларусь павінна актыўна прасоўваць сваю прадукцыю".

Але ці знойдуцца ў айчынных крамах якасныя лянныя вырабы, што без сумневу можна было б назваць нацыянальным тэндэрам? Карэспандэнт "К" паспрабаваў высветліць, калі ж лён, кветкі якога ўплецены ў герб нашай краіны, стане яшчэ адным паўнацэнным брэндам, што ва ўсім свеце ў першую чаргу будзе асацыяравацца з Беларуссю.

Што можа калекцыя?

Актыўна з айчынным ільном працуе ААТ "Цэнтр моды". Ужо шосты сезон установа выпускае тэматычную лінію "Галерэя лёну". У 2005-м Цэнтр моды стаў заснавальнікам штогадовага фестывалю моднага адзення з лёну. Як паведаміла галоўны мастацкі кіраўнік установы Эльвіра Жвікава, нядаўна яе мадэльеры прадставілі тэматычную калекцыю на выстаўцы ў Боне і атрымалі самыя кампліментарныя водгукі. Немцы былі здзіўлены якасцю пашыву, адзначалі рафінаванасць беларускага дызайну.

— Лён, зразумела, — матэрыял няпросты. Сучасныя тэхналогіі апрацоўкі сыравіны дапамагаюць зрабіць тканіну менш мятаў, мягчэйшай навобмацак. Канешне, хацелася б, каб айчыннае палатно мела больш разнастайных прынтаў, каб з'яўляліся варыянты з дабаўленнем шоўку, бавоўны, стрэйча (у гэтым выпадку дызайнер можа даць волю фантазіі ў рабоце з эфектамі, якія ствараюцца на паверхні матэрыялу). Нашаму вытворцу тканіны ёсць куды імкнуцца, — зазначыла Эльвіра Жвікава. — Аднак некаторыя неадпаведнасці матэрыялу не могуць быць апраўданым для неахайнага стаўлення да стварэння калекцый. Хутчэй, гэта — нагода зрабіць той дызайн, які лагічна клаўся б на сыравіну, што рэальна існуе...

Па словах Эльвіры Жвікавай, разумны мадэльер, каб прадаць сваю калекцыю, павінен улічваць менталітэт да-

— Цэнтр моды штомесячна распрацоўвае каля 25 — 30 новых мадэлей. Ёсць калекцыі ў больш дарагім і ў таннейшым варыянтах. Разнастайнасць і якасць прадукцыі падабаецца прадстаўнікам замежных гандлёвых сетак, аднак нашы прапановы не адпавядаюць запатрабаванням аптавікоў: калі магутнасці нашай вытворчасці дазваляюць выпускаць адзінак 150, то аптавіку можа спатрэбіцца і 1000, — распавяла Святлана Шэстак.

Каб выйсці з ільном на замежныя рынкі, неабходна, мяркуючы суразмоўца, падтрымка канцэрна "Беллегпрам". Кожная краіна, у першую чаргу, клапаціцца аб сваіх вытворцах, таму айчынным прадпрыемствам па адным прабіцца да іншаземных пакупнікоў цяжка. Па словах суразмоўцы, лепшым выйсцем было б, калі "Беллегпрам" узяўся за стварэнне беларускіх гандлёвых дамоў ільну за мяжой. Там шматлікія айчыныя швейнікі на правах арэнды змаглі б прадставіць свой тавар і такім чынам прасцей заваяваць як расійскі, так і заходні рынак. Зрэшты, Цэнтр моды ўжо распрацоўвае комплекс пэўных прапановаў, каб гэтую ідэю паспрабаваць ажыццявіць на практыцы.

Брэнд адзін на ўсіх

Напрыканцы хочацца ўгадаць прастую ісціну: каб не працаваць на склад, неабходна не толькі вырабляць, але і прадаваць тавар. А для гэтага трэба перш за ўсё навучыцца яго правільна пад-

**Лён у выратавальным
крузе рэбрэндынгу**

Якая "проба" ў "беларускага золата"?

да тканін з натуральных валокнаў. І нашай краіне з традыцыямі ляннай вытворчасці неабходна паўнаватасна выйсці на міжнародны рынак гэтай прадукцыі.

Як бачым, перадумовы для рэбрэндынгу аднаго з галоўных традыцыйных сімвалаў краіны — існуюць. Але што сёння гатовы прапанаваць айчынным і замежным пакупнікам беларускія прадпрыемствы?

Прынамсі, мне, каб папоўніць свой гардэроб, пры ўсёй, падавалася б, разнастайнасці айчынай ільняной прадукцыі, здзейсніць пакупку аказалася задачай не з лёгкіх: падобны тавар ня проста знасці ў шчыльных радах баваўнянага і сінтэтычнага адзення сталічных гандлёвых дамоў. Калі ж удаецца натрапіць на неабходнае і прымерыць мадэль, застаецца дзівіцца крою, бо адзенне зусім не "сядзіць", тапырыцца ва ўсе бакі.

Часта незразумелай становіцца колеравая гама: беларускі дызайнер прапановаў ачынным пакупніку атрутна-чырвоную, кіслотна-жоўтую афарбоўку ці колер фуксіі. Канешне, некаторыя еўрапейскія дамы мод прапанавалі вяснова-летнія калекцыі 2011 года стракатых расфарбовак, але такі выбар зроблены для маладзёжных напрамкаў і з выкарыстаннем тканін з сінтэтычных ніцей. Між іншым, як паведаміла карэспандэнту "К" Вольга Неўская, намеснік дырэктара адной з найбуйнейшых спецыялізаваных фірм, што прадастаўляе тканіны дамам моды і лепшым куцоў'е Расіі, "...Міжнародная выстаўка тэкстылю ў Парыжы, дзе фарміруюцца модныя тэндэнцыі будучых калекцый, канчаткова праясніла, што галоўным еўрапейскім тэндэрам застаецца прыродны колер натуральных тканін".

Хоць і не з першай спробы, я ўсё ж змагла набыць сабе лянныя штаны аднаго з айчынных вытворцаў, але радасць была нядоўгай: праз тры тыдні яны працёрліся так, што ніводная майстэрня не бралася іх пачыніць. Абураная, патэлефанавала на фабрыку ў Са-

ны адмаўляцца ад той прадукцыі, якая павінна ствараць аблічча нашай краіны на сусветным рынку.

Мастацтва адбору

Галаўной арганізацыяй будучага холдынга стане РУПТТ "Аршанскі льнокамбінат". Сёння практычна ўсе швейныя арганізацыі, якія займаюцца стварэннем ільняных калекцый, працуюць з тканінай менавіта гэтага прадпрыемства. Запатрабаванасць у яго сыравіне можна пацвердзіць адным красамоўным фактам: па выніках 2010 года льнокамбінат выйшаў на бясстратную работу.

Як паведаміла кіраўнік аддзела маркетынгу Тацяна Новікава, на прадпрыемстве ўкаранёна і сертыфікавана сучасная сістэма менеджменту якасці на адпаведнасць міжнародным стандартам. Льнокамбінат прапануе шырокі спектр лянных і паўільняных тканін для сталовай і пасцельнай бялізны, сарочачна-блузачныя, бартавыя, парцьерныя, дэкаратыўныя, мэблевыя тканіны, для жывагісі і г. д. Штогадова льнокамбінат пашывае калекцыю палатен на 15 — 20 працэнтаў, прапануючы швейнікам вырабы з рознай ступенню змякчэння, разнастайнай тэхналогіі пляцення, запатрабаванымі малюнкамі, прынтамі, найшырокай колеравай палітрай (у асартыменце — каля тысячы колераў і адценняў).

— Мы гатовы прадаставіць палатно на любы густ самага патрабавальнага заказчыка, — запэўнівае суразмоўца. — На жаль, сустракаюцца сітуацыі, калі некаторыя швейнікі выбіраюць тканіну, выходзячы з яе кошту, але забываюцца, што з яе будзец краіцца. На выхадзе атрымаецца таннейшае адзенне, але з матэрыялу, які не разлічаны на пэўныя накружкі...

На думку кіраўніка аддзела маркетынгу, тая ж сітуацыя — і са знешнім выглядам канчатковай мадэлі: швейнік па-

Маладыя матулі ў Еўропе даўно выкарыстоўваюць ільняныя слінгі, якія, між іншым, нямаю каштуюць. Беларускія аналагі з айчынай сыравіны сталі сапраўдным адкрыццём, бо па сабекошце яны ўтрая таннейшыя за замежныя брэндзі з іншых валокнаў, а па якасці і галоўных паказчыках нават пераўзыходзяць некаторыя (прынамсі, самы тонкі лён больш трывалы за бавоўну). Ільняныя перавязі сталі надзвычай папулярнымі ў вяснова-летні перыяд, і нават у рэспубліканскай сетцы брэндавых крам англійскага дзіцячага адзення на заўважны месцы выстаўлены менавіта айчыныя слінгі.

— На сёння каля 40% тавараабароту прыходзіцца на перавязі з ільну, — распавяла Алеся Талпека-Махатаева, намеснік дырэктара прыватнай фірмы, што першай узялася за вытворчасць ільняных слінгаў у рэспубліцы. — Штогадова мы змяняем калекцыі калёцавых слінгаў. Цяпер адшукалі ў прайс-лісце Аршанскага льнокамбіната вельмі ўдалую тканіну для такой мадыфікацыі перавязей, як слінг-шалік. Адзінае што — лён хутка мнецца, аднак гэтую асаблівасць тканіны мы навучыліся "хаваць" у колеравым рашэнні...

Дарэчы, прадуманы падыход да справы можа ў перспектыве адкрыць для айчынных вытворцаў яшчэ адну выдатную нішу для экспарту: слінганашэнне ў свеце развіваецца ў геаметрычнай прагрэсіі, таму беларускія перавязі з натуральных тканін па прымальным цэнах прыйдуцца даспадобы замежным матулям.

Такім чынам, добра прадуманы падыход швейнікаў да нюансаў сыравіны даў магчымасць беларускім мамам не толькі выбраць натуральную тканіну, але і далучыцца да этнічных каранёў: вядома, што нашыя прабабкі выходзілі ў поле, павязваючы церз плячо лянны ручнік, у якім салодка спала немаўля.

дзенага рэгіёна. Прынамсі, расіянікі схільныя да імперскага стылю, беларускі ж па-еўрапейску больш стрыманыя. Але, прааналізававшы паказчыкі продажу, Цэнтр моды стаў адшываць для ўнутранага рынку, на які ў асноўным і працуе, больш змацыйныя, яркія калекцыі ў параўнанні з аналагамі для еўрапейскіх выставак.

Каб лепш прасоўваць сваю прадукцыю, Цэнтр моды пайшоў на стварэнне ў Мінску ўласнай тавараправоднай сеткі. "Не кожны пакупнік жадае шукаць патрэбную рэч у агульнай масе прапаноў. Таму мы заснавалі фірменныя крамы, а ва ўсіх буйных гандлёвых дамах вывелі сваю прадукцыю пад пазнавальным лейблам ды паставілі ў секцыі ўласных прадаўцоў-кансультантаў. Гэтыя затраты далі цудоўны вынік: аб'ёмы продажу адразу ўзраслі. У прыватнасці, за мінулы год — аж у чатыры разы! У 2010-м без уцэнкі было прададзена 85% ляннай калекцыі", — дадала кіраўнік упраўлення маркетынгу "Цэнтра моды" Святлана Шэстак.

Аднак лён — тавар сезонны, і каб прадпрыемству працаваць у прыбытак, неабходна, на думку Святланы Шэстак, арыентавацца на экспарт.

Як з экспартам?

Беларускія швейнікі часта прымаюць удзел у замежных выстаўках, пасля якіх, акрамя добрых водгукаў, канешне ж, хацелася б мець канкрэтныя вынікі ў выглядзе дагавораў на выгадных умовах. На тых мерапрыемствах айчыныя вытворцы лянных вырабаў могуць знайсці кантакты, весці перамовы, але атрыманне не заўсёды адпавядае жаданаму. Той жа Цэнтр моды сёння прапануе вырабы з натуральнай тканіны ў Маскве, Санкт-Пецярбургу, Падольску, Чылібінску, ёсць нават выходы на Францыю, аднак у агульным аб'ёме продажу гэта — кропля ў моры.

аваца. Паказальны прыклад непрадуманнага мерчэндайзінгу доўга шукаць не трэба — варта толькі спустыцца ў падземныя гандлёвыя комплексы "Сталіца", што знаходзіцца пад плошчай Незалежнасці, — адзін з самых папулярных турыстычных аб'ектаў Мінска. На самых бачных месцах па цэнтры комплексу прапануюць мадэльныя лянныя капялюшыкі... расійскай вытворчасці. Тэматычны ж павільён аналагічнай айчынай прадукцыі схаваны ў закутку, а вакол — ніводнага банера ці расцяжкі, якія паведамлялі б аб яго знаходжанні...

Як бачым, рэбрэндынг беларускага лёну — праблема комплексная, вырашэнне якой залежыць ад усіх гульцоў рынку. Калі больш адказна падысці да якасці тканіны, дызайну, стварэння якасці, пашыву адзення, каб тыя рэчы былі не толькі натуральнымі, але і прэзентабельнымі, па ўсіх правілах маркетынгу паднесці тавар пакупніку, — тады атрымаецца стварыць сапраўды станоўчы піяр нашаму "паўночнаму шоўку".

Сённяшняя сітуацыя на еўрапейскім рынку лёну спрыяе айчынным вытворцам, занятым у дадзенай галіне. Было б вельмі неразумным упусціць момант, калі беларускі лён — сімвал экалагічнасці і чысціні — можа стаць адным з галоўных брэндаў нацыі ў свеце.

Настасся ПАНКРАТАВА

Ад рэдакцыі. Падаецца, адным з заўважных мерапрыемстваў у рэалізацыі стратэгіі рэбрэндынгу гэтай галіны вытворчасці мог бы стаць еўрапейскага кшталту Фэстываль-кірмаш ільну — як самастойная падзея з удзелам патэнцыйных камерцыйных партнёраў з-за мяжы і непасрэдных спажыўцоў. Ды і наогул, статус сталіцы такога форуму, скажам, у той жа Оршы, павысіць і прэстыж самога горада, а турыстычнае "паломніцтва", пагадзіцеся, нікому не зашкодзіла.

Новы этап развіцця сяла: сацыякультурны зрээ

З Любанскім раёнам Мінскай вобласці ў “К” даўнія кантакты. Неаднойчы нашы карэспандэнты прыязджалі сюды на фестываль дзіцячай тэатральнай творчасці “Чароўны куфэрак”, што даўно “перарос” статус абласнога мерапрыемства. На старонках газеты часта друкавалася інфармацыя пра поспехі і творчыя здабыткі народных і ўзорных калектываў гэтага рэгіёна Міншчыны, а начальнік мясцовага аддзела культуры Васіль Каткавец — пастаянны ўдзельнік нашых он-лайн-канферэнцый ды “гарачых ліній” і, што таксама вельмі важна, адданы чытач “К” і рубрыкі “Закон крэатыву: фармат абнаўлення”... Кажу гэта таму, што на свае вочы бачыў тыя выпіскі ды нататкі, якія робіць Васіль Сцяпанавіч пасля кожнага выхаду новага нумара “К”... І, натуральна, шмат што бярэ для сваёй дзейнасці, з чымсці з агучнага калегамі — не пагаджаецца і аспрэчвае, але аналіз матэрыялаў нашых карэспандэнтаў вядзе пастаянна. Захопленасць і адданасць Васіля Каткаўца, які ўжо трыццаць гадоў працуе ў сферы культуры (з іх шаснаццаць — начальнікам аддзела), уражвае. Менавіта дзякуючы ягоным праектам Любаншчыну ведаюць не толькі на Міншчыне. Мяркуюце самі. У раёне ўжо не першы год ладзяцца рэгіянальны фестываль народнага мастацтва “Палескі трохкутнік”, фестываль гумару “На гулянічы ў Баянічы”, свята “Фальклорная вандроўка” — да дня нараджэння вядомага фалькларыста і этнографа Паўла Шпілеўскага... А сапраўдным гонарам мясцовых і абласных улад стаўся новы будынак Любанскай ДШМ, у якім сёлета ўжо распачаліся заняткі...

Натуральна, хапае ў культурнай сферы Любаншчыны і праблемных пытанняў. Маю на ўвазе складаную кадравую сітуацыю, а таксама слабую матэрыяльна-тэхнічную базу некаторых гарадскіх і сельскіх устаноў культуры раёна.

Народ пытаецца і прапануе

“Нам бы паболей спецыялістаў...”

Пра названыя “вузкія месцы” казалі і работнікі культуры Любаншчыны, і яе спажываўцы.

Сяргей Кубец, выкладчык Любанскай ДШМ, г. Любань:

— Школа ў нас цяпер новая, вельмі прыемна і прэстыжна тут працаваць. Музычных інструментаў дастаткова, але нам бы паболей спецыялістаў сюды. Напрыклад, не хапае іх на духавым аддзяленні... Ведаю, што не стае і харэографу... Маладыя выкладчыкі да нас прыходзяць, але, на жаль, не затрымліваюцца: хто паступае ў ВУН, хлопцаў у войска забіраюць, а хто сам сыходзіць пасля абавязковай двухгадовай адпрацоўкі...

Таццяна Міхайлаўна, рабочая, г. Любань:

— Не магу не пахваліць нашых бібліятэкараў: добра працуюць, заўсёды параяць, што пачытаць, распавядуць пра ўсе кніжныя навінкі. Але ж умовы для працы ў бібліятэцы... У памяшканнях — халодна, ды і дах вольна ўжо каторы год працякае... Ці выправяць гэтую праблемную сітуацыю сёлета?..

Міхаіл, студэнт-завочнік, г. Любань:

— У нас у горадзе ёсць цікавы аб’ект — стары драўляны будынак былой синагогі. Раней у ім размяшчалася Дзіцячая школа мастацтваў. Ведаю, вельмі патрэбны там рамонт... Ці будзе ён праведзены, і ўвогуле, што плануецца рабіць з аб’ектам?..

Школа, што пабудавалі...

“Мая мара — здзейснілася”. Гэтыя словы Васіля Каткаўца — пра будынак Любанскай дзіцячай школы мастацтваў. Будаўнічая эпопея, што расцягнулася на пяць гадоў і каштавала звыш 10 мільярдў рублёў, цяпер скончана. Шыкоўныя кабінеты для заняткаў 240 навучэнцаў, сучасная мэбля, новыя інструменты — гэта толькі невялікі пералік таго, што ёсць цяпер у новым будынку.

Каб аглядзець школу мастацтваў, цікаўнаму наведвальніку спатрэбіцца не адзін дзясятка хвілін і абазначыць экскурсавод. Па плане, у хуткім часе ў адным з вялікіх пакояў школы “прапішацца” і філіял Любанскага музея народнай славы — ягонага выставачная зала. Першая, “пілотная”, выстаўка карцін мясцовага мастака ўжо зладжана ў адным з пакояў ДШМ. Наведвальнікаў было шмат. А ўсё таму, што сёлетні “Чароўны куфэрак” ладзіўся на базе ДШМ: госці ды ўдзельнікі фестывалю напоўнілі ацанілі і новы будынак школы, і, натуральна, месца для экспазіцыі.

Ва ўнутраным дварыку навучальнай установы з цягам часу плануецца праводзіць камерныя мерапры-

емствы. Па словах Васіля Каткаўца, тут можна будзе ладзіць карпаратывы і вясельныя банкеты, зарабляючы такім чынам у “скарбонку” платных паслуг.

Адным з праблемных пытанняў для Любанскай ДШМ застаецца кадравы. Як распавёў Васіль Каткавец, пакуль у школе не стае харэографу, музыкантаў, спецыялістаў па духавых інструментах: “І гэтыя пытанні трэба вырашыць да пачатку восені, тым больш, што з 1 верасня ў школе плануецца адкрыццё новага харэаграфічнага аддзялення”.

Адшукаць ліса

Любанскі музей народнай славы — адна з найлепшых устаноў культуры не толькі раёна, але і ўсёй Міншчыны. Летась ён быў прызнаны лепшым музеем вобласці.

І гэты ганаровы статус установа атрымала цалкам заслужана. Напрыклад, летась, па словах яе дырэктара Наталлі Сіняк, на аказанні платных паслуг музейшчыкі зарабілі блізу 20 мільянаў рублёў. Між тым, уваходны білет у музей можна набыць усяго за... 250 рублёў. І гэтая сімвалічная цана, як лічыць кіраўнік установы Наталля Сіняк, цалкам апраўданая. Справа ў тым, што супра-

цоўнікі музея актыўна развіваюць турыстычны накірунак сваёй дзейнасці: ладзяць экскурсіі не толькі па Любаншчыне, а і па ўсёй Беларусі: у Мінск, Мір, Нясвіж, Навагрудак, Тураў, Жыровічы і шмат куды яшчэ. Зразумела, тое прыносіць неблагі “прыварак” да плана платных паслуг. Напрыклад, з дваццацімільёнага плана тры чацвёртыя зароблены за кошт экскурсійнай дзейнасці.

Хоць і каштуе білет у музей вельмі мала, паглядзець тут ёсць на што. Нездарма ж фонд установы складае блізу 25 тысяч экspanатаў! Унікальныя старажытныя касцяныя вырабы суседнічаюць з узорами зброі часоў Вялікай Айчыннай вайны, а калекцыя баністыкі, якая ёсць ва ўстанове, прывяздзе ў захапленне калекцыянера папярковых грошай розных эпох і народаў...

Не магу не распавесці і пра адзін арыгінальны маркетынгавы ход Любанскага музея народнай славы. Су-

го “нараджэння” — а гэта 1954 год — будынак установы ні разу капітальна не рамантаваўся. Таму цяпер у ім некамафортна і людзям, і кнігам.

Шматлікія шчыліны і падцёкі адвады на столі, холад у памяшканнях, старая мэбля, нястача камп’ютарнай тэхнікі — вось тыя праблемы, што стаяць цяпер перад устаноў культуры.

— Стаміліся ўжо хадзіць на працу ў цёплым адзенні, стаміліся падстаўляць вёдры і тазікі, калі ідзе дождж, — казалі мне ў адзін голас супрацоўнікі Любанскай ЦРБ. — З-за нізкай тэмпературы ў памяшканнях чытачы ў нас не затрымліваюцца — ні дарослыя, ні дзеці, бо сесці пачытаць газету або кнігу проста немагчыма: вельмі халодна...

Да таго ж, па словах бібліятэкараў, у некаторых пакоях установы неаднаразова абвальвалася тынкоўка, і толькі чудаў пры гэтым ніхто не пацярпеў.

ментацыю. Як мяне запэўнілі, грошы на рамонт паступаць у другім паўгоддзі бягучага года. Вельмі спадзяёмся, што сёлета гэтая сапраўды надзённая праблема будзе вырашана.

Сарачы рэспубліканскія

Аграгарадок “Сарачы” знаходзіцца непадалёк ад Любані. Гэта першае паселішча ў раёне, якое атрымала “аграгарадоцкі” статус. Для мясцовых жыхароў працуе шыкоўны сельскі Дом культуры, на базе якога праходзяць нават і раённыя мерапрыемствы, бо глядзельная зала тут — амаль на 400 месцаў, нашмат больш, чым у Любанскім РЦК. Сюды даволі часта прыязджаюць з канцэртамі зоркі беларускай эстрады. Пры ўстанове працуе шэраг клубных фарміраванняў, як кажуць, на любы густ, ёсць калектывы са званнем “народны” — хор “Прасніца”, а

Каштарыс для гульні

працоўнікі музея пачалі ладзіць у Ноч музеяў разнастайныя мерапрыемствы. Адно з іх адбылося летась і выклікала сапраўдны фурор у жыхароў горада. Называлася яно “Азартныя гульні бронзавага веку”. Тры племені — “Белай гусі”, “Ліса” і “Выдры” — змагаліся за каштоўны прыз. Цягам конкурсу трэба было адшукаць па “спядах” таго або іншага зверца, “забіць” яго дроцікам, “асвежаваць” з дапамогай нажа, выканаць “рытуальны” танец і зрабіць шмат чаго яшчэ... І ўсё гэта — у позні вечаровы час. Таму не адзін цікаўны любанец, шпацыруючы па вуліцах горада, у здзіўленні завітваў у шырока адкрытыя дзверы музея, каб дазнацца, што тут адбываецца, — і, натуральна, заставаўся да канца дзеі.

Дарэчы, Наталля Сіняк запрасіла карэспандэнтаў “К” наведаць і сёлетнюю Ноч музеяў у Любані, раскрыўшы толькі для нашай газеты назву мерапрыемства: “Сярэднявечнае казіно”. На ім таксама будзе шмат незвычайнага.

Толькі 6 не было дажджу...

Пры ўсіх дадатных баках у развіцці культурнай сферы Любані, ёсць тут і шэраг праблемных аб’ектаў, і найперш гэтыя словы датычацца Цэнтральнай раённай бібліятэкі. З часу свай-

Дзіцячая школа мастацтваў чакае харэографу.

А што ж улады раёна? Праблемнай сітуацыі ў Цэнтральнай раённай бібліятэцы не адзін год. І пастаянна кіраўніцтва аб’явае выправіць становішча. Але, як кажуць, воз і цяпер там.

— Мы цягам пяці гадоў звярталіся да свайго кіраўніцтва, паведамляючы аб нездавальняючым стане будынка бібліятэкі, — кажа дырэктар ЦБС раёна Таццяна Астрэйка. — Але сітуацыя змянілася ў лепшы бок толькі нядаўна. Летась мы зрабілі экспертызу на рамонт даху ўстановы, а сёлета — праектна-каштарысную даку-

культурныя СДК летась зарабілі на аказанні платных паслуг больш за 30 мільянаў рублёў.

Пра адну акцыю мясцовых культурна-работнікаў варта сказаць асобна. Цягам доўгага перыяду пры ўстанове аказваюць дапамогу шматдзетным сем’ям, дзіцячым дамам-інтэрнатам, прыёмным дзецям. Гэтая дабрачынная акцыя папулярная ў Беларусі, і цягам апошніх гадоў ужо займела рэспубліканскую вядомасць пад назвай “Спартсмены — дзецям”. Таму тут, у Сарачах, пабывалі Аляксандр

Дэталі да агульнай карціны

Шахматы і зёлкі

Сельскі дом культуры вёскі Камуна — адна з найлепшых устаноў культуры Любаншчыны. А па выніках працы ў 2008 годзе яму было прысвоена ганаровае званне “Лепшы клуб Мінскай вобласці”.

Ва ўстанове — дзевяць гурткоў і аматарскіх аб’яднанняў, сярод якіх — спартыўны клуб “Асіпак”, дзе мясцовая дзятва за ўваходны білет коштам у пяцьсот рублёў можа пагуляць у бильярд, настольны тэніс, шашкі і шахматы, а ў асобным пакоі — патрэніравацца на шматлікіх трэнажорах. Рэй спартыўнага жыцця вёскі вядзе Васіль Яскевіч, кіраўнік клуба і, па сумяшчальніцтве, пчалавод-аматар.

А за культурны складнік развіцця паселішча адказвае ягоная жонка — дырэктар Камунараўскага СДК Ірына Яскевіч. У клубе — сучасная светлавая і гукаўзмацняльная апаратура, дым-машына, лазары, тэлевізар і спадарожнік-кавая талерка, з дапамогай якой супрацоўнікі СДК паказваюць на тэлевізійным экране пад час танцавальных вечароў відэакліпы музычных каналаў... Таму на дыскатках у ДOME культуры, як

кажуць, і яблыку няма дзе ўпасці. Усё гэта дазваляе кіраўніку СДК не хвалявацца за выкананне плана платных паслуг. Напрыклад, летась супрацоўнікі ўстановы зарабілі амаль пяць мільянаў рублёў — нашмат больш, чым у некаторых аграгарадоцкіх дамах культуры, якія даводзілася наведваць цягам камандзіравальных выездаў.

Маюць у СДК вёскі Камуна і “Карчму” — утульны пакойчык, дзе можна за сімвалічную плату папіць гарбаты, заказаць кавы і проста пагутарыць з сябрамі. У планах кіраўніка Дома культуры — адкрыць пры ўстанове салон-краму па продажы зборў лекавых зёлак, сувенірных ткацкіх вырабаў і шмат чаго іншага. У тым, што крама ў СДК будзе запатрабавана, Ірына Яскевіч не сумняваецца.

Глеб, Дзмітрый Дашчынскі, Юлія Несярэнка і многія іншыя знакамітыя беларускія спартсмены...

У такой вынікавай дзейнасці — неаспрэчная заслуга дырэктара Дома культуры Фёдара Крупянкова, які, дарэчы, таксама пастаянна чытае і аналізуе матэрыялы, што друкуюцца на старонках “К”. А галоўная праблема, якая сёння хвалюе кіраўніка ўстановаў, — рамонт СДК. Патрэбна ўсталяванне сістэмы ацяплення, замена вокнаў, рамонт канцэртнай залы — карацей, поўная мадэрнізацыя Дома культуры. А аб’ект гэты — досыць вялікі, пабудаваны яшчэ за савецкім часам. Каб правесці ўсе неабходныя работы, патрэбна, па словах Фёдара Крупянкова, некалькі мільярдаў рублёў.

Намеснік старшыні Любанскага райвыканкама Тамара ДАСТАНКА адрозніваецца на традыцыйную райвыканкамаўскую “лятучку”, ініцыяваную “К”. Гутарка, у якой, натуральна, прыняў удзел і начальнік мясцовага аддзела культуры Васіль КАТКАВЕЦ, вялася як пра перспектывы развіцця сацыякультурнай сферы Любаншчыны, так і пра тыя надзённыя праблемы, што хвалююць жыхароў раёна.

толькі дзве падобныя ўстановы, таму і праца з іх уладальнікамі — справа будучыні.

Тамара ДАСТАНКА:
— Упэўнена, што паступова, калі будзе развівацца агражатарызм, мы абавязкова выйдзем на супрацоўніцтва з прыватнікамі. Напрыклад, даволі плённа супрацоўнічаем са спонсарамі: яны фінансуюць выезды нашых шматлікіх калектываў на мерапрыемствы, што ладзяцца як у Беларусі, так і за мяжой. Таму і з супрацоўні-

паслугі, як кажуць, на любы густ. Цяпер выдаткавалі грошы на рамонт Забалацкага дома культуры. Што да СДК аграгарадка “Сарачы”, дык цяпер робім на гэты аб’ект ПҚД, і, пры фінансавай падтрымцы Мінскага аблвыканкама, у хуткім часе, спадзяюся, распачнём там рамонтныя работы... Дадзе-нае пытанне цяпер вырашаецца...

Васіль КАТКАВЕЦ:
— Ужо аплалілі 47 мільёнаў рублёў, а ўвогуле ўся ПҚД на гэты аб’ект будзе каштаваць каля 150 мільёнаў.

Намеснік старшыні Любанскага райвыканкама Тамара Дастанка і начальнік аддзела культуры Васіль Каткавец.

з бронзавага веку

Кола любанскіх праблем у прасторы ад ЦРБ да ДШМ

Райвыканкамаўская “лятучка” з “К”

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Любанскі раён — адзін з найбольш “прасунутых” у развіцці культурнай сферы. Ёсць, натуральна, спрыяе і толькі што пабудаваная школа мастацтваў...

Тамара ДАСТАНКА:

— Так, дадзены аб’ект — наш гонар. Нездарма сёлета на базе ўстановаў культуры адбыўся чарговы, восьмы па ліку, фестываль тэатральнай творчасці “Чароўны куфэрак”. А калі казаць пра сферу культуры ў цэлым, дык, на маю думку, за апошнія гады ў лепшы бок якасна змянілася праца культработнікаў — не толькі ў гарадскіх установах культуры, але і на сяле. Напрыклад, на Любаншчыне цягам апошніх гадоў былі рэалізаваны праекты па захаванні народнай традыцыйнай культуры. Як вынік, летась наш дзіцячы фальклорны калектыв “Верабейкі”, што працуе пры Раённым цэнтры культуры, стаў лаўрэатам рэспубліканскага фестывалю “Берагіня”.

Васіль КАТКАВЕЦ:

— У рамках праграмы “Танцавальны фальклор і дзеці” мы працуем сапраўды досыць плённа.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Так, фальклор і народныя традыцыі на Любаншчыне не толькі захоўваюцца, але і паспяхова адроджаюцца, прапагандуюцца. Наколькі я ведаю, у раёне — блізу 30 фальклорных калектываў, што часта выступаюць з канцэртамі як у раёне, так і ў іншых рэгіёнах Беларусі. Думаю, аўтэнтчныя ансамблі маглі б зацікавіць і турыстаў, якія прыязджаюць на Любаншчыну, каб адпачыць у агражатарызме. Некаторыя аддзелы культуры Беларусі маюць з акаваным падобным паслуг неблагую “капейчыну”...

Васіль КАТКАВЕЦ:

— Гэта мая мара — каб нашы шматлікія фальклорныя калектывы былі задзейнічаны ў агражатарызме. Але, на жаль, у раёне — пакуль што

твам паміж уладальнікамі агражатарызму і фальклорнымі калектывамі праблем, упэўнена, узнікнуць не павінна.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Яшчэ год таму, сустрэўшыся ўпершыню з Васілём Каткавецам на размеркаванні ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтваў, даведаўся, што ў раёне не хапае харэографістаў. Сёлетняя сітуацыя мала чым адрозніваецца ад леташняй: як мне распавялі ў Любанскай ДШМ, тут не стае не толькі харэографістаў... Як плануецца вырашаць кадравыя пытанні?

Тамара ДАСТАНКА:

— Сапраўды, да нас у раён не вельмі жадаюць прыязджаць выпускнікі вышэйшых навучальных устаноў і вучылішчаў культуры. Думаю, у першую чаргу гэта звязана з тым, што Любаншчына — аддаленая ад Мінска. А яшчэ прыезджых маладых спецыялістаў хвалюе жыллёвае пытанне. Паступова мы яго вырашаем. Напрыклад, у нас ужо амаль няма чаргі на будаўніцтва кааператываў жытля.

Васіль КАТКАВЕЦ:

— Сёлета да нас прыедуць пятнаццаць маладых спецыялістаў пасля размеркавання ў ССНУ. Праўда, невядома, ці даедуць усе з іх: тосьці можа паступіць у ВУНУ. Таму асноўны ўпор рабілі і будзем рабіць на мясцовыя кадры. Напрыклад, сёлета я ўжо накіраваў пяць чалавек на курсы перападрыхтоўкі ў новаствораны Інстытут культуры Беларусі. Прадоўжым гэтую практыку і ў далейшым.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Пабывалі ў шэрагу ўстановаў культуры раёна. Патрэбны рамонт фасада Камунараўскага СДК, а Дом культуры ў аграгарадку “Сарачы” чакае мадэрнізацыі...

Тамара ДАСТАНКА:

— Мы раней ужо выдаткавалі грошы на Камунараўскі СДК, бо гэта — унікальная ўстанова, якая прадастаўляе

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Калі працягваць гаворку пра матэрыяльна-тэхнічную базу, дык яна — досыць слабая ў некаторых гарадскіх установах культуры. Маю на ўвазе Раённы цэнтр культуры і Цэнтральную раённую бібліятэку...

Васіль КАТКАВЕЦ:

— У сярэдзіне года плануем выдаткаваць грошы на рамонт даху ЦРБ. Паступова будзем вырашаць пытанне і з рамонтам раённага Цэнтра культуры. А ў тым драўляным будынку, дзе раней месцілася школа мастацтваў, а яшчэ раней — сінагога, плануем стварыць Школу рамёстваў, каб, з аднаго боку, захаваць гэты ўнікальны аб’ект, а з іншага — навука дзіцяцей розным відам традыцыйнага народнага мастацтва.

Тамара ДАСТАНКА:

— Так, і будзем звяртацца праз сайт райвыканкама, сайт нашай раённай газеты з просьбай, каб нам дапамаглі фінансава рэалізаваць гэты праект. Мы адкрыты да супрацоўніцтва і з юрэйскімі арганізацыямі, можам нават зрабіць у будучай школе рамёстваў мемарыяльны пакой апошняга рабіна, што працаваў у гэтай сінагозе, — Мошэ Файнштэйна. А што да матэрыяльна-тэхнічнай базы шматлікіх устаноў культуры горада і раёна, дык я згодная з тым, што яна — доволі слабая. Але мы ведаем пра гэтую праблему і паступова будзем яе вырашаць. Старшыня Любанскага райвыканкама Васіль Акуліч сёлета, агучваючы праграму развіцця раёна, адзначыў адной з задач менавіта ўмацаванне матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстановаў культуры Любаншчыны. І мы гэтую пастаўленую задачу абавязкова будзем выконваць.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Любанскі раён — Мінск Фота аўтара

На людным месцы

Фестывалі: рэспубліканскі і абласны

Якога колеру вясна?

Галоўны спецыяліст упраўлення ўстановаў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Іван Галабурда паведамліў “К”, што 11 чэрвеня ў Мінску пройдзе IV Рэспубліканскі фестываль — кірмаш рамёстваў “Вясновы букет”.

У маляўнічай Лошыцы традыцыйна збіраюцца майстры народных мастацтваў з усіх рэгіёнаў Беларусі. Чакаецца, што прыедуць творчыя дэлегацыі з Літвы і Латвіі. Па словах Івана Галабурды, у кірмашы будуць браць удзел каля 400 рамеснікаў, што працуюць практычна ва ўсіх жанрах традыцыйнага мастацтва.

На кірмашы можна будзе не толькі прыцаніцца да ўпадабанай рэчы, але і наведаць майстар-клас ганчара ці разьбяр

па дрэве. Апрача гэтага, “Вясновы букет” славіцца адмысловымі тэатралізацыямі і запамінальнымі канцэртамі фальк-гуртоў.

А 7 — 8 мая адбыўся Абласны фестываль народнай творчасці “Вясновыя колеры”. Намеснік старшыні Асіповіцкага райвыканкама Аляксандр Шаўлюга паведамаў, што ў праграме фестывалю апрача святочнага шэсця прайшлі канцэрты мастацкіх калектываў, выстаўка-продаж работ майстроў выяўленчага і дэкаратыва-прыкладнага мастацтваў Магілёўшчыны, іншых рэгіёнаў рэспублікі. У РЦК на ўрачыстым адкрыцці выступілі Заслужаны калектыв Рэспублікі Беларусь “Ансамбль песні, музыкі і танца “Медуница”.

А завяршыўся форум “Вясновыя колеры” канцэртамі Заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь “Тэатр песні “Шынавай” Палаца мастацтваў Бабруйска.

Рагачоў: чытанні і эксклюзівы

Работы майстра на радзіме

У Рагачове прайшлі Першыя Міжнародныя Капланаўскія чытанні “Вяртанне Майстра”. Прысвечаны яны аднаму з лепшых графікаў XX стагоддзя, мастаку з сусветным імем Анатолю Каплану.

Калекцыянер Ісак Кушнір перадаў мясцоваму музею серыю графічных работ Анатоля Каплана.

Першыя Міжнародныя Капланаўскія чытанні адкрыў старшыня Рагачоўскага райвыканкама Віктар Банчук. З цікавымі паведамленнямі выступілі дырэктар Рагачоўскага музея народнай славы Міхась Ларышкаў, загадчык аддз-

ла малюнка і акварэлі XVII — XX стст. Дзяржаўнага рускага музея (Санкт-Пецярбург) Наталля Козырава, дырэктар Цэнтра “Пецярбургская іудаіка” Валеры Дымшыц, мастацтвазнаўца з горада на Няве Ірына Мамонова, дырэктар Музея Марка Шагала ў Віцебску Людміла Хмяльніцкая. Актыўны ўдзел у мерапрыемствах прынялі загадчык аддзела рускага мастацтва Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі Аляксей Хорак, генеральны дырэктар Гомельскага палацава-паркавага ансамбля Алег Рыжкоў, рагачоўскія гісторыкі і краязнаўцы Аляксандр Лейкін і Уладзімір Паладзенка.

Міхась КАВАЛЁў Рагачоў

Гродзеншчына: конкурс і вопыт

Традыцыя перамог

У дзесяці музычных школах і школах мастацтваў Гродзенскага раёна займаюцца 928 дзяцей і падлеткаў. Ёсць у нас і трывалыя творчыя традыцыі. Адна з іх — правядзенне раённага фестывалю-конкурсу творчасці навучэнцаў, які прайшоў ужо дваццаць другі раз.

Ён мае на мэце развіццё творчых здольнасцей дзяцей. Штогод дзесяць музычных школ і школ мастацтваў вядуць конкурсную барацьбу між сабой. Сёлета ў фестывалі прынялі ўдзел больш за сто дзяцей. Навучэнцы ДМШ і ДШМ у адборачных творах цягам месяца спрабавалі сябе ў самых розных музычных мастацтвах. У склад журы ўвахо-

дзілі выкладчыкі Гродзенскага дзяржаўнага музычнага каледжа, спецыялісты аддзела культуры.

Гала-канцэрт фестывалю-конкурсу адбыўся ў Абухаўскім цэнтры культуры і волінага часу. З віншаваннямі да маладых выканаўцаў звярнуўся намеснік старшыні Гродзенскага райвыканкама Валеры Клімовіч. Добрыя словы прагучалі ад начальніка аддзела культуры Ігара Лябцака. Лепшыя ўдзельнікі атрымалі дыпломы і сувеніры: гэта навучэнцы Свідзьскай, Гожскай, Індурскай дзіцячых музычных школ, Абухаўскай дзіцячай школы мастацтваў. Гасцямі фестывалю стала эстрадная група ўзорнага духавога аркестра “Tutti” Бераставіцкай дзіцячай школы мастацтваў.

Аксана ГРЫНЦЭВІЧ, метадыст па музычнай адукацыі і выхаванні Гродзенскага РМЦНТ

Бяспека жыцця

Стрэлы Перуна

Цяжка паверыць, але штосекунду каля паўсотні маланак скіроўваюць на Зямлю свае небяспечныя стрэлы. Ад сустрэчы з імі гіне каля васьмі чалавек у дзень. У Беларусі малаанкі кожны год забіваюць ці траўміруюць некалькі чалавек...

Малаанка — гэта гіганцкі электрычны іскрывы разрад у 10 — 20 тысяч ампер. 90 працэнтаў трагедыяў, звязаных з ударамі “стрэл” Перуна, адбываецца ў сельскай мясцовасці. Ці можна ўратавацца ад малаанак?

Калі навалыцца заспела вас на вуліцы, у парку ці лесе, не хвайцеся пад адзінокімі дрэвамі. Чым яно вышэй, тым большая верагоднасць, што ў яго патрапіць малаанка. Часцей за ўсё “мішэнямі” для яе становяцца дуб, таполя, сасна, яліна, радзей — бяроза, ліпа.

Малаанкі практычна ігнаруюць алейшыну. У лесе лепей хвацаць ад іх у густым хмызняку.

Пры набліжэнні навалыцы трэба як мага далей адыйсці ад вадаёма. Надзейнае сховішча — аўтамабіль з зачыненымі вокнамі і апущанай антэнай. Калі непагадзь зашпелі вас у дарозе, спыніцеся і перакачайце яе. Веласіпедыстам і матацыклістам, наадварот, лепей аддаліцца ад сваіх машын не менш чым на 30 метраў.

У горадзе схвайцеся ад навалыцы ў якім-небудзь будынку: у адрозненне ад прыпынку грамадскага транспарту, пабудовы маюць надзейную малаанкаахову. Калі такой магчымасці няма, перакачайце непагадзь, прысеўшы на кукішкі пад невялікім дрэвам. Мабільнай сувязю лепей не карыстацца.

Таяцяна БЫЧАНОК, спецыяліст групы прапаганды і навучання Савецкага РАНС г. Мінска

Серпанціна “ў кадры”

Пра баявы кодэкс шляхецкай зброі

Кожную гістарычную эпоху, сярод іншага, вызначаюць і элементы адзення яе прадстаўнікоў. І калі сёння цяжка ўявіць “знакамітасць” без каштоўнага наручнага гадзінніка, то некалькі стагоддзяў таму атрыбутам статуса ў грамадстве з’яўлялася наяўнасць слускага пояса і шаблі, якая мусіла заўсёды дапаўняць касцюм шляхціча.

У XVII — XVIII стст. гэты від халоднай зброі пераўтварыўся ў знакавую, культавую рэч. Шаблю з гонарам насілі ўсе прадстаўнікі шляхецкага са-слоўя: ад вышэйшых асоб дзяржавы да засцяпковай шляхты. Больш за тое: побач з найбольш дарагімі родавымі рэліквіямі яна пераходзіла ў спадчыну па мужчынскай лініі, а ў пакоі сярэднезаможнай шляхты вісела звычайна над ложкам гаспа-дара. Ды і на тагачасных пара-дных партрэтах магнатаў ша-бля “трапляла ў кадр” амаль заўсёды.

Традыцыйная шляхецкая шабля прыйшла на нашы землі з Усходу, дзе была распаўсюджана здаўна. У XVI — XVII стст. у Цэнтральнай Еўропе сярод паясной зброі меч паступова страціў сваю значную, сімвалічную ролю, а на першае месца па папулярнасці выйшлі шпага і шабля. Але менавіта апошні від зброі выдатна “прыжыўся” на абсягах Рэчы Паспалітай. І тое, што на нашых землях атрымаў шырокае распаўсюджанне менавіта ўсходні тып зброі, тлумачыцца ўласцівым той эпосе захапленнем усходняй культурай, што ярка праявілася таксама ў мужчынскай вопратцы. Перавагу шаблі таксама бачылі ў тым, што яна, у адрозненне ад мяча ці шпагі, лепш бароніць галаву ў час бою.

Пра вялікае значэнне шаблі ў светапогляднай сістэме шляхты сведчыць яе ўваходжанне ў рытуалы, у тым ліку сакральныя. У прыватнасці, узнік шэраг такіх досыць спецыфічных звычаяў, як выманне шаблі да паловы з ножнаў перад Евангеллем пад час службы ці праслухоўванне імшы ў поўным узбраенні з узнятай шаб-ляй, што выклікала бурныя дыскусіі. Гэты від зброі — праўда, у драўляным варыянце — прадстаўлены і ў традыцыйнай народнай культуры. У свой час драўляная шабля была атрыбутам абрадавай вопраткі адмысловага рытуалу, які праводзіўся напярэдадні Вялікадня.

Шляхціч звычайна меў дзве асноўныя шаблі: адну — парадную, пад адпаведны строй і ўрачысты выпадак, і іншую — баявую, “чорную”. Клінкі найлепшых шаб-ляў рабіліся з адборнай сталі ці “дзіві-ру” — жалезнага дроту, распаленага на агні і пракаванага кувалдай. Простая, масавая, шабля рабілася з жалеза, прычым асноўная маса зброі — мясцовага вырабу з айчыннай сыравіны.

У Рэчы Паспалітай пашырыліся розныя тыпы баявых шабляў са сваімі назвамі. У прыватнасці, на сандамір-скіх і кракаўскіх фабрыках вырабляла-

ся аўгустоўка і зыгмантоўка (дзве гэтыя шаблі, па сведчан-нях сучаснікаў, маглі быць шкоды для сябе ся-чы жалезныя цвікі), ка-рысталася попытам і ба-тораўка. Як бачна, шаблі атрымалі свае назвы ад ка-ралёў, партрэтаў і імёны якіх былі выгравіраваны на зброі. З канца XVIII ст. існаваў тып шаблі, названы ў гонар Тадэвуша Касцюшкі. Вялікай павагай ва ўсім свеце, у тым ліку ў Вялікім Княстве Літоўскім, карысталася турэцкая шабля з дамаскай сталі, на якой звычайна бы-лі выгравіраваны цытаты з Карана. Найбольш крывая шабля называлася “серпанціна”: менавіта яна звычайна ўжывалася ў паядынках.

Асабліва цаніліся парадныя шаблі XVII — XVIII стст., зробленыя львоўскі-мі армянамі. Варта падкрэсліць, што практычна ніколі не выкарыстоўвала-ся ў баі і вельмі рэдка ўжывалася ў па-ядынках парадная карабэла імпарта-ваная з-пад Багдада або мясцовай вы-творчасці. Гэта была лёгкая, вузкая зброя з багата аздобленай ручкай: з агату, аметысту, замацаваная залаты-мі цвікамі. Менавіта карабэла досыць часта сустракаецца на магнацкіх парт-рэтах.

Багата аздобленая шабля з’яўлялася істотнай часткай урачыстага падарунка. Да прыкладу, у 1695 г. кароль Ян Сабескі падарыў у дзень шлюбу дачкі свайму зяцю Максіміліяну Эмануілу, сярод іншых каш-тоўных рэчаў, шаблю: залатое дзяржальна яе ўпрыгожвалі перліны, з залатымі нож-намі, аздобленымі дыямантамі, рубінамі і сапфірамі.

Асноўны тып шляхецкай шаблі — гэта простая, “чорная” шабля, якая магла таксама называцца палашом. Яна была самай масавай, “працоўнай” шабляй сярэдне- і малазможнага шляхціча. “Чорная” — гэта крывая ша-бля з крывым дугападобным перакрыва-ваннем — крыжам, абавязкова гранё-ным, з малой скобачкай, куды ўваходзіў вялікі палец. Ножны для гэтых шабляў рэдка рабіліся з якаснай скуры барана (дрэва, абцягнутага скурай), а часцей былі са скуры вугра.

З цягам часу ў шабляў з’явілася гар-да — “фурдымент”, якая складалася з жалезных пруту і бляшкі ў сярэдзіне шы-рынёй з далонь, што дугападобна ахоплі-вала дзяржальна. Як пісаў польскі гісто-рык другой паловы XVIII ст. Ежы Кітовіч, моду на шырокія ножны ў Рэчы Паспалі-тай ўвялі “ліцвіны”, і толькі потым яна пашырылася і па ўсёй Кароне. Шаблі з вя-лікімі крыжамі і шырокімі ножнамі насілі звычайна тыя, хто служыў пры шляхецкім двары, а таксама, як піша Е.Кітовіч, “шу-лера і шалоупты”.

Цікава, што шабля, апроч сімвалікі, неслала і даволі канкрэтную інфармацыю. У прыватнасці, на гэтай зброі сустракалі-ся надпісы рэлігійнага зместу, імёны ўла-снікаў, звесткі пра тое, якім шляхам і ад ка-го шабля трапіла да цяперашняга гаспа-дара. На іх маглі быць размешчаны парт-рэтаў караляў, даты, вензелі, разнастай-ная сімваліка. Гэта рабіла шаблю артэ-фактам мастацкага значэння.

Пры ўсім тым, яе яшчэ патрэбна бы-ло і правільна насіць. Найбольш пашыра-ны старажытны спосаб — на левым баку, калі крыж знаходзіўся на ўзроўні пояса, а ножны трымаліся на раменных паясах ці тасёмках са шнура: залатых, срэбных або ўпрыгожаных гэтымі металамі. Паясы ці тасьмы абдымалі левы бок і сыходзілі ў вузел на спіне над поясам па цэнтры це-ла. Пазней з’явіўся іншы спосаб павязва-ння, калі шабля вісела над каленам, і пры хадзе яе трэба было трымаць за крыж ці несі пад пахай, павязь пры гэтым блыта-лася. Гэта было ўльтрамодна, але нязруч-на, і таму дадзеная мода праіснавала ў XVIII ст. усяго пяць — шэсць гадоў. Майстэрству фехтавання вучылі хатнія настаўнікі, а таксама персанальна ў калегіумах.

Валоданне шабляй было пастаўле-на ў Рэчы Паспалітай на высокі ўзро-вень. Письменнік XVIII ст. Ф.Язерскі апісваў старадаўняе “мастацтва” фех-тавання. Да яго далучаліся “студэн-ты” езуіцкіх і піярскіх навучальных устаноў, дзе адной з найбольш папу-лярных забаў былі “пальцаты” — паядынкі на спецыяльных кіях. Прычым яны мелі месца і ў ася-роддзі прафесарскай моладзі. Пальцаты былі ў шырокім ужытку нават у сценах наву-чальнай установы — паміж лекцыямі, і той, хто не ад-важваўся ўступіць у па-ядынак, ганьбіўся ўсімі навучэнцамі.

Адной з найбольш пашыраных праяў бытавога выкарыстання зброі былі паядынкі, двубоі. Што і казаць, змагаліся за ўсё: за гонар караля, сва-якоў, партыі, дам, сяброў і, канешне ж, за свой. Былі ў той час і свае “рэкар-дсмены”. Так, шляхціч з Брэстчыны Якуб Багуслаўскі правёў больш за пя-цьдзясят двубоюў, пятаццаць з якіх скончыліся смерцю праціўніка. Як можна меркаваць, дзясятка дуэляў для шляхціча, нават заможнага, не быў не-чыым незвычайным. Але існаваў і ба-явы маральны кодэкс: з’яўленне крыві ў аднаго з праціўнікаў мусіла стрымлі-ваць другога.

У XVIII ст. шаблю ў двубоі пачаў вы-цясняць пісталет, што ўспрымалася тады прадстаўнікамі шляхецкай шабельнай традыцыі як паказчык фізічна-валявога заняпаду моладзі, бо такім чынам вялікая роля належыла выпадаку.

Ігар ВУГЛІК, кандыдат гістарычных навук
На ілюстрацыях: выявы шаблі на мініяцюрах з Радзівілаўскага летапісу; шабля на партрэце Тадэвуша Касцюшкі; так выглядалі парадныя карабэлы.

“Хлеб...” для таварышаў

Цікавы мастацкі праект стартваў днямі ў Беларускай дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

М.Федарэнка. З “Трыпціха”.

Выстаўка “Дарогамі перамог. Бацька і сын Федарэнка” прысвечана 70-годдзю пачатку Вялікай Айчыннай вайны. Экспазіцыя ўключае замалёўкі Мікалая Федарэнка, удзельніка партызанскага руху, салдата Чырвонай Арміі, зробленыя ў 1943 — 1945 гадах. У мастацкіх творах, прадстаўленых у межах экспазіцыі, у тым ліку ў палатне “Хлеб партызанам”, адлюстравана тэма народнай мужнасці і ге-раічнасці.

Як адзначыла куратар выстаўкі На-талля Філіповіч, мастак-франтавік Міка-лай Федарэнка заўсёды меў у кішэні ало-вак, нататнік ці нейкую паперчыну. І ў вільны вольнага часу, у тым ліку пасля жор-

сткіх баёў з фашыстамі, маляваў франта-выя сюжэты, рабіў побытавыя замалёўкі і партрэты баявых таварышаў.

Акрамя таго, на выстаўцы прад-стаўлены таксама асабістыя рэчы мас-така, фотаздымкі, каштоўныя даку-менты. І, вядома ж, частку экспазіцыі займаюць карціны Святаслава Федарэнка, які прысвяціў выстаўку памяці бацькі, а таксама ўсім мастакам-ветэ-ранам.

Чакаецца, што частку работ Мікалая Федарэнка яго сын перадаць у Беларускай дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны для экспанавання ўжо ў новым будынку.

“Паміж небам і...” у Гродне

У Гродзенскім дзяржаўным музеі гісторыі рэлігіі працуе некалькі цікавых выстава-ных праектаў. Адзін з іх — “Паміж небам і зямлёй. Свет анёлаў у мастацтве” — распавядае пра ўнікальныя артэфакты беларускай ку-льтуры.

Фрагмент экспазіцыі.

Ідэя выстаўкі нарадзілася яшчэ на-прыканцы мінулага стагоддзя, але ажыц-цявілася толькі сёння, паколькі многія прадметы даўніны патрабавалі рэстаўра-цыі. У выніку працы спецыялістаў сёння ў музейнай зале выстаўлены рарытэтыя выданні Бібліі, нямецкія і італьянскія гра-вюры, абразы, створаныя беларускімі і рускімі мастакамі ў XVII — XIX стст.

Асабліваю цікавасць выклікаюць драўляныя скульптуры анёлаў, вырабле-

ныя невядомымі беларускімі майстрамі ў XVIII ст.

Да таго ж, скульптуры, часткова па-крытыя пазалотай, маюць непасрэднае дачыненне да эпохі беларускага барока. Унікальным таксама можна назваць і аб-раз Маці Божай Бялыніцкай, напісаны ў XVIII ст., які дагэтуль шануецца як правас-лаўнымі, так і каталікамі.

Дар’я ЧАРКЕС
Гродна

Эпоха Адраджэння падарыла нашай краіне шэраг славутых асоб, чыя плённая дзейнасць дала вялікі штуршок развіццю тагачаснай культуры і грамадска-палітычнай думкі. Невыпадкова нават сучасныя даследчыкі ў сваіх працах даволі часта звяртаюцца да спадчыны Рэнесанса.

Парадыгма з Протарэнесанса

У рэчышчы гэтых прац вылуча-ецца другі том фундаментальнага вы-дання “Гісторыя філасофскай і гра-мадска-палітычнай думкі Беларусі”, прысвечаны эпохам Протарэнесанса і Адраджэння, які нядаўна пабачыў свет у выдавецтве “Беларуская навука”. Кніга прадоўжыла серыю работ, пры-свечаных станаўленню і развіццю фі-ласофскай і грамадска-палітычнай думкі Беларусі. Яе змест прысвечаны працэсам развіцця самасвядомасці нашага народа цягам толькі аднаго стагоддзя — з сярэдзіны XV да сярэдзі-ны XVI-га. Але менавіта ў гэты перыяд Вялікае Княства Літоўскае стала агуль-напрызнанай еўрапейскай дзяржавай, у культуры якой увасобіліся разна-стайныя асаблівасці духоўнага жыцця кантынента. Як адзначае адзін з аўта-раў выдання, кандыдат філасофскіх

наук Валерый Евароўскі, тагачаснае інтэлектуальнае развіццё Усходняй Еўропы аказала значны ўплыў на да-лейшы лёс усіх нацый рэгіёна.

Асабліва ўвага айчынных да-следчыкаў у кнізе надаецца дэтальнай характарыстыцы такіх культурных і інтэлектуальных плыняў, як гуманізм, антрапацэнтрызм, а таксама змене ўяўленняў пра прастору і час, скла-данню новых этычных і эстэтычных сістэм.

Да таго ж, сярод пытанняў, асвет-леныя ў выданні, адлюстравана звы-чаёвая сістэма тагачаснага грамад-ства, духоўныя перадумовы беларус-кага Адраджэння. Асобны раздзел кнігі прысвечаны гуманістычнай па-радыгме творчасці Францыска Ска-рыны.

К.А.

Дадзеныя словы належаць выдатнаму беларускаму скульптару Аляксандру Грубэ. Як ні дзіўна, але сённяшняму пакаленню мастакоў гэтае імя мала што гаворыць, хаця ў 20 — 30-я гады ХХ ст. Аляксандр Васільевіч Грубэ быў, здаецца, ці не галоўным скульптарам Савецкай Беларусі: першым у нашай краіне стаў народным мастаком, стаяў ля вытокаў стварэння Саюза мастакоў БССР, узначальваў яго цягам амаль усяго перыяду Вялікай Айчыннай вайны, і (мала хто ведае) першым у Савецкай дзяржаве стварыў у 1922 годзе на Магілёўшчыне помнік У.І. Леніну — яшчэ пры яго жыцці (не лічачы драўлянага абеліска на маскоўскай Паўлаўскай вуліцы ў скверы завода Міхельсона (1918 г.) і гіпсавага камернага помніка ў Арле (1920 г.). Але галоўнае — ён быў першым нацыянальным скульптарам Беларусі, які пачаў выконваць свае работы менавіта ў дрэве, мяркуючы, што гэты па-сапраўднаму “беларускі” матэрыял не толькі надзвычай прыгожы, але і не патрабуе фарматора-сааўтара. Калі згадваеш лепшыя творы Грубэ — “Лірнік”, “Максім Багдановіч”, “Беларус”, “Кастусь Каліноўскі”, “Раб”, — перад вачыма паўстаюць вобразы велічныя і ўзвышаныя, трагічныя і, у той жа час, светлыя па сваім унутраным строі, адзначаныя не толькі высокім майстэрствам, але і яркай нацыянальнай самабытнасцю, якой, дарэчы, сёння часцяком так бракуе сучаснаму мастацтву...

Кайракла. Абапал раслі вербы. Той час і наваколле запомніліся як нешта грандыёзнае... Берагавая зямля — гліна — чамусьці выклікала ў мяне жаданне браць яе ў рукі і камячыць. У маіх руках яна халаднаватая, прыемная. Я мог з яе рабіць усё, што хацеў. На выступе падмурка выстаўляў гліняных звяркоў. Гэты падмурак і быў як бы першай маею майстэрняй. Сонца сушыла мае творы, а дождж іх размываў. Мне было шэсць гадоў...”

Дарэчы, бацька Сашы даволі добра маляваў расліны, кветкі, сцэнкі палявання. Потым пераносіў гэтыя кампазіцыі на цынкавыя аркушы і выплоўваў іх лобзікам. З гэтых ажурных пласцін ён вырабляў шкатулкі і рамачкі для фатаграфій або драўляныя цацкі.

А.Грубэ: “Я навучыўся адрозніваць пахі бярозы, ліпы, дубу. Мне быў прыемны сам пах драўніны, я запомніў яго на ўсё жыццё, таму што драўляныя вырабы былі прыемныя мне сваёй асаблівай цеплынёй і цудоўнасцю...” Вось, відаць, адкуль з’явілася ў Грубэ любоў да дрэва!

Ішоў час. Адзінаццацігадовы Аляксандр паступіў у Пензенскую мужчынскую гімназію. Любімымі ўрокамі былі,

Краснаполле... Існавала з пачатку ХVIII ст., а назву атрымала ад суседняга маёнтка графаў Бенкендорфаў. Цяпер гэта буйны гарадскі пасёлак у вярхоўі ракі Тур’я, за сто дваццаць тры кіламетры ад Магілёва. А тады, калі сюды перасялілася сям’я Грубэ, тут былі царква Дзімітрыя Растоўскага, 412 хатак, тры невялікія гарбарныя фабрыкі, аптэка, дзевяць маслабойняў, бровар, млын і праводзіліся штогадовыя шумныя кірмашы. У той час у Краснаполлі жыло каля дзвюх з паловай тысяч чалавек... І ўжо з восені 1918-га Грубэ пачаў выкладаць у мясцовай школе прыродазнаўства і маляванне. Акрамя гэтага, стварыў амаатарскую тэатральную трупку, для якой пісаў дэкарацыі, працаваў як рэжысёр і як акцёр.

А.Грубэ: “Захапленне скульптурай і жывалісам не пакідала мяне і тут. Калі школе было нададзена імя Мікалая Іванавіча Пірагова, я стварыў для яе скульптурны партрэт гэтага выдатнага хірурга, а Краснапольскаму клубу падарыў таксама партрэты Леніна і Маркса...”

У Маскве ж рыхтавалася Першая сельскагаспадарчая выстаўка. І Грубэ вырашыў прыняць у ёй удзел. А чаму не паспрабаваць? Не святыя гаршкі лепяць! І

А.Грубэ: “Гэтым часам ішло будаўніцтва ўніверсітэта. Для яго мне замовілі статуу Уладзіміра Ілліча, якая была выканана праз год і ўстаноўлена на першай пляцоўцы галоўнай левыі новага будынка. Насупраць тэатральнага сквера мне прадаставілі майстэрню. Тут я стварыў партрэт Кастуся Каліноўскага і праект помніка яму. Тут нарадзілася галава Рабочага і стылізаваны беларускі Лірнік. Усе гэтыя творы экспанаваліся на Першай Усебеларускай мастацкай выстаўцы 1925 года...”

3 ліста А.Грубэ — аўтару гэтых радкоў: “У Мінску стаялі гарачыя ліпенскія дні 1925 года. Толькі ў Доме Саюзаў на плошчы Свабоды было халаднавата. Сцены былі тоўстыя, прыступкі — каменныя. Відаць, манакі дыхтоўна будавалі гэты дом, з разлікам на доўгі час. А за будынкам яшчэ захаваліся манастырская сцяна і фасад напайразбуранага касцёла. У адным з калідораў Дома Саюзаў, за дзвярамі з надпісам “Саюз работнікаў мастацтваў” ішло пасяджэнне членаў бюро гэтага аб’яднання. Там былі акцёры, музыканты, эстраднікі і прафсаюзныя дзеячы. Калі я ўвайшоў, старшыня, пабачыўшы мяне, гучна і радасна выгукнуў: “Вось і мас-

“Беларусь назаўжды засталася ў маім сэрцы як родная маці...”

Ад двух пудоў гіпсу да “вечнага дрэва”

Мне пашанцавала: увесну 1971 года, пад час аднаго з пленумаў у Акадэміі мастацтваў СССР у Маскве, мы з Заірам Ісакавічам Азгурам наведалі Аляксандра Васільевіча ў ягонай майстэрні на Маслаўцы — у доме № 1, што раней займаў Матвей Манізер, даўні сябра і калега-сапернік Грубэ яшчэ па “эпапеі” праектавання помніка Леніну ля Дома ўрада БССР. У майстэрні нас гасцінна сустрэлі сам гаспадар і яго пяцідзсяцігадовая дачка Нонна Аляксандраўна, таксама скульптар, якая, між іншым, нарадзілася ў Мінску. Вельмі цікавым атрымаўся той вечар за “круглым сталом”. Пад час яго я шмат чаго дазнаўся і пра асабістае жыццё 77-гадовага сівога, але вельмі маладжавага майстра, і пра яго неардынарны шлях у вялікае мастацтва, і пра яго сардэчную любоў да Беларусі, якую ён лічыў сваёй сапраўднай радзімай, хаця і з’явіўся на свет у башкірскай вёсачцы пад назвай Грыгор’еўка — буйным праваслаўным цэнтрам рэгіёна. Цяпер гэтай вёскі няма...
У час нашага наведання майстэрні Грубэ ствараў свае мемуары — “нашлёпкі на мінулым”, як паведаміў сам скульп-

тар, — паказваючы нам рукапісныя старонкі, спісаныя тонкім зялёным фламастарам. Частку з іх ён меркаваў адаспаць у Мінск Віктару Шматаву, што быццам бы збіраўся пісаць пра яго кнігу. Кніга, на жаль, так і не была выдадзена. Я пазнаёміўся з гэтым рукапісам, нешта паспеў выпісаць, нешта — запомніць, каб адразу ж, у гасцініцы, па свежых уражаннях, перанесці ўсё ў свой “гросбух”. Але потым, ужо будучы ў Мінску, я напісаў ліст скульптару ў Маскву, дзе папрасіў майстра раскажаць пра тое, як на яго вачах і пры ягоным непасрэдным удзеле нараджаўся Саюз мастакоў Беларусі. 29 мая 1972 г. ён даслаў мне грунтоўны адказ на шасці старонках, а праз паўмесяца, 15 чэрвеня, — яшчэ датада да гэтага ліста. Гэтыя дакументы і сёння клапатліва захоўваюцца ў маім хатнім архіве.
...Так, Аляксандр Васільевіч нарадзіўся ва Уфімскай губерні. Бацька, урадзец Латвіі, — прафесійны савадод-аграном, а беларускія бацькі маці будучага мастака, Алены Міхайлаўны Казырскай, за ўдзел у паўстанні 1863 года былі высланы з Міншчыны на пасяленне ў Башкірыю. Калі ў 1894 годзе нарадзіўся Саша, яна не мела і васьмянаццаці. А ён жа быў другім дзіцем!..
А.Грубэ: “Наш драўляны дамок на падмурку стаяў на беразе невялікай рэчкі

канешне ж, гадзіны малявання, якія вёў Пётр Сямёнавіч Бугаў, выхаванец Акадэміі мастацтваў. Але ў старшых класах малявання не было, і Грубэ нічога не заставалася, як займацца “самаадукацыяй”: ён наведваў выстаўкі ў мясцовым мастацкім вучылішчы, выношваючы ў душы мару паступіць туды вучыцца. Але бацькі і слухаць не хацелі пра ягонае жаданне, лічылі, што мастакі — гэта легкадумныя, “пустыя” людзі. Гімназію Саша скончыў напярэдадні Першай сусветнай вайны. Можна, варта рызыкнуць і паступіць у пецяярбургскую Акадэмію мастацтваў? Хаця не было ніякай упэўненасці, што вытрымае конкурс. Аднак, каб быць бліжэй да гэтай “свяшчэннай” установы, Грубэ падаў заяву на прыродазнаўчы факультэт універсітэта, як таго хацеў і тата. Уступныя экзамены паспяхова здаў і быў залічаны. Але галоўным заставаліся хаджэнні па выстаўках і музеях горада. А музей Акадэміі стаў ягоным любімым месцам баўлення часу. Са сховішчаў яго ён “па знаёмстве” атрымаў пулкаўскую гліну і ў сябе на кватэры выканаў некалькі скульптур, у тым ліку Вешчага Баяна. Як узгадваў Грубэ, гэта была яго першая работа, пасля якой яшчэ больш умацавалася жаданне стаць менавіта скульптарам, а не ісці ў выбары прафесіі ўслед за бацькам.
Напрыканцы 1915 года Аляксандр быў прызваны ў войска і неўзабаве ў складзе Сібірскага палка трапіў на фронт у раён Баранавічаў. Салдаты абралі Грубэ камандзірам роты і, па сумяшчальніцтве, батальённым суддзёй. Бацька ягоны да гэтага часу ўжо пераехаў з Башкірыі на Магілёўшчыну. Чаму — не ведаю. Вось такая закруцілася карусель лёсу нашага героя...
А.Грубэ: “Калі царская армія стыхійна распалася, я таксама падаўся на Магілёўшчыну, у тое самае мястэчка Краснаполле, дзе жыў тады мой тата...”

Аляксандр адразу трапіў у брыгаду знакамітага скульптара Івана Шадра. Знаёмства і сяброўства з Шадрам аказаліся для Грубэ вельмі плённымі. Цэлымі днямі малады мастак альбо прападаў у майстэрні аўтара “Сейбіта”, якая месцілася побач з Краснай плошчай, альбо шпачыраваў па Маскве разам са сваім настаўнікам.
А.Грубэ: “Іван Дзімітрыевіч уключыў мяне ў брыгаду па выкананні грандыёзнага помніка на тэрыторыі сельгасвыстаўкі. Тэма помніка — “Барацьба чалавека з зямлёй”. Але супрацоўніцтва не адбылося, бо не хапіла сродкаў на гэты манумент...”
І Грубэ вяртаецца ў Краснаполле, абцяжараны двума пудамі гіпсу. Ён прачытаў у гэце, што абвешчаны конкурс на праектаванне помніка драматургу Аляксандру Астроўскаму, і стварыў праект. А потым узяў і... вылепіў даволі падобны партрэт Леніна, якога ён бачыў на фотаздымках у часопісах і газетах. Пра гэта неўзабаве даведаліся ў Мінску, і ў 1922 годзе “айцы горада” запрасілі скульптара ў сталіцу, абавязкова — з гэтым партрэтам, каб устанавіць яго ў клубе імя Карла Маркса. Бюст быў усталяваны ўрачыста, пры вялікай колькасці публікі. Гэта вам не жартачкі: першы Ленін у Беларусі!

так! А нам якраз не хапае ў бюро мастака!” На што я адказаў: “Які я мастак? Я школьны работнік, шкраб я...” Але старшыня, мой даўні знаёмы, з веданнем справы прадставіў мяне сходу так: “Вось ён, такі школьны работнік, які зрабіў скульптуру Уладзіміра Ілліча і ўстанавіў яе ў клубе Карла Маркса! А зляпіў ён гэтую скульптуру на Магілёўшчыне, у мястэчку Краснаполле, і доўга вёз яе гужам па грунтавых дарогах амаль што на руцях! Давайце ж гэтага аўтара са шкрабаў перавядзём у наш Саюз і зробім членам бюро!” Апладысменты: усе — “за”... Так я стаў членам Саюза работнікаў мастацтваў, па-руску — РАБИС. Тут жа атрымаў даручэнне: актыўна ўцягваць і залучаць мастакоў для ўдзелу ў будаўніцтве новай сацыялістычнай культуры. Асабіста мне даручылі зрабіць скульптуру У.І. Леніна для новага будынка Вышэйшай партшколы. Пад майстэрню адвлялі невялічкі закінуты магазін, дзе я цягам года працаваў над статуяй правадыра. І за гэты час блізка пазнаёміўся з мінскімі мастакамі ды мастакамі з правінцыі. Менавіта ў размовах з імі і ўзнікла ідэя арганізаваць у Мінску Першую Усебеларускую мастацкую выстаўку...
(Заканчэнне будзе.)
Барыс КРЭПАК

А.Грубэ. “Тачнік”.

А.Грубэ. “Раб”.

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.

- Мастоцтва Беларусі XII — XIX стст.
- Мастоцтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
- Мастоцтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
- Мастоцтва краін Усходу XV — XX стст.
- Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
- Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.

Выстаўкі:

- Выстаўка "Беларускі нацюрморт XX ст."
- Выстаўка "Адкрыццё святой прыгажосці"
- Выстаўка І.Давідовіча "Францыск Скарына"
- Выстаўка М.Міхалара "Маё XX-е стагоддзе"
- Выстаўка графікі "І прелесті твоей секрет разгадка жыцці равнослен..."

Філіялы
Нацыянальнага
мастацкага музея
Рэспублікі Беларусь:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."**

г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.

- Пастаянная экспазіцыя.

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в. Раўбічы**

Спартком-
плекс "Раўбі-
чы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.

- Выстаўка "Таямніцы дрэва. Разьба па дрэве, чаканка"
- Майстар-клас па роспісе велікодных пісанак.

**МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНІЦКАГА-БІРУЛІ
ў г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

- Пастаянная экспазіцыя.
- "Культура I-й пал. XIX ст."
- Выстаўка Сяргея Цімохава "Чары ночы"

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ
І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, пл.
Парыжскай
камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

- 15 — "Церам-церамокі"
- 15 — "Кармэн" Ж.Бізэ.

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.

Экспазіцыі:

- "Мастоцтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."
- "Старажытная Беларусь"
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы"
- "3 крыніцы адвечнай прыгажосці"
- "Водбліскі ваеннай славы" (еўрапейская зброя і вайсковае абмундзіраванне XIX — I-й пал. XX стст.)

Выстаўкі:

- "Экспануецца ўпершыню"
- Праект Вольгі Смаляк

Выстаўка:

■ "Мастак, ты з душы маёй фарбы здзімі!" (экспазіцыя графікі Эдуарда Агуновіча ў рамках праекта "Адкрытыя фонды").

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ**

г. Мінск, вул. Янкі
Купалы, 4.
Тэл.: 227 78 66.

Экспазіцыя

- "Жыццё і творчасць Янкі Купалы"
- Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.

Выстаўкі:

- Музейная гуляня "У пошуках Папараць-кветкі"
- Выстаўка "Шляхі, шляхі зямлі радзімай..."

**БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўкі: "Пераможцы", "Вітражы партызанскай мудрасці і кемліваці", "Дарогамі перамогі. Бацька і сын Федарэнкі".

Да 31.08.2011.

**ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ**

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.

прыёмаў".

■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэі). Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў

Экспазіцыя

- "Уладальнікі Гомельскага маэнтка Румянцавы і Паскевічы"

Выстаўкі:

- Выстаўка кнігі "Мастоцтва для вечнасці"
- Выстаўка твораў Барыса Звінаградскага "Трэцяе вымярэнне". Паўночнае крыло палаца

Выстаўкі:

- Пакой крывых люстэркаў.
- "Свет звяроў Гомельшчыны"
- Куток жывых экзатычных

Выставачная зала:

■ Падрыхтоўка новай выстаўкі.

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск,
вул. Казлова, 3.
Тэл./факс:
290 60 10.

- Выстаўка Андрэя Смоліка (Славакія).
- Выстаўка Анатоля Бяляўскага.
- Выстаўка Леаніда Грышанава.
- Рэспубліканская выстаўка "Малюнак і скульптура"

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**

г. Мінск,
Кастрычніцкая
плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.

- Міжнародны конкурс дзіцячага малюнка "На сваёй зямлі"
- Персанальная выстаўка Надзеі Букі "Нешта"

**ГАЛЕРЭЯ
ТЫЗЕНГАЎЗА**

г. Гродна,
пл. Тызенгаўза, 4.
Тэл./факс:
(8-0152)
72 27 57.

- Выстаўка работ беларускіх мастакоў.

**КАРШІННАЯ
ГАЛЕРЭЯ
Г. ВАШЧАНКІ**

г. Гомель,
вул. Карповіча, 4,
пр. Леніна, 43.
Тэл.: (8-0232) 77 75 20.

Экспазіцыя:

- "Гаўрыла Харытонавіч Вашчанка"
- Выстаўка-продаж твораў выяўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў.

**ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ**

г. Гомель,
вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
- "Музей крыві і крыві"

УВАГА!

**НАГАДВАЕМ!
ПРАЦЯГВАЕЦЦА
ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ
"КУЛЬТУРА"
НА ДРУГОЕ ПАЎГОДДЗЕ
2011 ГОДА!**

**Падпісныя індэксы:
індывідуальная
падпіска — 63875,
ведомасная
падпіска — 638752.**

Паспяшайцеся на пошту!

**"Ажылыя карціны
Андрэя Смаляка".**

Дом-музей ІЗ'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

- Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя ІЗ'езда РСДРП"
- "Падары клопат дзецям"

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА**

г. Мінск,
вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

- Пастаянная літаратурна-мемарыяльная экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць"
- Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

■ Выстаўка "Свет там думкі хітрыя знае..." (рэклама ў перыядычным друку пач. XX ст. у артэфактах эпохі).

**ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ**

г. Мінск, вул.
М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

Выстаўкі:

- "Святло стагоддзяў"
- "Свет шчодры. Свет мяне паўторыць..." (да 80-годдзя з дня нараджэння У.Караткевіча).
- "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"
- "Спадарожнікі дзяцінства"
- Выстаўка плакатаў У.Крукоўскага "Старонкі гісторыі"

Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:

- Выстаўка вазкоўных фігур "Тайная вясера"
- Выстаўка П.Лук'яненка "Мёртвы дзень"
- "Прастора, напоўненая сэнсам"
- Выстаўка Франсуазы Лімузі "Вада і скала"
- "АУТОПРОЕКТ ЗОЈА"
- Выстаўка карпікавых дрэў Д.Віхарова.

Экспазіцыі:

- "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
- "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).
- Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеянню СССР А.Грамыку.
- "Чырвоная гасцеўня"
- "Зала ўрачыстых

рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных раслін і жывёл.
Працуюць рэстаўрацыйныя майстэрні і аддзел па турызме (вул. Кірава, 8).

**ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ**

г. Гомель,
вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
- "Музей крыві і крыві"

ТЭАТРЫ *

- 16 — "Карсар"
- 17 — "Яўгеній Анегін"
- 18 — "Дон Кіхот"
- 19 — "Травіята" Дж.Вердзі
- 19 — "Шапэніяна"
- "Пахіта". "Трыстан і Ізоolda"

**РЭСПУБЛІКАНСКІ
ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ**

ДРАМАТУРГІІ
г. Мінск,
вул. Крапоткіна, 44.
Тэл.: 334 60 08.

- 14 — "Гісторыя двух сабак" Я.Конева.
- 14 — "Адамавы жарты" С.Навуменкі.
- 16 — "Сонечка" А.Паповай.
- 17 — "Інфляцыя пачуццяў" М.Рудкоўскага.

- 18 — "Белы анёл з чорнымі крыламі" Д.Балька.

**БЕЛАРУСКІ
ДЗЯРЖАЎНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
МУЗЫЧНЫ ТЭАТР**
г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.

- 15 — "Чырвоны Капурый. Пакаленне

НЕХТ" А.Рыбнікава.

- 15 — "Ноч у Венецыі" І.Штрауса.
- 16 — "Блакiтная камяя"
- 17 — "Сільва" І.Кальмана.
- 18 — "Аршын мал алан" У.Гаджыбекава.
- 19 — "Жызэль" А.Адана.
- 20 — "Бабін бунт" Я.Піцкіна.

**БЕЛАРУСКІ
ТЭАТР
"ЛЯЛЬКА"**
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 14 — "Воук і раз, два, тры..." Н.Мацяш.
- 15, 17, 18 — "Яшчэ раз пра Чырвоны Капурый" С.Яфрэмава, С.Когана.
- 12 — "Дзед і Жораў" В.Вольскага.

Загадчык аддзела
фоталіюстрацый —
Юрый ІВАНОЎ
Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД

Адрес рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэлефон:
(017) 290-22-50
(прыёмная)
(017) 286-07-97,
(017) 334-57-23
Тэлефон/факс:
(017) 334-57-35
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334-57-41
www.kimpress.by
E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец —
Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую
дзеінасць
ЛВ №02330/0003879
ад 17 красавіка 2009 г.
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл. (017) 290-22-50.
Бухгалтэрыя:
тэл. (017) 334-57-35
Аўтарскія рукапісы
не рэцэнзуюцца
і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у
рэдакцыю
паведмляюць сваё
прозвішча, поўнае імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта,
дату выданы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца работы,
зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць
матэрыялаў.
*Матэрыял на правах
рэкламы.
© "Культура",
2011.
Індэкс 63875
Наклад 8353
Падпісана ў свет
12.05.2011 у 12.30
Замова 2216
РУП "Выдавецтва
"Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179
ад 03.04.2009.
Пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.

